

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Filozofická fakulta
Katedra romanistiky

**ŠPANĚLSKO-ČESKÝ SLOVNÍK
AMERIKANISMŮ:
PÍSMENO Z (DA)**

SPANISH-CZECH DICTIONARY OF AMERICANISMS:
A LETTER Z (DA)

(Bakalářská diplomová práce)

Autor: Anna Niesnerová
Vedoucí práce: prof. PhDr. Jiří Černý, CSc.

Olomouc, 2015

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně pod odborným vedením prof. PhDr. Jiří Černý, CSc. a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne: Podpis:

Ráda bych touto cestou poděkovala prof. Černému za vstřícný a ochotný přístup, čas a velmi cenné a užitečné rady. Dále bych chtěla poděkovat všem, kteří mě při mé práci podporovali a trpělivě snášeli ve své blízkosti.

ÍNDICE

1. Introducción	5
2. Abreviaturas	7
3. Diccionario español-checo de americanismos	12
4. Comentario	49
4.1. El método	49
4.2. Los problemas	52
4.3. La traducción	56
5. Conclusión	59
6. Resumen	60
7. Bibliografía	61
8. Anotación	62

1. INTRODUCCIÓN

Esta tesina se dedica a la traducción y al arreglo de los lemas de la letra Z para *Španělsko-český slovník amerikanismů* (Diccionario Español-checo de los Americanismos). El proyecto del diccionario inició el profesor Jiří Černý hace unos años para traer vocabulario único de la América Latina a la sociedad checa. Como la América Latina es un mundo totalmente diferente de Europa y es lleno de tradiciones, juegos, bebidas, comidas, fauna y flora muy característica, el español americano ofrece el vocabulario único y original al español europeo. Sin embargo, por culpa de la unicidad no es siempre fácil entender a algunos de los lemas y en muchos casos no es aún posible encontrar equivalente checo. Por eso el trabajo al Diccionario no significa solamente una rutina de traducción sino también una investigación de la cultura de la América Latina.

Como se trata de un proyecto grande, muchos estudiantes del español de la Facultad de Filosofía y Letras de la Universidad de Palacký ya han ayudado al profesor Černý con la traducción del diccionario. Para la traducción se han usado varias fuentes como son p.e. diccionarios monolingües o bilingües o diccionarios online. Gracias a la variedad de los países en la América Latina y la influencia grave de las lenguas indígenas, los lemas y sus significados se pueden diferir. Por eso hay que unir y organizar las traducciones de estas fuentes.

Mi trabajo final consiste en el arreglo de los lemas de la letra Z, que ya habían sido traducidos por otros estudiantes. Se trata de la traducción de estos diccionarios: *Afro-Bolivian Spanish, Lengua y Sociedad en el Mundo Hispánico* de J. Lipski (ABS), *Así habla el mexicano, diccionario básico de mexicanismos* de J. Mejía Prieto (AHM), *Diccionario de americanismos* escrito por Augusto Malaret (AM), *Breve diccionario ejemplificado de americanismos* de Brian Steel (BDE), *Diccionario breve de mexicanismos* de G. Gómez de Silva (DBM), *Diccionario Mayor de Cubanismos* de J. Sánchez-Boudy (DMC), *El español en América, Contactos lingüísticos en Hispanoamérica* de A. Palacios (EA), *El español de España y el español de América* de A. Molero (EEA), *Diccionario del español usual en México* de L.F. Lara Ramos (EUM), *Velký španělsko-český slovník* de J. Dubský (JD), *Léxico mestizo, Diccionario de préstamos del quechua al castellano boliviano* de C. Coello Vila, *Diccionario del español de América* de Marcos A. Morínigo (MM), *El español de América* de M. Sala (MS), *El habla del México Vivaracho* de C. Macazaga Ordoño (MV), *Diccionario de la lengua española* de Real Academia Española (RAE). También se habían usado estas fuentes: los trabajos de estudiantes

– *Indiánské jazyky v Peru* de Zuzana Erdösová (S01), *Indiánské jazyky v Kolubii* de Eva Kubátová (S03); y el internet para informaciones adicionales (NET). Aparte de la organización de los lemas, tenía que borrar significados repitiéndose y añadir informaciones faltantes. Al mismo tiempo trabajaba con *Diccionario de americanismos* de Asociación de Academias de la Lengua Española (DA), del que traducía los lemas de la letra Z que no habían incluido en los partes traducidos de otros diccionarios. Además completaba significados faltantes a los lemas de otras fuentes y al fin añadí ejemplos de *Diccionario de americanismos no recogidos por la Real Academia* de R. Renaud (RR). Todos mis cambios, correcciones o traducciones son marcados con el color azul.

2. LISTA DE ABREVIACIONES

Países:

Arg	Argentina
Bol	Bolivie
Dom	Dominikánská Republika
Ekv	Ekvádor
Guat	Guatemala
Hond	Honduras
Chil	Chile
Kol	Kolumbie
Kost	Kostarika
Kub	Kuba
Mex	Mexiko
Nik	Nikaragua
Pan	Panama
Per	Peru
Portor	Portoriko
Salv	Salvador
Urug	Uruguay
US	USA
Ven	Venezuela

Zonas:

Andy	oblast And
Antil	Antily
JižAm	Jižní Amerika
Karib	oblast Karibiku
LaPla	oblast La Plata
StřAm	Střední Amerika

Regiones de Bolivia (según LM):

alt	altiplano (La Paz, Oruro, Potosí)
vall	valles (Cochabamba, Chuquisaca, Tarija)
llan	llanos (Pando, Beni, Santa Cruz)

Bn (Beni)

Chuq (Chuquisaca)

Cbb (Cochabamba)

LP (La Paz)

Or (Oruro)

Pn (Pando)

Pt (Potosí)

StaCr (Santa Cruz)

Tj (Tarija)

Valleg (Vallegrande)

Lenguas indígenas:

aim.	aimarština
guar.	guaraní
karib.	karibština
keč. (kič.)	kečujština
nah.	nahuatl

Ostatní zkratky:

←	z jazyka, odvozeno od
■ Syn.:	synonyma
■ Var.:	varianty
►	encyklopedické vysvětlení
●	začátek nového pramene
/	a také, nebo
^{1,2} atd.	různé významy jedné fráze
(Š < Am)	mnohem častější v Americe
(Am → Š)	amerikanismus užívaný ve Španělsku

adj.	adjektivum
adj/subst.	adjektivum i substantivum
adv.	adverbium
Am	Amerika (země mluvící španělsky)
amer.	americký
Andal.	Andalusie
angl.	anglický
arg.	argentinský
bol.	bolivijský
braz. port.	brazilská portugalština
braz.	brazilský
cik.	cikánština
citosl.	citoslovce
despekt.	despektivní
dom.	dominikánský
ekv.	ekvadorský
eufem.	eufemismus
f.	femeninum, rod ženský
Filip.	Filipíny
fr.	francouzština
guat.	guatemaltský
hanl.	hanlivě
hond.	honduraský
hovor.	hovorově
chil.	chilský
ind.	indiánský
intr.	intransitivní sloveso
iron.	ironicky
it.	italština
it: janov	italština: janovský dialekt (apod.)
jaz.	jazyk(y)
již	jižní
jv	jihovýchodní

jz	jihozápadní
katal.	katalánský, katalánština
kol.	kolumbijský
kost.	kostarický
kub.	kubánský
lat.	latina
lid.	lidový
lunf.	slang lunfardo
m.	masculinum, rod mužský
m/f.	masculinum i femeninum
málo užív.	málo užívané
mark.	markátor
mex.	mexický
morfol.	morfologie, morfologicky
myt.	mytologie
např.	například
neg.	negativní, záporný
někt.	některý
neprav.	nepravidelný
nik.	nikaragujský
onomat.	zvukomalebný
pan.	panamský
par.	paraguayský
per.	peruánský
pl.	množné číslo
port.	portugalský
portor.	portorický
př.	příklad
předl.	předložka
přenes.	přeneseně
přísl.	příslušný
salv.	salvadorský
sev	severní
slang	slangově, slang, žargon, hantýrka

spoj.	spojka
stol.	století
stř	střední
StřAm	Střední Amerika
sv	severovýchodní
sz	severozápadní
Š:	v evropské španělštině
šp.	španělský, španělština
tr.	tranzitivní sloveso
tr/zvrat.	tranzitivní i zvrtné sloveso
urug.	uruguayský
ven.	venezuelský
venk.	venkovský
vulg.	vulgární
vých.	východní
záp	západní
zejm.	zejména
zvl.	zvláště
zvrat.	zvrtné sloveso

3. DICCIONARIO ESPAÑOL-CHECO DE AMERICANISMOS

- zaa;!**, citosl., lid. (1) (sevBol): prr!; ► používá se pro zastavení průvodu volů; (DA).
- zabajón**, m. (1) (Kol): nápoj; viz: *sabajón*; (DA).
- zabeca**, f., hovor. (← *cabeza*) (1) (Urug): lidská hlava; ► přehození slabik, viz: *vesre* (← *al revés*); (RAE). • (2) (Pan, Bol, Arg, Chil, Urug): hlava, palice, kebulé; viz též: *pensadera*; *vesre*; viz též: *sabeca*; (DA). • (3) (Arg, Chil): inteligence člověka; (DA).
- zábila**, f. (1) (Antil, Kol, Ekv, Hond, Mex, Nik, Per, Ven): aloe (*Aloe barbadensis*); ■ Syn.: *penca sábila*; ■ Var.: *sábila*, *sávila*, *závila*; (RAE, DA). • (2) (Mex, Guat, Hond, Nik, Ven): kaučukové mléko; ► obsahuje list aloe, má velké medicínské a kosmetické využití; (DA).
- zabiola**, f. (1) (Chil, Arg, Urug): hlava, palice, kebulé; viz též: *pensadera*; (2) (Chil, Urug): inteligence člověka; (DA).
- zabuir**, intr. (1) (Kol, Portor; Am): potopit se, ponořit se; (AM, MM, JD).
- zacachichi**, m. (1) (Mex): keř; viz: *zacatechichi*; (DA).
- zacahuil**, m. (1) (Mex): plněný kukuřičný nebo banánový list pečený na roštu; (RAE, MM, AHM).
- zacamecate**, m. (← nah. *zacatl*, „lipnicovitá rostlina“ + *mecatl*, „lano, provaz“) (1) (Mex): hadr z přírodních vláken; (RAE). • (2) (Mex): houbička (drátěnka) na mytí nádobí; ► z rostlinných vláken; (MM).
- zacamiscle**, m. (← nah. *zacatl*, „lipnicovitá travina“ + *miztl*, „puma“) (1) (Mex): stepní puma; ► malá; z luk okolí řeky Pánuco; (MM, JD).
- zacán, -na**, adj/subst. (1) m. (Guat): zralé ovoce; (2) adj.: zralý; ► o ovoci; (MM).
- zacapal**, m. (← nah. *zacatl*, „lipnicovitá travina“ + *pal*, „barva“) (1) (Mex): popínavá rostlina (*Cuscuta umbellata*) ► parazitní; bez chlorofylu; větve žluté barvy propletené mezi sebou; velmi málo malinkých listů; bílé květy; plodem je tobolka; ■ Syn.: *sacatascal*, *zacatlasca*, *zahatascal*, *zacatlashcali*, *zacatascal*; ■ Var.: *zacapale*; (2) barva získaná z této rostliny; (MS, MM, DA).
- zacapela**, f. (1) (Mex): spor, rvačka, bitka; (BDE).
- zacapale**, m. (1) (Mex): popínavá rostlina, viz též: *zacapal*; (DA).
- zacatal**, m. (← nah. *zacatl*, „lipnicovitá travina“) (1) (Mex, StřAm): pastvina; (2) (Mex, StřAm): místo oseté travinou; porostlé plevelem *zacate*; (3) (Guat, Hond, Kost, Mex, Nik, Pan, Salv, US): stoh (slámy, apod.); (4) (Mex, US): množství sena nebo jiné trávy (pastvy); (MS, MM, JD, DA).
- zacataloso, -sa**, adj. (1) (Hond): porostlý plevelem; (RAE).
- zacatascal**, m. (1) (Mex): popínavá rostlina, viz též: *zacapal*; (DA).
- zacate**, m. (← nah. *zacatl*, „tráva, lipnicovitá travina“); (1) (StřAm, Filip, Mex, US): tráva, píce, krmivo, pokrm; (2) (Mex): hadr na mytí; (RAE). • (3) (Mex, StřAm): lufa nebo houbička z rostlinných vláken; (4) ~ *agujilla*, ~ *carrizo*, ~ *chicha*, ~ *de coco*, ~ *de manatí*, ~ *hondureño* (Mex, StřAm): varianty rostliny *zacate*; (5) *el que tiene cola de ~ no puede jugar con lumbre* (Mex): každý ať si zamete před vlastním prahem; (6) *mamar y comer* ~ (Mex): jíst velmi rychle a hltat; (RAE, MS, AM, DA). • (7) (Mex, StřAm): rostlina vrhač; ► vysemení se vymrštěním semínka; (8) tráva, píce; zelené krmivo; př.: *siete manojos de zacate (para dar de comer al caballo)*; (9) houbička (drátěnka) na mytí nádobí; ► z rostlinných vláken; (MM). • (10) (Mex): plevel; (11) pl.: koření; (12) *mamar y comer* ~ (Mex): cpát se plnou pusou; (JD; BDE). • (13) (Mex): koště; (AHM). • (14) [Š: *hierba, pasto*] (Hond, Mex, Nik): tráva; př.: *no te sientes en el zacate; está mojado*; (RF). • (15) drátěnka, viz: *esponja*; (EEA). • (16) lid. (Nik, Salv): marihuana; viz též: *juana*; (17) lid. [Š: *pasto*] (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Kost, Pan): píce, pastva, zelené krmivo; ■ Syn.: *chiji*, *cochillo*, *estrella africana*, *guinea*, *guineo*, *jachu*, *sacate*, *talaje*, *zacatón*; (18) (Salv): padělaná marihuana; (19) (Salv, Nik): jídlo; (20) ~ *amargo* (Hond): rostlina (*Homolepis aureus*); viz též: *pasto amargo*; (21) ~ *blanco* (Hond): rostlina (*Ixophorus unisetus*); viz též: *pasto de milpa*; (22) ~ *burro* (Hond): travina (*Sporo bolus*); ► vysoká až 150cm s klasy; (23) ~ *calinguero* (Hond, Nik): travina (*Melinis minutiflora*); viz též: *yaraguá*; (24) ~ *camalote* (Hond): travina (*Panicum fasciculatum*, *Paspalum paniculatum*, *Setaria paniculifera*); ► vysoká až 2m, má tmavě hnědé klas; ■ Syn.: *zacate de barco*, *zacate de cabro*; (25) ~ *cascabel* (Hond): třeslice větší (*Briza maxima*); ► travina s visícími blanitými klásky; (26) ~ *castor* (Hond): travina (*Melinis minutiflora*); viz též: *yaraguá*; (27) ~ *conejo* (Hond, Salv, Nik): travina (*Oplismenus burmanni*); ► vysoká až 50cm, květy v květenství lata s velkým počtem semen; ■ Syn.: *zacate gusano*; (28) ~ *de agua* (Mex): keř

(*Sesbania macrocarpa*); ► vysoký až 4m s vejčitými listy, velké žluté květy rostou v květenství hrozen, plody v polodlouhém lusku; (29) ~ **de barco** (Salv): **travina**, viz též: *zacate camalote*; (30) ~ **de cabro** (Salv): **travina**, viz též: *zacate camalote*; (31) ~ **de limón** (Guat, Hond, Salv, Nik, Kost): rostlina (*Cymbopogon citratus*); viz též: *zacate limón*; (32) ~ **de muela** (Mex): rostlina (*Sisyrinchium schaffneri*); ► má špičaté listy, květy rostou v květenství hrozen; plod je v kulaté tobolce; (33) ~ **de playa** (Hond, Salv): **travina** (*Dactyloctenium aegyptium*); viz též: *zacate estrella*; (34) ~ **estrella** (Hond, Salv, Nik): **travina** (*Dactyloctenium aegyptium*); ► trvalka vysoká až 40cm; koření v uzlech, má výrazné květenství; ■ Syn.: *zacate de playa*; (35) ~ **gallina** (Hond, Nik): rostlina, viz též: *pata de gallina*; (36) ~ **gordura** (Guat, Hond, Salv): **travina** (*Melinis minutiflora*); viz též: *yaraguá*; (37) ~ **Guatemala** (Guat): trvalka (*Tripsacum laxum*); ► vysoká až 3m; má pevné, rovné stonky, velké špičaté listy; květy vyrůstají přímo ze stonku; ■ Syn.: *pasto Guatemala*; (38) ~ **guinea** (Hond, Salv, Kost): rostlina (*Panicum maximum*); ► vysoká až 3m, květy rostou v otevřených klasech; ■ Syn.: *makueni*, *pajarita*, *pasto Guinea*; (39) ~ **gusano** (Hond, Salv, Nik): **travina**; viz též: *zacate conejo*; (40) ~ **jaraguá** (Guat, Hond, Salv, Nik): bylina; viz též: *faragua*; (41) ~ **jaral** (Hond): bylina; viz též: *faragua*; (42) ~ **limón** (Mex): rostlina (*Cymbopogon citratus*); ► vysoká až 1m, listy s ostrými okraji, květy rostou v klasech a tvoří trsy; využívá se v tradiční medicíně; ■ Syn.: *limoncillo*, *malojillo*, *zacate de limón*; (43) ~ **pará** (Hond, Nik, Kost): bylina (*Panicum purpurascens*); viz též *pará*; (DA).

zácate!; citosl., lid. (1) (Bol, Arg, Urug): to né!; ► vyjadřuje pocit před něčím náhlým či nenadálým, obvykle nepříjemným; (DA).

zacateada, f. (1) (Mex): výprask; viz též: *golpeadura*, *achicalada*; (RAE, MM, JD, DBM, DA). • (2) (Guat, Mex): sekání trávy, traviny; (MS, MM, JD). • (3) (Mex): zbabělý čin; (DA).

zacatear(se), tr/intr. (1) tr. (Mex): šlehat, bičovat, mrskat, rozsévat zkázu, poděsit, bít, řádit, trestat, trýznit, mučit, tlouci, popohánět, opravit, zlepšit, potrestat; ► *mex. argot caliche*; (RAE, DBM). • (2) tr/intr. (Guat, Mex, StřAm): pást dobytek; (3) (Guat, Mex): séct trávu (na krmení); (4) (Guat, Mex): sít travinu (jako krmivo); (5) ~ **le a alguna cosa**¹ (Mex): zbavit strachu; (6) **zacateárselas** (Mex): utéct; vzít nohy na ramena; (MS). • (7) tr. (Guat, Mex): dát seno (píci) zvířatům; (8) ~ **le a alguna cosa**² (Mex): mít strach z něčeho; př.: *le zacateó al viaje*; (AM). • (9) tr. (Mex): dát výprask, nařezat; (JD). • (10) ~ **le** (Mex): vylekat se, couvnout; (11): **sin ~ la yegua**, vulg. (Salv): bez vytáhnutí penisu; (DA).

zacateca(s), adj/subst., (pl) (1) m. (Kub): vykonavatel pohřebních okázalostí, **hrobník**; ► je oblečen do livreje a pomáhá pohřbívajícím; (RAE). • (2) adj.: neklidný, neposedný; (3) dotěrný, vlezlý; (AM). • (4) (Am): původem ze Zacatecas; (5) (Mex): původem ze Zacatlánu; (MM; JD). • (6) m., pl. (Am): kmen indiánů; ► obývali dnešní Zacatecas v Mexiku a povodí řeky Navas v Durangu; jazyk patří do Yutoaztécké rodiny jazyků; (MM). • (7) m. (Kub): hlupák, blbec; př.: *¡qué clase de zacateca es este muchacho!*; viz: *zacamuco*, *zamacullón*, *zangaleón*; (DMC).

zacatechichi, m. (← nah. *zacatl*, „lipnicovitá travina“ + *chichic*, „hořký“) (Mex): keř; viz: *simonillo*; ■ Var.: *sacachiche*; *zacachichi*. (DA).

zacatecomate, m., venk. (← nah. *zacatl*, „lipnicovitá travina“ + *tecomatl*, „nádooba, váza“) (1) (Mex): nádoba; ► malá nádoba vyrobená z dýně; (DA).

zacatecla, m. (1) (Dom): hrobník; (AM).

zacateco, -ca, adj./subst. (1) (Am): zacatecký; (2) původem ze Zacatecas; (MM). • (3) m. (Am): jazyk indiánského kmene Zacatecas; (MM). • (4) Indián kmene Zacatecas; (JD).

zacátelas!; citosl., lid. (1) (Hond): ty blaho!; to je co říct!; viz též: *¡miércoles!*; (DA).

zácatelas!; citosl., lid. (1) (Mex): no teda!; páni!, viz: *¡sacatelas!*; (DA)

zacateo, m. (1) (Mex): pasení dobytka; (2) útěk; (MS). • (3) lid.: sbírání trávy *zacate*; (DA).

zacatero, -ra, adj/subst. (1) m. (Nik): člověk, který seče *zacate*; ► za účelem získání krmiva; (2) (Nik): prodavač zeleného krmiva. (3) f. (Salv, Hond): oblast, kde se v hojně míře vyskytuje *zacate*; ■ Var.: *zacatal*; (4) (Salv, Hond): rostlina (*Vallisneria americana*); ► roste v blízkosti sladké vody, má základní rovné listy, dlouhotrvající drobné květy na dlouhém a tenkém stonku; (RAE). • (5) f. (Mex, StřAm): seník; (6) m. (Kost, Mex): druh papouška; (7) adj.: týkající se *zacate*; (MS). • (8) f. (Mex, StřAm; Am): pastvina; (9) sklad píce, krmení; (10) (Kost): pták (MM; JD).

zacatillo, -lla, m/f. (1) f. (Mex): červec (*Dactylopius coccus*); ► hmyz 3 – 4 mm velký; tělo pokrývá štítek z vosku vylučovaného voskovými žlázami; samice jsou bezkřídle, tykadla a nohy často chybí; samci mají zakrnělý druhý pár křídel nebo jsou bezkřídle; rostlinní parazit; žíví se rostlinnými šťávami; poskytují barviva k barvení textilu; (MS, NET). • (2) m. (Mex, StřAm): trávník, tráva; (3)

(Mex): karmínová barva; ► získaná z mrtvé, na slunci vysušené svinky (červce); (4) (Kost): peníze; (MS).

zacatín, m. (← *zaque*) (1) (Kol): výkop, podání, servis; viz též: *saque*; (AM). • (2) (Mex): palírna alkoholu; (3) (Antil, Mex): městská čtvrť vetešníků; (MM).

zacatlascal, m. (← nah. *zacatl*, „lipnicovitá travina“ + *tlaxcalli*, „chléb“); (1) (Mex): popínavá rostlina; viz též: *zacapal*; (2) košík; (MS, DA).

zahatascal, m. (1) (Mex): popínavá rostlina; viz též: *zacapal*; (MS).

zacatlashcali, m. (1) (Mex): popínavá rostlina; viz též: *zacapal*; (MS).

zacatón, -na, adj/subst. (1) m. (StřAm, Mex): vysoká tráva; (2) (Mex): rostlina; ► její kmen se využívá k výrobě drátěných a rýžových kartáčů určených k drhnutí a čištění; (RAE). • (3) m. (Kost, Mex): pampová tráva (*Cortaderia selloana*; *Paspalum virgatum*); ► travina; trvalka; výška až 3 m; dlouhé, ploché, zoubkované listy s velmi ostrými okraji; květenství lata; bílé květy; stvol využívaný na pletení provazů, klobouků a kartáčů; ■ *Syn.*: *cortadera*; (4) m., lid. (Mex): píce, pastva; viz též: *zacate*; (5) (Kost, Mex): hmyz (*Bacteriam azteca*); ► rovnokřídlý; podlouhlé tělo vypadá jako větev kávové barvy; zaměnitelný s větvi; (6) **raíz de** ~ (Mex): průmyslové vlákno získané z travin; (MS, DA). • (7) m. (Kost, Mex): planě rostoucí lipnicovité rostliny; ► mají drsné listy; rostou na savanách; slouží jako píce; ■ *Var.*: *zacate*; (8) (Mex): trávnik, tráva; (MM). • (9) adj. (Mex): bázlivý, bojácný; (10) líný, zahálčivý; (11) m.: padavka, slaboch, zbabělec; př.: *la otra parte de mí (mi lado zacatón) no estaba particularmente contento*; (BDE). • (12) adj/subst. (Mex): zbabělec; mající strach; viz též: *sacatón*; (13) adj. (Hond, Salv): velký, vysoký; ► o člověku; (DA).

zacatonal, m. (1) (Mex): pastvina; (RAE). • (2) m. (Kost, Mex): pole zarostlé travinou *zacatón*; (MS).

zacatuste, m. (← nah. *zacatl*, „zacate“ + *toztli*, „papoušek žluté barvy“) (1) (Hond): travina, která v době zrání zežloutne; ► užívá se jako vycpávka při výrobě sedel; (RAE). • (2) (Hond): travina; viz: *orizahá*; (DA).

zacatustle, m. (Hond): travina; viz: *zacatuste*; (DA).

zacua, m. (← nah. *tzacua*) (1) (Mex): pták (*Psarocolius montezuma*, *Less*); ► v teplém pásmu Mexika; tmavě hnědé barvy; špičku zobáku má oranžovou; s krátkýma černýma a silnýma nohama; škodí úrodě; ■ *Var.*: *viuda*; (MM, DA).

viuda, f. (1) (Mex): pták (*Psarocolius montezuma*); viz též: *zacua*; (DA).

zacial, m. (1) (Mex: Jalisco): nádoba, miska; viz též: *jícara*; (AM). • (2) strom; (MM).

zacuaitipana, m. (1) (Mex) zrada; (DA).

zacuara, f. (1) (Per): ořezaný konec stébla cukrové třtiny; ► do špičky, slouží jako pero; (MM). • (2) výhonek; ► třtiny; (JD).

zacuín, m. (1) (Guat): paběrkování; ► na poli; po sklizni; viz též: *repepena*; (AM, MM).

zafa!; citosl. (1) (Antil, Ekv, Per): jedeš!, fuj!, čert tě vem!, vše! zmizni!, táhni!; ► vyj. zahánění psů nebo hrubé rozloučení se se člověkem; (AM, MM; JD). • (2) citosl., lid. (Pan, Dom, Per): no nazdar!; ale kdepak!; to zrovna!; viz též: *¡miércole(s)!*; (3) ~. (Kost, Dom): nechť máš štěstí na své straně!; ať ti přeje štěstí!; (DA).

zafacasa, f., venk. (1) (Peru): tradice stavění domu; ► komunity lidí pomáhají postavit dům přátelům nebo rodičům, práce je zakončena umístěním kříže na střechu; (DA).

zafacoca, f. (← *zafar* + *coca*) (1) (Andy, Am): hádka, spor, roztržka, bitka, pranice, šarvátka, rvačka, hádání; ■ *Var.*: *safacoca*; (2) (Salv, Nik): obava, neklid, starost, podráždění, vzrušení; (RAE). • (Salv, Nik): úzkost, dušení; (DA).

zafacón, m. (← angl. *safety-can*) (1) (Portor, Dom): kontejner na sběr odpadků; odpadkový koš (RAE). • (2) (Portor): hnusák, špína; špindíra, čuně; ► o osobě; přenes.; (AM, MM; JD, BDE). • (3) **saber un** ~ (Portor): hodně vědět; (DA).

zafado, -da, adj/subst. (1) (Andal, Kanár, Arg, Kub, Nik, Urug): nestydatý, opovázlivý; nestyda; (2) adj. (Salv, Mex): pomatený, bláznivý, potrhlý; (RAE). • (3) [Š: *escapada*]; **dar una** ~ (Kost): udělat si volno, vyrazit si, odskočit si; př.: *yo algún día me he de dar una zafadita pa venir aquí*; (4) ~a, -ita, adj. (Kost; Urug): sprostá, hrubá, lehká (o ženách); př.: *¿Qué van a decir las gentes? Que eres una loca, una zafada*; (5) adj. [Š: *loco, chiflado*] (Mex, Guat; Kol): bláznivý, popletený; př.: *no lo tomes así, ya sabes que soy un poco zafada*; (RR, AHM, DBM). • (6) (Arg, Bol, Chil, Par, Urug): drzý, hubatý, nestydatý; (5) (Kol, Mex): pomatený, poblázněný; ztřeštěný; př.: *estaban hartos de lo que hacía el zafado gobernador*; (6) (Hond): smělý, upřímný; otevřený, nebojácný; (7) (Nik): ukvapený, neopatrný, upovídáný; hubatý; (8) f. (Kost, Guat, Mex): vykloubení; viz též: *zafadura*; (MM). • (8) (Arg): čiperný; (JD; BDE). • (9) adj/subst. (Arg): drzý, opovázlivý, troufalý; př.: *el*

zafado de Manuel le pidió guita a su novia para luego irse de vacaciones con otra; (10) (Hond): ukecaný; drbna; ► kdo neudrží tajemství; př.: *su mujer es tan zafada que todo el barrio sabe que Armando es impotente*; (11) [Š: loco] (Guat, Mex): bláznivý; blázen, šílený, úleták; př.: *tu gato está bien zafado; lo acabo de ver colgándose de las cortinas*; ► slang; (RF). • (12) **ser ~ de las tapas** (Hond): být drbna, klepna; ► neuchovat nic v tajnosti; (13) f. (Guat, Hond, Salv, Kost, Arg, Urug): výmluva; (14) (Kub): zbavit se; ► někoho nebo něčeho otravného; (15) (Salv): výraz tváře; ► znázorňující lehkovážnost, bezstarostnost, nedbalost; (16) (Hond): indiskrétnost, netaktnost; (17) adj. (Mex, Guat, Salv, Nik, Par, Kol, Per, Bol, Chil): psychicky narušený; (18) adj/subst. (Guat, Per, Bol, Chil, Arg, Urug): porušující pravidla, nechovající se dle pravidel/normálně; (19) adj. (Mex, Hond, Nik, Kost, Kub, Port, Ekv, Per): vykloubený, vymknutý, uvolněný; (20) (Kub): vypáraný, rozpáraný; (DA).

zafadura, f. (1) (Chil, Ekv, Guat, Per, Portor): vykloubení, vymknutí; ► kosti; (AM, MM; JD). • (2) lid. (Chil, Arg) nesmysl; (DA).

zafaduría, f., hovor. (1) (Arg, Par, Urug): drzost, nestydatost, troufalost, nestoudnost; (RAE, DA).

zafalomos, adj/subst., lid. (1) (Kost) ten, kdo se vykrouť z povinností; ► o osobě; (DA).

zafanarse, zvrat. (1) (StřAm): pustit se, odpoutat se; uvolnit se, vyprostit se; (AM; MM). • (2) (Salv): utéct někomu; (DA).

zafanelas!, citosl. (1) (Salv) kšc!, huš!; ► k odehnání někoho; ■ Syn.: *zafanuco!*; (DA).

zafando, adj.; (1) (Kub): uprchlý, utíkající; ■ Syn.: *chaqueteando, echando un entomillón, echando un patín, echando un pie, zangando*; př.: *el hombre iba zafando*; (DMC).

chaqueteando, x. (1) (xxx): xxx; (DA).

echando un entomillón, x. (1) (xxx): xxx; (DA).

echando un patín, x. (1) (xxx): xxx; (DA).

echando un pie, x. (1) (xxx): xxx; (DA).

zafante, adv. (1) (Antil; Am): s výjimkou; kromě, mimo; (AM; JD).

zafanuco!, citosl. (1) (Salv): kšc!, huš!; viz: *zafanelas!*; (DA).

zafar(se), tr/intr/zvrat. (1) tr. (Kub): pustit, uvolnit, rozvázat; (2) tr. (Kub): rozpárat šev, odpárat kus oděvu; (3) intr., hovor. (Arg, Kub, Urug): předstírat nevědomost, přehlédnout, vzdát se kompromisu či závazku; (4) zvrat. [Š: *dislocarse, luxarse un hueso*] (Am): vymknout si, vykloubit si, vyvrtnout si, podvrtnout si; př.: *con la caída se le zafó un hombro*; ► adj. *zafado*; (RAE, RF). • (5) intr. (Per; Mex, Nik, Par, Chil, Arg): zmizet, odejít, (lid.) vypařit se; ztratit se; viz též: *zumbar(se)*; (6) tr. (Kub, Kost): oddělat, odstranit, stáhnout, dát pryč; př.: *Bárbara y Daniel zafaban el mosquitero que les había servido de improvisada tienda de campaña*; (RR). • (7) tr., vulg. (Kol; Kub, Mex, Nik; Am): vyloučit, vyjmout; vyhodit; (8) (Arg, Portor; Am): nerespektovat, nechovat v úctě; urazit; (9) (Kol, Per, Portor): dopustit se pochybení; př.: *se le zafó decirlo* (uklouzlo mu); (AM). • (10) tr. (Arg, Kost, Nik; Am): vyhnout se ráně; ucuknout; (11) (Arg, Chil, Mex, Par, Per): uniknout, utéct, (u)prchnout; nenápadně zmizet, vyklouznout; (12) být zproštěn určité povinnosti; (13) (Kol): ztratit rozum; potřestit se; (MM). • (14) ~ **el cuerpo al trabajo** (Mex): vyhýbat se práci; (JD). • (15) zvrat. [Š: *soltarse*] (Kub, Mex aj.): uvolnit se, vymanit se; př.: *la beso, pero se me zafa, con gesto rápido, huyendo de los brazos que la abrazaban*; (BDE). • (16) tr. (Kub): odejít do ústraní (včas); př.: *no fracasaron, porque zafaron a tiempo en el negocio*; (17) ~ **un nudo** (Kub): vyřešit problém; př.: *ya zafé el nudo que tú sabes*; (18) ~ **sela** (Kub): zabít (někoho); př.: *discutieron y se lo zafó*; (19) **záfate de eso** (Kub): nech toho, přestaň; př.: *yo le reconmendé que se zafara de ese grupo*; (DMC). • (20) tr. (Arg): zbavit se (problémů, přítěže, povinností); př.: *no sé cómo lo logré, pero zafé Biología*; ► slang; (21) zvrat. (Salv): vzdálit se, odejít, zmizet; př.: *solamente voy a bailar unas tres canciones más, porque me tengo a zafar a las 12*; (22) (Salv): vyhnout se odpovědnosti; nebýt za něco odpovědný; nemít vinu na něčem; př.: *dicen que a Edith le mandaron una carta de amor—, yo me zafó* (za to já nemůžu; v tom já nemám prsty; s tím já nemám nic společného); ► slang; (RF). • (23) tr. (Kost, Dom, Bol, Ekv, Mex, Per, Portor, Par, Kub): vykloubit; (24) intr/zvrat., přenes (Hond): zbláznit se; (25) (Mex, Nik, Par, Kub, Dom, Port, Par, Urug): nestarat se o situaci, o závazky; (26) intr. (Port, Per, výchBol, Par, Arg): vyváznout; ► bez následků; (27) tr. (Guat, Hond, Bol, Salv): vyhnout se něčemu, neúčastnit se; (28) tr/zvrat. (Per, Bol): osvobodit se, uvolnit se; (29) intr/zvrat. (Mex, Guat, Hond, Nik, Kost, Par, Kub, Dom, Portor, Per, Bol, Urug): rozvázat se; (30) (Nik, Dom, Portor): uniknout; ► někom něco; (31) (Chil): začít, vrhnout se; (32) tr. (Hond, Par, Portor): odšroubovat; (33) tr/zvrat. (Hond, Nik, Par, Dom, Portor, Urug, stř a zápKol): udělat/řici něco nevhodného, (34) (Hond, Par): sprostě nadávat, mluvit sprostě; (35) (Portor): chovat se k někomu

neuctivě; ► slovy nebo chováním; (36) intr. (Arg): udělat zkoušku; (37) tr/zvrat. (Nik, Kost): vysléct se; (38) tr. (Kost): vysléct; (39) ~ **el bulto** (Urug, Guat, Nik): vyhnout se problému, zodpovědnosti; (40) ~ **el pin** (Hond): přestat ekonomicky pomáhat; (41) **zafarsele el caite** (Salv): naštvat se, znervóznět; (42) **zafarsele el pin** (Hond): zbláznit se (43) **zafarsele un tornillo** (Mex, Guat, Nik, Par, Dom, Bol, Urug): ztratit soudnost, pomást se; (DA).

zafarrancho, m., lid. (1) (Chil): schůze, schůzka, setkání; viz též: *concejillo*; (2) (Per, Bol, Par, Arg, Urug): odbytá, nepečlivě udělaná věc, (3) (Chil): setkání bývalých a současných námořníků; (4) (Port): spiknutí, podvod; (5) **en** ~ (Bol): celkově a neuspořádaně; (DA).

zafe, m. (Bol, Guat, Salv): pohodlné řešení, oportunismus, vytáčka; př.: *su afición a la guerra puede ser ancestral, pero hoy es un zafe que busca el campesino para vestirse y alimentarse mejor*; (RR, DA).

zafio, -fia, adj. (1) (Per): zlý, krutý, nelidský, nesvědomitý; ► o osobě; (RAE). • (2) (Per) buřičský, prostěří, drzý; (DA).

zafis, m. (Kost): nepozornost; ► chyba, omyl; (DA).

zafó, předl. (Ekv): mimo, kromě; (DA).

zafó!, citosl. (1) (Mex): ani náhodou!, vůbec!; neúčastním se!; ► odmítnutí převzít zodpovědnost za situaci či povinnost; mex. argot *caliche*; (DBM, DA).

zafó, -fa, adj. (1) (střKol): uvolněný, oddělený; ► o věci; (DA).

zafón, m. (1) (Mex): vymknutí, vykloubení, podvrtnutí; (RAE). • (2) (Kol, Kub, Mex, Nik): zlomenina; ► kosti; (3) zmizení, únik; (MM). • (4) (Gua, Nik, Kol): vyklouznutí; př.: *le di un zafón*; (JD). • (5) (Salv): chyba, omyl; (DA).

zafonazo, m. (1) (Kost): vyrvání; ► násilím; (2) (Kost): náhlé uvolnění, odtržení; ► pevně připevněné věci; (DA).

zafra, f. (1) (Urug; Arg): sklizeň; ► v laplatské oblasti jakákoli sklizeň, např. rýže apod. př.: *era el arranque energético de la zafra... dos mil hectáreas de campo sembrado de arroz cedían gradualmente ante las pujantes hoces*; (2) (Urug): období lovu tuleňů; př.: *fue en época de zafra que sucedió aquello, el grito desgarrante de los lobos venía en el aire*; (RR). • (3) (Am): stříž; (4) porážka dobytka; • (5) **encontrar la ~ sin machete** (Kub): dosáhnout něčeho bez práce; mít se jak v bavlnce; př.: *con esa mujer encontró la zafra sin machete —¡cómo lo cuida!*; (6) **haber mucha ~** (Kub): pracovat, makat (hodně); př.: *ha habido este año mucha zafra—¡qué cansado estoy!*; (7) **hacer la ~¹** (Kub): využít něčeho; př.: *con esas fotografías la prensa va a hacer la zafra*; (8) **hacer la ~²** (Kub): vydělat hodně peněz, nahrabat si; př.: *si logras inventar eso, haces la zafra*; (9) **hacer la ~³** (Kub): zpronevěřit, defraudovat (velkou částku); př.: *lo pusieron de ministro e hizo la zafra*; (10) **ser algo como la ~ de diez millones** (US/Kub): o něčem: být planá naděje; př.: *eso que me dices es como la zafra de diez millones*; (DMC). • (11) (Arg): doba stříhání ovcí; (12) (Urug): vyhraněné období zemědělských činností; viz též: *período*; (13) (Salv, Nik): flám, opice; viz též: *juerga*; (14) **agarrar ~** (Hond, Nik): být několik dní nalitý, opilý; (15) **coger ~**, lid. (Hond, Nik): opít se, ožrat se; ► několik dní po sobě; viz též: *enchivar(se)*; (16) **pararse para toda la ~** (Urug): dosáhnout dobré ekonomické situace; (DA).

zafral, adj/subst. (1) adj. (Urug;Arg): týkající se *zafra*; (2) adj/subst. (Urug): rolník; ► pracující během *zafra*; (DA).

zafrar, tr. (1) (Ekv, sev a svArg): sklízet cukrovou třinu; (DA).

zafrero, -a, adj/subst. (1) m/f. (Ekv, Bol, Kub, sevArg): pracovník; ► obsluhující cukrářský stroj na sekání cukrové třtiny; (RAE, DA). • (2) (Arg): pracovník; ► sklízějící *yerba maté*; (3) adj. (Bol): týkající se pěstování a sklizení cukrové třtiny; (DA).

zafriña, f. venk. (1) (svArg): období mezi dvěma sklizněmi *zafra*; (2) sklizeň; ► získaná v tomto období mezi sklizněmi; (DA).

zafrisco, -a, adj/subst. (1) (Ven): lichotnický, úlisný; viz: *safrisco*; (2) (Ven): vlezlý, opovážlivý; viz: *safrisco*; (DA).

zafrita, f. (1) (Par): kukuřice; ► pěstuje se na *zafra*; (DA).

zafuca!, citl., lid. (1) (Hond): frnk!; ► vyjadřuje rychlý útěk z místa; (2) **¡~ piluca!** (Hond): zdrhej! utíkej!; (DA).

zafuquearse, intr/zvrat. (1) (Hond): zmizet, vypařit se z místa; (DA).

zagaletón, -na, adj/subst. (1) adj. (Ven): vytáhlý, vyrostlý; ► o člověku; (RAE). • (2) m. (Nik): výrostek; ■ Var.: *zagalón, zangaletón*; (3) m., lid. (Par): mince; viz též: *níquel*; (JD, DA).

zagaño, f. (1) (Par): černá včela (*Trígona ruficus*); ■ Var.: *zañago*; (DA).

zaguacón, m. (1) **tremendo** ~ (Kub): o ženě: mající široké boky; př.: *por ahí va tremendo zaguacón*; (DMC).

zaguaipé, m. (1) (Par, Arg, Urug): červ, viz: *saguaipé*; (MS).

zagual, m. (1) (Chil): stoka, kanál, žumpa; (JD).

zaguán, m. (1) (Nik): kůlna; (JD). • (2) **cerrar el** ~ (Hond): zavřít pus, ztichnout; (DA)

zaguaro, m. (1) (Mex): kaktusová rostlina (*Carnegiea gigantea*); ► roste v pouštních oblastech Mexika a na jihozápadě Spojených států amerických, má bílé květy a jedlý plod; ■ Var.: *saguaro*; (RAE, MM).

saguaro, m. (1) (Mex): kaktusová rostlina; viz: *zaguaro*; (MM).

zaguato, m. (← nah. *zahuatl*, „svrab“) (1) (Kost): pouliční pes; (RR). (2) vychrtlý, hubený pes; (3) (Kost): svrab; (4) (Kost): hlupák, hrubián; ■ Var.: *zahuato*; (MS, AM, MM, JD). (5) (Dom): terasa, balkón; ► může i nemusí být součástí venkovského obydlí; (6) (Kost): hlavní chodba; ► spojuje pokoje a části domu; (7) (szKost): kůlna; ► pro úschovu věcí potřebných pro chování koní; (8) lid. (Kost) sukničkář, holkař; (9) (Nik, Kost): nečistokrevný pes; (DA).

zagüü, m. (← guar. *sagüü*, „ospalé oči“) (1) (Arg, Par): druh drobné opičky; ■ Var.: *sagüü*; (MM).

zahorí, adj/subst. (1) (Portor): neklidný, hyperaktivní; ► o dítěti; ■ Var.: *zajorí*; (DA).

zahorín, -na, m/f. (1) (Guat): čaroděj, mastičkář, léčitel; ► předpovídá budoucnost, léčí nemoci; ■ Var.: *zajorín*; (DA)

zahuato, m. (1) (Kost): pouliční pes; viz: *zaguato*; (MM, JD).

zahurna, f. (1) (Kol): povyk, mumraj, rámus; (AM, MM).

zaina, m. (1) **tener, una mujer, un** ~ **endiablado** (Kub): o ženě: mít hezký zadek; ► slang *chuchero*; př.: *esta mujer tienen un zaina endiablado*; (DMC).

zaino, m. (1) (Kub): hezký zadek (ženy); ► slang *chuchero*; př.: *me gusta el zaino ese*; (2) **deabuti** ~ (Kub): ženský zadek: velký, hezký; ► *deabuti* je slovo afrického původu znamenající velký, hodně; viz: *culeco*; (DMC).

zaíno, m. (1) **oler a** ~ (Nik, Kost, Pan): šířit zápach, viz též: *oler a león*; ■ Var.: *saíno*; (DA).

saíno, m. (1) (Mex, Nik, Kost, Par, Kol, Ekv): sudokopytník; viz: *zaíno, pecarí*; (DA).

zainoso, -sa, adj. (1) (Chil): falešný, proradný; zrádný; ► o osobě; (AM, MM; JD).

zaitazo, m. (1) (Salv): mnohonásobné popíchnání trny; (DA).

zaite, m. (1) (Salv): trn; (2) (Salv): žihadlo; (3) (Salv): nocokvět velkokvětý (*Cactus grandiflorus*); ► popínavá rostlina s protáhlým stonkem, má mnohačetné papily s trny, květy mohou být bílé, žluté nebo růžové, plody jsou oválná semena; (4) koketa; ► o ženě; (DA).

zaire, m. (1) (Am): tabák; př.: *zaire, chichera, pauca, cháma, chilca... yerbas con que se curan los indios*; ■ Var.: *saire, saíro, zairo*; (MM).

saire, m., tabák, viz: *zaire*; (MM).

saíro, m., tabák, viz: *zaire*; (MM).

zaíro, m., tabák, viz: *zaire*; (MM).

zajorí, adj/subst. (1) (Portor): neklidný, hyperaktivní; viz též: *zahorí*; (DA).

zajorín, -na, m/f. (1) (Guat): čaroděj, mastičkář, léčitel; viz též: *zahorín*; (DA).

zajurín, -na, adj. (1) (Nik): jasnovidecký, používající proutek, zabývající se věštěním, slídící, chytrácký; (RAE).

zalogarda, f., lid. (1) (Chil): nepořádek, binec; viz též: *quilombo*; (DA).

zalamerear, tr. (1) (Arg, Mex, Am): lichotit, pochlebovat; poklonkovat; ■ Var.: *zalamear*; (MM; JD). • (2) přesladce lichotit; ► k ukázání lásky, náklonosti; (DA).

zalapastroso, adj/subst. (1) (Dom): otrhaný, zanedbaný, špinavý; viz: *zarapastroso*; (DA).

zalate, m. (← nah. *xallo* + *amatl*) (1) (Mex): parazitní strom (*Ficus jacobii*), viz též: *matapalo*; (DA).

zalbute, m. (← nah. *zaal*, „lehký“ + *but*, „naplněný“) (1) (Mex): pokrm; viz: *salbute*; (DA).

zalea, f. (1) (Arg, Urug): dvojté plátěné prostěradlo; ► pokládá se příčně pod pacienty za účelem ochrany ložního prádla nebo za účelem přesunutí nemocného; (2) **entregar (estacar) la** ~, fr., hovor. (Mex): zemřít, umřít; (RAE). • (3) (Portor; Mex): kožený kabát; (AM). • (4) kůže, kožešina; (MM). • (5) (Portor): houně; (6) **estacar la** ~ (Mex): natáhnout bačkory (brka); ► zemřít; (JD).

zalenco, -ca, adj. (1) (Ven; Am): křivonohý, šmajdavý; (2) (Kol): kulhavý, obtížně a pomalu chodící; ► o starším člověku; (AM, MM; JD).

zalenquear, intr. (1) (Kol): kulhat, belhat se; šmajdat; (AM, MM; JD).

zalles, m., pl. (1) (Bol): hromady velkých kamenů; ► rozšiřují vrchol hory aj.; (AM, MM).

zamacón, m. (1) (Per): zatřesení; viz též: *zamaqueó*; (2) (Per): zemětřesení; (3) (Per): trápení; (DA).

zamacuco, m. (1) (Kub): blbec, hlupák; ■ Syn.: *zacateca*; př.: *¡qué zamacuco eres!*; (DMC).

zamacuco, -ca, adj/subst. (1) adj. (Portor): falešný, pokrytecký; (AM). • (2) m.: pokrytec; (MM).

zamacueca, f. (← *zambacueca*) (1) (StřAm; JižAm): chilský národní tanec; ► vážný; s otočkami; obvykle doprovázen kytarou a harfou; zpěvačky zpívají v ostrém sopránu; hudba je libozvučná a klidná, kromě konce, kdy se podupává; muž si na závěr před svou taneční partnerku poklekne; dvojice drží v rukou šátek a mírně s ním pohybují; skládá se ze dvou částí, které jsou oddělené pauzou; každá část má 48 taktů; hudba je ve tříčtvrtěovém taktu; ■ Var.: *cueca, zambacueca*; (AM).

cueca, f. (1) chilský národní tanec; viz: *zamacueca*; (AM).

zacateca, m. (1) (Kub): blbec, hlupák; viz též: *zamacuco*; (DA).

zamagullón, m. (1) **ser un** ~ (Kub): být blbec, hlupák; př.: *ése es un zamagullón total y absoluto*; (DMC).

zamallones, m. (1) (Kub): nekvalitní obuv; př.: *no te compres esos que son zamallones*; (DMC).

zamaqueada, f., lid. (1) (Per): zatřesení, zacloumání, otřes; (DA).

zamaqueado, -a, adj., lid. (1) (Dom): otřesený, poškozený, něčím postižený; ► o osobě nebo věci; (DA).

zamaquear, tr., lid. (1) (Dom, Per): někým zatřást; ► prudce ze strany na stranu; (2) přenes. (Per): způsobovat bolest, starosti; ► obtížemi, bídou; (DA).

zamaqueo, m., lid. (1) (Dom, Per): otřes, třesení; ■ Syn.: *zamacón*; ; (2) přenes. (Per): trápení, starost; ► kvůli smůle, nepřízni osudu; (DA)

zamaragullón, m. (1) (Arg): pták, viz: *mbiguá*; (DA).

zamarrada, f. (1) (Guat, Hon, Nik): ničemnost, darebáctví; (DA).

zamarreada, f. (1) (Am, Mex, Per, Bol, Chil, Arg, Urug): zatřesení, zatřepání; ■ Syn.: *zamarreo, zamarrón*; (2) (Ekv): výprask; (JD, DA)

zamarreo, m., lid. (1) (Per, Chil, Urug): zatřesení; viz: *zamarreada*; (DA).

zamarro, -rra, adj/subst. (1) m. pl. (← *zamarra*) (Kol, Ekv, Ven): čepsy; ► lovecké kalhoty či druh pracovního oděvu používající se pro jízdu na koni; (RAE). • (2) adj. (Kost, Hond, Ven): mazaný, vychytralý, lišácký; (MM, JD). • (3) m. (Ekv): teplé kalhoty; ► z kůže a vlny z jehněte či kozy, používané jezdci proti zimě; (4) adj/subst. (Nik, Kost, Ven): vychytralý, falešný; (5) (Per): sobecký, sebestředný; (5) málo užív. (Per): ničema, spratek; ► o dítěti; (6) adj. (Hond, Salv, Nik): opovržením hodný; (7) (Guat): divoký, neochočený; ► o koních; (8) (Par): obrovský; (DA).

zamarrón, m., lid. (1) (Chil, Bol, Arg): zatřesení; viz: *zamarreada*; (DA).

zamarronear, tr. (1) (Chil, Ekv, Am): škubat, thrat, třást kým; zatřepat; (2) (po)kárat koho; vynadat; (AM, MM; JD).

zamarrudo, -da, adj. (1) (Ekv): nosící čepsy *zamarro*; ► nosící lovecké kalhoty či druh pracovního oděvu, který se používá pro jízdu na koni; (RAE).

zamas, f. (1) (Kub): druh banánu; př.: *le dije a mamá que me quiero que me haga zamas al horno*; (DMC).

zamba, f., hovor. (1) (Urug): tlach, žvást, lež, podvod, klam; viz též: *mentolina*; (RAE, DA). • (2) (Arg; Par, Urug): chilský národní tanec; viz též: *zamacueca*; (3) samba, píseň a tanec; (4) (jvPer, Bol, Arg, Urug): hudební skladba; ► v mírném tempu, doplněná zpěvem; (5) **decir, o llamar a uno ~ canuta** (Bol, Kol, Chil, Ekv, Per; Am): urazit (ponižovat) koho; nadávat; (AM; MM; JD). • (6) ~ **canuta** (Chil): nepochopitelná, nesmyslná událost; (DA).

zambacanuta, f. (1) (Par, Bol): těžká urážka; (2) málo užív. (Par): chaos, povyk, zmatek; (DA).

zambacueca, f. (1) (Chil, Am): chilský národní tanec; ► arch.; viz též: *zamacueca*; (AM; MM; JD).

zambada, f. (1) (Per): spolek násilníků; ► hanl.; (AM; MM). • (2) (Am): zambové; ► míšenci indiánů a černochů; (JD).

zambaigo, -ga, adj/subst. (1) (Mex): řečeno o potomku Čiňana a Indiánky nebo Indiána a Čiňanky; (RAE). • (2) m. (Mex): potomek černošky a indiána (nebo naopak); (3) adj. (Am): mající nohy do x nebo o; (MM). • (3) (Mex): míšenecký; (JD).

zambaje, m. (1) (Ven): vyčíněná kůže; ► používá se při výrobě kalhot pro kovboje; viz: *zamarros*; (AM). • (2) (Mex): spolek zambů; (MM, JD).

zambal, m. (1) (Ekv): tykvové pole, viz též: *zambo, hilacayote*; př.: *contempla cómo el viejo vieno, el de todos los veranos, (...), hace diabluras: corre y levanta las faldas a las follonudas matas del zambal*; (RR).

zambambé, m. (1) (Dom): konflikt, krizová situace; ► způsobuje veřejný rozruch; (DA).

zambapalo, m. (Kol, Pan): spor, hádka, pranice, bitka; př.: *se sabían a salvo del soplo de devastación de aguel zambapalo de bucaneros que se repitió todos los miércoles al amanecer*; (RR).

zambardo, m. (1) (Chil): nešika; nemotora; ► na co sáhne, to zkazí; (2) (Arg): šťastná náhoda; ► v kulečnicku; (3) (Arg, Chil): neobratnost, havárie; (AM, MM; JD).

zambate, m. (1) (Hond): pokrm z kukuřice; ■ Var.: *humita*; (AM, MM).

humita, m. (1) (Hond): pokrm z kukuřice; viz: *humita*; (AM, MM).

zambe, m. (1) (Ven): starodávňý lidový tanec a jeho melodie; (AM, MM).

zambear, tr. lid. (1) (Per): urazit, ponížít; ► někoho, kdo má rysy míšence *zambo*; (2) intr. (szArg, Urug): tančit tanec *zamba*. (DA).

zambeque, adj/subst. (1) m. (Kub, Ven): mumraj, zmatek, chaos; ► opak slova *zarambeque*; ■ Var.: *sambeque* (2) adj. (Kub): hloupý, nerozumňý; viz též: *güevón*; (AM, DA). • (3) (Kub, Mex; Am): křivonohý, šmajdavý; (MM). • (4) m. (Kub): moula; (JD). • (5) adj/subst. (Kub): nerozvážňý, neohledupňý; viz též: *sambeque*; (DA).

zambequería, f. (1) (Kub): hloupost, blbost; pitomost; viz též: *pendejada*; (AM, MM; JD, DA).

zambería, f. (1) (Per): skupina míšenců; ► *zambos*; (2) (Ekv): skupina lidí; ► mají společné sociální a kulturní zvyky míšenců indiánů a černočů; (DA).

zamberío, m. (1) (Per): banda násilníků; ► hanl.; viz též: *zambada*; (AM). • (2) (Am, Per): zambové; ► míšenci; (JD).

Zambia, f., (1) **bailar como ~ en el canto de un real** (Kub): být nadprůměrně inteligentní; viz: *bailar*; (DMC).

zambio, -bia, m/f. (1) (Per) indián, *chola, zamba*; (DA).

zambiloco, m. (1) (Kol): skákající káča; ► hračka; (AM, MM).

zambiricuco, -ca, adj. (1) (Per): mulatská nebo zambijská; ► o osobě; z nižších poměrů; (AM, MM).

zambito, -ta, m/f., lid. (1) (Pan): dítě, děcko; viz též: *nené*; (2) m. (Per): zmrzlina v kornoutu; (DA).

zambo, -ba, adj/subst. (1) m. [Š: *calabaza*] (Ekv): tykev (*Cucurbita pepo*), viz: též: *zambal*; př.: *el guagua va a rodar como zambo*; (2) m/f., [Š: *mulato*] (Ven, Ekv, Kol, Per, Bol, Chil): mulat, míšeneč; viz též: *misquito*; ► tradičně se užívá název *mulato* pro míšence bělocha s černoškou (nebo naopak), termín *zambo* pro míšence černocho (nebo naopak); tradiční označování se dodržíze zejména v nížinách a na pobřeží (*tierras bajas*), v horských oblastech (*tierras altas*) uvedených zemí se název *zambo* začal užívat jako společné označování obou skupin; př.: *esto no ha sido cosa del amo sino de ese maldito zambo*; (3) adj. (Guat; Mex, Nik, StřAm, Per): hnědočervený; ► jde o barvu převážně červenou nebo skořicově hnědou z fialovým nádechem; př.: *las vendedoras de tamales, zambas de llevar fuego, sacaban los envoltorios de hoja de plátano*; (4) m., pl. (Ekv): kučeravé vlasy černočů a míšenců; př.: *no se le conocía la edad, pero ya, en la cabeza, asomaban algunos zambos plateados*; (5) adj. (Ekv): mající kučeravé vlasy; př.: *no era zamba, como don Autónomo, pues sus cabellos, debido al milagro de la sangre multiple, (...) se derribaban en cascada suelta sobre la nuca temblorosa*; (6) adj. (Ekv): kučeravý, spletený do copánků apod. ► o vlasech, metaforicky i o moři apod.; př.: *la mar zamba y azul, llena de olas sin malicia*; (RR). • (7) adj. (StřAm; Mex, JižAm): míšenecký; ► potomek černošky a indiána (nebo naopak); př.: *el piloto de L'Ami du Peuple – zambo de caribe y negro*; (8) (Bol, Kol, Chil): mulatský; ► obecný pojem, který označuje černošské pokolení; mají skořicovou barvu tváře; (9) (Guat): červenofialový; ► o osobách; (10) (Ven): tmavě červeně zbarvený kohout; (11) (Mex): kyprá a krásná; ► postava; (AM). • (12) (Arg, Chil, Mex, Par): mající pokrivené nohy; ► o člověku; špatně se mu provozují některé sporty, jako je např. jízda na koni nebo fotbal; (MM). • (13) (Ven): velikáňský, pořádný; (14) (Ven): fešák; (JD; BDE). • (15) hanl. (Mex Oaxaca): šprček, skrček, malé pivo; viz: *chaparro*; ► mex. argot *caliche*; (DBM). • (16) (Kub): mající svalnaté nohy; př.: *Juan es zambo*; (DMC). • (17) m., pl. (Hond, Bol): zambové, etnická skupina; viz též: *misquito*; (18) m. (Ekc): rostlina a plod (*Cucurbita ficifolia*), viz též: *chilacayote*; (19) adj. (jižMex): malý a oplácáný; (20) adj/subst. (zápVen): prudký, cholerický; ► o osobě; (DA).

zambón, -na, adj/subst. (1) (Per): člověk s rysy míšence *zambo*; (DA).

zambrán, m. (1) (Kub): vojenský opasek; ► na který se připevňuje výzbroj a vybavení; (DA).

zambrano, -na, m/f. (1) (Hond): keř, viz též: *barajo*; (RAE; DA).

zambrate, m. (1) (StřAm): povyk, kravál, randál; (MM).

zambreira, f. (1) (Ven): hádka, rvačka, spor; (AM). • (2) nepořádek, chaos; (MM).

zambrote, m. (1) (StřAm): hromada, kupa; motanice; ■ Var.: *chamborote*; (AM; JD; DA). • (2) (Kost): nepořádek, chaos; (3) ledabyle nachystané, odbyté jídlo; (DA).

zambuco, m. (1) (Kub): šaty; ► široké, volné; (DA).

zambuila, f. (1) (Kub): smažené kousky (kolečka) zeleného banánu; (AM, MM, JD).

zambuir, intr. (1) (Kol, Ekv, Portor): potopit, ponořit; (AM, MM).

zambullido, -da, m/f. (1) m. (Mex): potopení, ponoření; (JD). • (2) (Kol, Bol, Chil, Arg, Urug): výskok brankáře; ► ve fotbale; (DA).

zambullidor, m. (1) (Mex, Guat): potápka americká (*Podilymbus podiceps*); ► vodní pták; ■ Syn.: *pato buzo*, *pato zambullidor*, *zaramagullón*; (2) (Per, Chil): potápka; ■ Var.: *zambullidor de pico grueso*; (3) ~ **de pico grueso** (Per, Chil): potápka; viz též: *zambullidor*; (4) ~ **piquipinto** (Par): vodní pták, viz též: *macá*; (DA).

pato buzo, x. (1) (xxx): potápka americká; viz též: *zambullidor*; (DA).

pato zambullidor, x. (1) (xxx): potápka americká; viz též: *zambullidor*; (DA).

zambullirse, intr/zvrat. (1) (Kub, Bol, Chil, Arg, Urug): natáhnout se pro míč; ► ve fotbale; (DA).

zambullo, m. (1) (Kub): přikrytý barel; ► používá se pro čištění latrín; (2) (Per): latrina, polní záchod; (3) (Kub): špína, hnusák; ► o osobě; (4) ~, **suelta lo que no es tuyo** (Kub): takhle chlapci pokřikují na člověka, který skrývá nějakou věc, která mu nepatří; (AM, MM). • (5) (Am): nádoba na odpadky; (JD). • (6) **como un** ~ (Kub): o někom: být velmi tlustý; př.: *lleva a ese niño al médico —está como un zambullo*; (7) ~, **suelta lo que no es tuyo**¹ (Kub): vrať to; (8) ~, **suelta lo que no es tuyo**² (Kub): pokřik o někom: být ošklivý a mít vedle sebe hezkou ženu; (9) ~, **suelta lo que no es tuyo**³ (Kub): pokřik dětí: není to tvoje, neber mi to; (DMC). • (10) ~, **suelta lo que no es tuyo**⁴ (Kub): výsměch někomu, kdo používá půjčené věci; ► především oblečení; (DA)

zambullón, m. (1) (JižAm, Kol, Ekv, Arg, Par): ponoření, potopení, skok po hlavě do vody, skok do vody, šipka; (RAE, AM, MM).

zambumbia, f. (1) (Kub): osvěžující nápoj; ► připravený z medové melasy, vody a papriky; ■ Var.: *sambumbia*; (2) (Kub): špatně připravené jídlo i nápoj; ■ Var.: *sambumbia*; (3) (Salv, Hond): buben, bubínek; (RAE). • (4) (Hond): hudební nástroj afrických otroků; ► má pouze jednu strunu ve třetině rozdělenou páskem a je zakončen miskou vyrobenou z dýně; dýně slouží jako rezonátor; na strunu se brnká pomocí dřevěné hůlky; ■ Var.: *zambumba*, *zambomba*; (5) (Per): domácí nápoj; ■ Var.: *sambumbia*; (AM, MM). • (6) (Mex): míchanice; (JD). • (7) lid., přenes. (Portor): nepořádek, binec; viz též: *quilombo*; (8) málo užív. (Mex): kvašený nápoj; (9) (Nik): voda s medem; (10) (Ven): pokrm *hervido*; ► připravený z málo ingrediencí; (11) (Kost, jvPar): kupa, hromada jídla; (12) (Port): ragú; ► z různých druhů mas, obilovin a druhů hlíz *viandas*; (13) (zápVen): neupravená, zanedbaná, špinavá žena; (14) (Hond, Salv): druh hudebního nástroje *zambomba*; ► vyrobená z duté tykve; (15) (Par): hudební nástroj; ► podobná rumba kouli; (DA).

zambumbiar, tr. (1) (Mex): zamíchat tekutinu; ■ Var.: *sambumbiar*; (MS).

zambundango, m. (1) (Guat): kajmanka dravá (*Chelydra serpentina*); ► želva, její olivově zelený krunýř měří na délku až 50cm, hlava je pokrytá výrůstky a krk vyčnívajícími šupinami, na nohou má drápy; (DA).

zambutir(se), tr/intr/zvrat. (1) tr. i zvrat. (Salv, Mex): srazit, ponořit, potopit, zabořit, probořit, zbořit, vhodit, zničit, zakopat; (RAE). • (2) tr. (Mex: Tabasco): naplnit neuspořádaně; ► do nádoby, batohu aj.; (AM, MM). • (3) (Am): zastrčit, strčit, vrazit, narazit; (4) ~ **dinero en u.c.** (Mex): vrazit peníze do čeho; (JD). • (5) tr/zvrat, přenes. (Mex, Guat): spolknout, zhltnout; (6) (Mex): uvěznit; (7) (Salv): schovat, zakrýt; (8) (Mex): zaplnit místo; (DA).

zamhool, m. (1) (jvMex): hyrare, kuna brazilská (*Eira barbara*); ■ Syn.: *cadejo*, *gato motete*, *gato negro*, *lepasil*, *melero*, *motete*, *oso melero*, *perzosito*, *taira*, *tolomuco*, *zonistac*; (DA).

zamotana, f., málo užív. (1) (Mex): motanice; (JD). • (2) (Mex, Nik): zmatek, chaos; (DA).

zampa, f. (1) (Arg): keř (*Atriplex*); ► vysoký 1,50m, listy jsou lehce vroubkovaté, květy rostou v květenství jetel; (DA).

zampadera, f. (1) (Per): vniknutí; ► bez povolení či pozvání; (DA).

zampado, -da, adj/subst., lid. (1) (Per): opilý, namazaný; viz též: *enchichado*; (2) adj. (Hond, Salv, Nik, Kost): trčet na nějakém místě; ► o osobě; (3) (Hond): otravný, vlezlý; (4) (Nik): zahrabaný, zakopaný, pohřbený; (DA).

zampaguabas, adj/subst. (1) (Kost): prost'áček, hlupák; (DA).

zampalimones, m/f. (1) (Hond): prostofěčník, dotěra, všetečná osoba; (RAE). • (2) (Nik): lhář; (DA).

zampapalo, m. (1) (Par): spleť, chuchvalec; (DA).

zampar(se), tr/intr/zvrat. (1) tr. (Arg, Mex, Kol, Per): strčit někoho prudce do něčeho, vrazit ho někam; př.: *zamparle a uno en la cárcel*; (RR). • (2) tr. (Arg, Kol, Mex, Per; Am): zasadit ránu;

vrazit facku; (3) (Arg, Ekv): mrštit co komu do tváře; př.: *zamparle a uno una bofetada*; (4) bránit se; ► slovně; (5) (Hond): (po)trestat, (po)kárat; nařezat; (MM). • (6) (Mex): vyrazit ven; (JD). • (7) tr. (Guat): vecpat, vmáčknout, vnutit, narazit; př.: *me zampé los zapatos aunque sabía que me quedarían chicos*; (8) (Guat): vrazit, uhodit, uštědřit; př.: *te voy a zampar una voladora si no te callás*; slang; (RF). • (9) tr. (LaPla, Am): přišít někomu něco, viz též: *enchufar*. (ZDROJ); • (10) intr/zvrat. (Kub): odejít, odjet, zmizet; viz též: *zambar(se)*; (11) (Per, Bol): opít (se), ožrat (se); viz též: *enchivar(se)*; (12) tr. (Port, Bol, Chil, Arg, Urug): vybafnout na někoho něco; (13) (Bol, Chil, Arg, Urug): hodit na sebe, rychle se obléct (ledabyle); ► zvrat. v Hond, Nik; (14) intr/zvrat. (Guat, Nik, Per): vecpat se, dostat se někam bez pozvání či povolení; (15) tr. (Guat): někoho/něco někam dostat; (16) tr. (Hond): dát někomu přezdívkou; (17) ~ **al bote** (Guat, Hond): uvěznit; (18) ~ **la galleta** (Hond): rychle zrychlit vozidlo; (19) ~**se maceta** (Hond): prát se, mlátit se se dvěma či více osobami; (DA).

zampón, -na, adj/subst. (1) (Hond, Per): vetřelec, nezvaný host; (DA).

zamponero, -a, m/f. (1) (Bol, sevChil): hudebník hrající na Panovu flétnu; (DA).

zampotear, tran., venk. (1) (Ven): vložit; (DA).

zamueco, -a, adj. (1) (Ven): příjemný; ► o věci; (DA).

zamura, f. (1) (Ven: Trujillo): papírový létající drak; (AM).

zamurada, f. (1) (Ven): tlupa kondorů krocanovitých, hejno supů antilských; ► *zvaných zamuro, zopilote nebo urubú, -ada*; př.: *una zamurada voló de la casa cuando yo pisé el corredor*; (RAE, RR).

zamurear, tran. (1) (Ven): sbalit, svést někoho (DA).

zamurera, f. (1) (Ven): tlupa kondorů krocanovitých, hejno supů antilských; (RAE).

zamurito, m. (1) (Ven): lihovina; ► z cukrové třtiny a švestek; př.: *bebidas como el ron de ciruelas pasadas o «zamurito»*; (BDE). • (2) [Š: *bagre*] (Ven): ryba (*Callophysus macropterus*); ► nebezpečná dravá americká ryba; je šedé barvy s kruhovými skvrnami, má chutné nažloutlé maso a málo kostí; př.: *porque el caimán acecha sin que se le vea ni el aguaje (...) y el cardumen de los zamuritos (...), que dejan a un cristiano en los puros huesos*; (RR).

zamuro, -ra, adj/subst. (1) adj. (Dom): hloupý, idiotský, pitomý, **naivní**; viz též: *güevón*; (2) m. (Kol, Hond, Ven): kondor krocanovitý, sup antilský; viz též: *aura, oripopo, zopilote*; ■ Var: *samuro*; (RAE, MM, DA). • (3) ~**o no come alpiste** [Š: *a otro perro con ese hueso*] (Ven): s tím na mne nechod!, s tím si na mne nepřijdeš; ► doslovně: *sup se nebude cpát trávou*; př.: *por qué no se ha querido echar el trago, viejo? yo sabía que zamuro no como alpiste, pero no que no bebía aguardiente*; (RR). • (4) m. (Ven): taneční pantomima; (AM). • (5) m/f. (Ven): prospěchář, vypočítavec, vyžírka; (6) f. (Ven): létající drak; ► papírová hračka, co se pouští ve větru; (DA).

zanaco, -ca, adj/subst.; (1) (Kub): hloupý; ■ Syn.: *zacateca*; př.: *como ser zanaco, lo es*; (DMC). • (2) (Kub): idiot, blbec; př.: *¡zanaco! ¡te dije que no te comieras esa carne porque se estaba pudriendo!*; ► slang; (RF). • (3) (Kub): hlupák, naivka; ■ Var.: *sanaco*; (DA).

zacateca, adj. (1) (Kub): hloupý, viz *zanaco*; (DMC).

zanagoria, adj/subst. (1) (Arg): hloupý, omezený, natvrdlý; pitomý, padlý na hlavu, viz též: *estaso, pamela*; (AM; JD).

zanahoria, adj/subst. (1) (Arg, Urug): hlupák, pošetilec, zpozdílec, naiva; viz též: *güevón; estaso, pamela.*; (RAE, DA, NET). • (2) m. (Arg): kuchtík; ► pomocník v kuchyni; (AM). • (3) (Arg, Par, Urug, LaPla): hlupák, blbec; pitoma; př.: *un zanahoria que al bajar del ómnibus dejó caer su cartera*; (4) pomocník v cirkuse; (MM). • (5) (Arg): otrapa, obejda; (6) ubožák, chudák; (JD). • (7) (Kol, LaPla, Ven): slušník, nevinátko; př.: *Eleuterio es lo que se llama un perfecto zanahoria... Jamás se ha llevado a sus labios un chucho de marihuana...*; (BDE). • (8) adj/subst. (Ven): člověk se zdravým životním stylem; př.: *no puedes ofrecerle esa comida frita a Vanessa... ¿no te recuerdas que es zanahoria?*; (9) (Ekv): zdravý člověk bez zlozvyků; př.: *mi esposa no fuma, es zanahoria*; ► slang; (RF). • (10) adj/subst. (Per, Arg, Urug): naivní, bezelstný; (11) (Par): zrzavý, zrzek; (12) adj. (Ven, Salv): čistý; ► neužívající drogy, (13) (Kol): konzervativní; (14) (Kol): pohoršující se; ► nad vším, co vybočuje ze zaběhlých morálních pravidel; (15) adj/subst. (střKol) člověk namající rád srazy, oslavy, společenské události kvůli lidem; ■ Syn.: *aguacatado*; (16) ~ **blanca** (Ekv): trvalka (*Arracacia xanthorrhiza*); viz též: *arracacha*; (DA).

zanata, f., lid. (1) (Salv, Nik): revolver; (DA).

zanatada, f. (1) (Mex): houf ptáků *zanate*; (MS, DA).

zanatal, m. (1) (Mex, Hond, Nik): hejno ptáků *zanate*; (MS, DA).

zanate, m. (← nah. *tzanatl*) (1) (Kost, Guat, Hond, Mex, Nik): vlhovec velkoocasý (*Quiscalus mexicanus*); ► pták velký až 43 cm; dlouhý, silný zobák; dlouhý ocas; nohy s dlouhými prsty; vše černé barvy; u samců peří černé barvy s odlesky; samice hnědé peří s odlesky a nadočnice barvy šedé; ■ Syn.: *mariamulata; negrilla, oropéndola, papate, pájaro del diablo; pájaro prieto; picho; urraca*; ■ Var.: *chanate; sanate*; (RAE, MS, DA). • (2) **sacar el ~** (Hond): vytasit střelnou zbraň; (3) **gastar pólvora en ~s** (Pan, Kol, Ekv, Per, Bol, Chil): promrhat, promarnit, čas, energií; (4) **parecer ~ remojado** (Nik): cítit se smutně; (5) **quebrar ~** (Hond): ztratit panenství, panictví; (DA).

zanatear, intr/tr. (1) (Mex, Hond, Guat, Nik): starat se o právě oseté nebo již vzrostlé kukuřičné pole, aby zrna kukuřice nepožral pták zvaný *zanate*; (2) (Hond): dobývat srdce ženy, jít dobývat srdce ženy; (RAE, MS)

zanatera, f. (1) (Hond, Mex): hejno ptáků zvaných *zanate* (viz: *zanatal; zanatera*); ■ Syn.: *zanatal, zanatería*; (RAE, MS).

zanatero, -ra, adj/subst. (1) adj. (Guat, Hond, Mex, Nik): vztahující se k ptákům *zanate*; • (2) m/f. (Hond, Salv) **plasič ptáků *zanate***; (DA).

zanatería, f. (1) (Hond): hejno ptáků *zanate*, viz: *zanatera*; (DA).

zanatillo, m. (1) (Nik): nikaragujská lidová píseň; (DA).

zancada, f. (1) **dar ~s de araña viuda**, (Hond): dělat dlouhé kroky; (DA).

zancajear, tran. (1) (Kub, Dom): usilovat, urputně se snažit; ► dosáhnout něčeho; (DA).

zancajón, m. (1) (Mex): dlouhán, čahoun; (2) (Mex): nepůvabný, nevhledný; (MM).

zancalejo, -ja, m/f. (1) (Pan): hříbě; (JD, DA).

zancazo, m. (1) (Mex): kopnutí; (JD). • (2) (Dom): dlouhý krok; (DA).

zanco, -ca, adj/subst. (← *zanca*) (1) (Guat): kulhavý, chromý, belhavý; (RAE). • (2) m. (← kič. *zancu*), (Kol, Ekv, Per): druh pyré; ► připravuje se z yuky nebo banánů; společně s opraženou kukuřičnou moukou, masovým vývarem, brambory a sýrem; ■ Var.: *sanco*; (3) přenes. (Kol): lepivá uvařená směs; (AM). • (4) ~a, m. (zápMex): kámoš; viz též: *mano*.; (5) adj. (Guat): kulhavý, kulhající; (DA).

zancón, -na, adj/subst. (1) adj. (Mex, Ven, Kol, Guat, Salv, StřAm): kraťouchký, velmi krátký; (► o oblečení); (RAE). • (2) (Ven): mladý, dospívající; ► o živých bytostech; (AM). • (3) (StřAm): nevhledný (nepůvabný); ucouraný; (MM). • (4) m. (Nik): hejno moskytů; (5) (Ven): mládě; (JD). • (6) dlouhonožý; ► o člověku; (DA).

zancu, m. (1) (Chil, szArg): dušený pokrm; viz: *sanco*; (MS).

zancudal, m. (1) (Hond, Salv, Nik): početné hejno komárů *zancudo*; (2) místo s velkým výskytem komárů *zancudo*; (RAE, DA).

zancudero, m. (1) (Antil, Kost, StřAm, Mex, Ven, Salv, Hond, Nik): početné hejno moskytů či komárů; (2) (Hond): místo s hojným výskytem moskytů; (RAE, AM, MM)

zancudo, -da, adj/subst. (1) m. (Bol, Ekv, Guat, Hond, Kol, Kost, Kub, Mex, Nik, Pan, Per, Salv, Ven): komár, moskyt (*Culex*); př.: *y entonces el zancudo pica al mono, y después pica al hombre*; ■ Syn.: *mosquito* (Arg, Chil, Urug), *mosco* (Mex), *chuspi, puguilla*; (MM, BDE, RF, EEA). • (2) **un ~ con patilla** (Kub): velký komár; př.: *en mi casa, te lo digo, zancudos con patilla*; (DMC). • (3) přen. (Hon): dřevěný taburet; ► se čtyřmi vysokými nohami; (4) (Dom): pisila čaponohá (*Himantopus himantopus*); ► 40cm vysoký pták s dlouhým, úzkým zobákem a dlouhými červenorůžovými nohami, je bílé barvy s černými skvrnami v oblasti zad a hlavy; (5) m/f. (Bol): člověk štíhlé postavy (6) adj/subst. (Bol): naivka, hlupáček; (7) f. (Hond): pták, viz: *curruchiche*; (DA).

zandunga, f. (1) (Mex): melodická a smutná píseň; (2) obřadní tanec; ► z jihu Mexika; ■ Var.: *sandunga*; (MM, JD). • (3) lid. (Chil): večírek, mejdan. (4) m/f. (zápBol): černoč; (DA).

zandungear, intr. (1) (Chil, Mex): potulovat se, toulat se; ■ Var.: *sandungear*; (MM, JD, DA).

zandungueo, x. lid. (1) (Nik): pohyb kyčlí; ■ Var.: *sandungueo*; (DA).

zandunguero, -ra, adj. (1) (Mex, Ven): veselý, radostný; živý; (2) pochlebovačný; lichotný; (MM; JD). • (2) (Hond): ten, co hýbe kyčlemi; ■ Var.: *sandunguero*; (DA).

zangaletón, -na, adj/subst. (1) m. (Kub): vysoký mladík; př.: *ve y trae a ese zangaletón*; (2) (Kub): přihlouplý, naivní mladíček; př.: *este muchacho tiene ya diez y siete años pero es un zangaletón*; (3) (Kub): **vážný**; př.: *estás muy zangaletón para tanta tontería*; (4) (Kub): hlupák; př.: *no seas zangaletón*; (DMC). • (5) m/f. (Dom): výrostek; viz též *zangaletón*; (6) adj/subst. (Chil, Kub): dětinský; ■ Syn.: *zangandongo*; ■ Var.: *sangaletón*; (DA).

sangaletón, adj/subst. (1) dětinský, viz: *zangaletón*; (DA).

zanganada, f., (1) (Hond, Kost, Salv, Nik): nezákonný čin, neoprávněný čin; (2) (Nik): souhrn rodinných rotržek a sociálních nepořádků; (RAE). • (2) lid. (Portor): hloupost, pitomost, blbost; viz též: *pendejada*; (DA).

zangando, adj. (1) (Kub): uprchlý, utíkající; viz též: *zafando*; (DMC).

zangandongo, -ga, adj/subst., lid. (1) (Kub): hromotluk, výrostek, klacek; ■ Var.: *zangandungo*; (JD). • (2) *estar ~ una mujer*¹ (Kub): o někom: mít kouzlo, půvab; př.: *esa mujer está zangadonga*; (3) *estar ~ una mujer*² (Kub): o ženě: mít velká prsa a zadek; př.: *¡qué senos y culo más grande!* — *jesa mulata está zangadonga!*; (DMC). • (4) adj. lid. (Kub): velký; ► o věci; ■ Var.: *sangandongo*; (5) adj/subst. (Kub): dětinský, viz též: *zangaletón*; ■ Var.: *sangandongo*, *zangandungo*; (6) (Kub): mladý a silný člověk; (DA).

zangandungo, adj./subst. (1) (Kub): dětinský; ■ Var.: *zangandongo*; (2) adj. (Hond): povalečský, lenivý; (DA).

zanganear, intr. (1) (Nik): páchat ilegální nebo špatné činy; ► proti někomu; (DA).

zanganería, f., lid. (1) (Portor): hloupost, pitomost, blbost; viz též: *pendejada*; (DA).

zángano, -na, adj/subst. (1) f. (Nik): prostitutka; viz též: *callejera*; (RAE, DA). • (2) m. (Mex): podvodník, šibal; (MM). • (3) (Am): taškář; (4) (Kub): mladíček; (JD). • (5) *es un ~*¹ (Kub): o dítěti: být hrom do police; př.: *ese niño lo rompe todo*; (6) *es un ~*² (Kub): o někom: být hrubián, neotesanec; př.: *ése no sirve — es un zángaro — no tiene modales*; (7) *es un ~*³ (Kub): o někom: být lenoch, flákač; př.: *no hace nada — es un zángano*; (8) *es un ~*⁴ (Kub): o někom: být hloupoučký; př.: *tan grande y es un zángano — parece tener cinco años de edad*; (DMC). • (9) adj/subst., hovor. (Mex): člověk zneužívající ostatní, využívající situace; viz: *gandalla*; (DEUM). • (10) adj/subst. (Hond, Salv, Nik): kriminálník; ► osoba páchající ilegální činy; (11) (Hond, Salv, Nik): šibal, ničema; (DA).

zangar, intr.; (1) *salir ~* (Kub): vzít nohy na ramena, rozběhnout se; př.: *cuando vio al policía salió zangando*; (DMC).

zangarreada, f. (1) (Salv): lehký výprask se zacloumáním; (DA).

zangarrear, tr. (1) (Salv): zatřást, udeřit někoho; (2) (Nik): protřepat tekutinu; (DA).

zangarilla, f. (1) (xxx): větrník; ► ze dřeva; (MM).

zangarria, f. (1) (Kol): skákající káča; ► hračka; (AM, MM).

zangarro, m. (1) (Hond): lis na cukrovou třtinu; ► ruční mlýn v cukrovaru skládající se ze dvou dřevěných válců a kliky; ■ Syn.: *mordedor*; (RAE). • (2) (Mex: Zac.): bouda, chatrč; (AM, MM). • (3) (Mex): krámek; (JD).

mordedor, m. (1) (Hond): lis na cukrovou třtinu, viz: *zangarro*; (DA).

zango, m. (← kič. *zancu*) (1) (Kol, Ekv, Per): druh pyré; ► připravuje se z yuky nebo banánů; společně s kukuřičnou moukou; s masovým vývarem, brambory a sýrem; ■ Var.: *sanco*; (MM, MS). • (2) (Per): sladkost; viz též: *zanguito*; (DA).

sanco, m. (1) (Kol, Ekv, Per): druh pyré, viz: *zango*; (DA).

zangolotazo, m., lid. (1) (Salv): doušek, hlt; viz též: *copetín*; (2) (Salv): panák; ► alkoholu smíchaného s vodou; (DA).

zangolote, m., lid. (1) (Salv): doušek, hlt; viz též: *copetín*; (2) (Salv): panák; ► čistého alkoholu smíchaného s vodou; (DA).

zangolotear(se), tr/intr/zvrat. (1) tr. (Mex, Salv, Dom, Guat, Hond, Nik, Kol, Chil, Urug): třást, kývat ze strany na stranu; ► s někým, s něčím; (2) intr/zvrat. (Dom, Kol, Urug): houpat se, kolébat se, kymáčet se; ► ze strany na stranu, při chůzi; (3) (Dom, Chil, Urug): poskakovat, hopsat; (4) tr. (Kol): udeřit, bít někoho; (5) intr. (Salv): pít panáky *zangolotes*; (DA).

zangoloteo, m., lid. (1) (Salv): nepořádek, binec; viz též: *quilombo*; (2) (Salv): panák alkoholu, viz: *charamilazo*; (3) hovor. (Chil, Urug): poskakování, hopsání; (DA).

zangolotero, -ra, adj/subst., lid. (1) (Salv): opilý, namazaný; viz též: *enchichado*; (2) (Salv): člověk pijící mnoho panáků *zangolotes*; (DA).

zangorrear, intr. (1) (Kub): brnkat na kytaru; (JD).

zanguango, -ga, adj/subst. (1) (Kub, Arg, Urug, Chil): neobratný, nezručný, neschopný, nešikovný, neomalený, nemotorný; viz též: *ignoratón*; (RAE, DA). • (2) (Arg, Kol, Par, Urug): hloupý, tupý; blbý, blbeček, pitomec; viz též: *güevón*; př.: *¡zanguanga, me pisaste!*; ► slang; ■ Var.: *sanguango*; (2) (Mex): nevhledný, zanedbaný; (MM, RF, DA).

zanguanguería, f., lid. (1) (Kub): hloupost, pitomost, blbost; ■ Var.: *sanguanguería*; viz též: *pendejada*; (2) (Urug): nerozvážnost; (DA).

zanguaraña, f., lid. (1) (Andy): lidový tanec; ► běžný v záp. části JižAm, od Kolumbie po Bolívii a Argentinu; ■ Var.: *sanguaraña*; Syn.: *cueca, marinera*; (AM; MM).

zanguazán, m. (1) **mi** ~ (Kub): můj šéf, majitel; ► v jazyce *ñañigo*; př.: *¿cómo estás mi zanguazán?*; (DMC).

zanguito, m. (1) (Per): kukuřičná kaše; ► z kukuřice, *chancaca*, másla, skořice, kukuřičné mouky a cukru; ■ Var.: *sango, zango*; (AM, MS, DA).

zanjo, -ja, m/f. (1) m. (Salv, Hond): příkop, jáma, strouha, škarpa, rýha, výmol; viz též: *zanjón*; (RAE, DA). • (2) f. (Ekv): plot, ohrada; (3) (Arg, Chil, Per, Portor, Urug; Par): údolí potoka; (AM; MM). • (4) (Am): výmol; (JD). • (5) **caminar por la ~ amarilla** (Kub): být statečný, odvážný; př.: *no se te ocurra retarme, que yo sí camino por la zanja amailla*; (6) **recordarse alguien de ~** (Kub): připomínat matku; př.: *me violenta tanto que me recordé de Zanja*; viz: *calle*; (DMC). • (7) m., venk. (Kost): brázda; ► způsobená erozí; viz též: *zanja*; (8) f. (Salv): řiť, zadek; viz též: *cagón*; (9) (Hon, Nik, Urug): ženské přirození, vulva; ► tabú; viz též: *palomita*; (10) přenes. (Kub, Portor, Kol, Urug): otláčenina; ► na kůži po ramínku, uchu tašky; (11) málo užív. (Nik, Chil, Urug): gluteální rýha; (12) ~ **abierta** (Chil): trhlina; ► země, skály; (13) **a ~ abierta** (Chil): otevírání trhliny; (14) ~**a**, m. (zápMex): kámoš; viz též: *mano*; (DA).

zanjear, tr. (1) (Antil, Kol, Guat; Am): vykopat jámu; kopat příkopy; (AM). • (2) lid. (Kub): zvládnout, vyřešit potíže; (2) (Kub): ukončit spor; (DA)

zanjeo, m. (1) (Kub, Mex; Am): otevření koryt; ► pro odvodnění terénu; (MM; JD). • (2) (← Š: *zanja*, „odvodňovací příkop, strouha“) (Bol: Yungas): kopání brázd pro vysazování nových keřů kokainovníku ve svahu; ► dialekt *afro-yungueño*; ■ Syn: *zanjío*; (ABS).

zanjero, m. (1) (Arg, Kub, Ekv, Mex; Am): vykopávač koryt (jam); (MM; JD).

zanjío, m. (1) (Kub, Mex; Am): kopání brázd; viz: *zanjeo* (ABS).

zanjón, m. (1) (Chil): propast, hlubina; (RAE). • (2) **echar al ~** (Kub): schovat, skrýt, ukrýt; hodit do šuplíku, sprovodit ze světa; (AM). • (3) (Arg, Kub, Chil, Par): strmá a příkrá skála; (4) (Am; Chil, Ven): strž, rokle, propast; průrva; soutěska; (MM; JD; BDE). • (5) (Per) **silnice**; ► postavená níž než je okolní terén; (6) lid. (Chil, sevBol): brázda; ► způsobená erozí; viz též: *zanja*; (7) (Kost, Chil, Urug): brázda; ► na cestě, poli způsobená deštěm; (8) (sev a výchBol): kaňon; ► mezi horami; (DA).

zanora, f. (1) (svPer): malý příval vody; ► po dešti; (DA).

zanquilargo, adj. (1) (Dom, Kub): dlouho a štíhlonohý; ► o člověku; (DA).

zanquear, intr/tr. (1) (Kost, Nik; Mex, Nik, Dom, Ven): hledat někoho, shánět něco; (RAE, MM).

zonto, -ta, adj. (1) (StřAm), viz: *sonto*; (MS).

zánzara, f. (1) **dar** ~¹ (Kub): chodit(hodně); př.: *¡qué zánzara hemos dado hoy!*; (2) **dar** ~² (Kub): pracovat(hodně); př.: *¡qué zánzara me di en la cocina!*; (DMC).

zañago, f. venk. (1) (Pan): černá včela (*Trígona ruficus*); viz též: *zagaño*; (DA)

zapa, adj. (← nah. *tzapatl*, trpaslík) (1) (Hond): malý a tlustý; ► o slepici; viz též: *chicón*; (DA).

zapa;!, citosl. (1) (Kub): pust!; jdi pryč!; (JD).

zapador, m. (1) (Mex): pyrotechnik; (JD).

zapadora, f. (1) (Kol): vojanda; (JD).

zapal, m. (1) (Kol): vlhké, bažinaté místo; (DA).

zapallada, f. (1) (Arg, Chil, Par, Urug): nahodilá činnost; (2) (Arg, Chil, Par, Urug): nečekané získání něčeho (př. výhra); ■ Var.: *zapallazo*; (3) (Arg, Chil): výhra; obdržení něčeho; (4) (Kol): vyslovení něčeho hloupého a neuváženého; (5) (Kol): množství dýní *zapallo*; (6) (LaPlat): střelení několika gólů ve fotbale; ■ Var: *sapallada*; (MS). • (7) (Kol): nerozvážné a hloupé slovo; (2) (Arg; Chil, Par, Urug): šťastná náhoda; trefa; (AM). (MM; JD). • (8) lid. (Arg, Urug): hloupost, pitomost, blbost; viz též: *pendejada*; (DA).

zapallal, m., málo užív. (1) (Per, Urug, Arg, Kost): záhon dýní; viz též: *zapallar*; (MS, DA).

zapallar, m. (← keč. *sapallu*, „dýně“) (1) (Chil, LaPlat): pole oseté dýněmi *zapallo*; ■ Var: *zapallal*; (MM). • (2) (Chil, LaPlat, Per): tykev velkoplodá (*Cucurbita maxima*); (3) (Arg): trefit se (do černého) nebo mít štěstí; (MS, DA).

zapallazo, m. (1) (Chil): úder tykví; (2) (Arg): šťastná náhoda, klika; (MS). • (3) (Arg): tvrdý úder v boxu; př.: *el público seguía con ganas una mala pelea a puro zapallazos y clinches*; (RR). • (4) málo užív. (Arg, Urug): silné kopnutí, úder, ► ve sportu; (DA).

zapallear, tr. (1) (Chil): sázet tykev; (MS). • (2) intr. (Par): uspět; ► díky štěstí, náhodě; (DA).

zapallera, f. (1) (Kol): rostlina tykve; ■ Var: *sapallera*; (MS).

zapallero, m. (1) (Chil): pěstitel a prodavač dýní; (MS). • (2) m. (Am): klikář; (JD).

zapalliento, m. (1) (Per): malá, obtloustlá osoba; (2) (Per): bledý, slabý, nemocný; (MS).

zapallito, adj/subst. (← keč. *sapallu*) (1) m. (Arg): malá dýně; ► se zelenou kůrou o průměru 10 cm; (RAE). • (2) (Arg, Par, Urug): dýně; viz též: *zapallo*; (MS). • (3) (Arg, Par, Urug; Am; LaPla): zelená dýně; tykev; cuketa; př.: *los zapallitos no llenan*; ► sklízí se když dosáhne velikosti pomeranče; používá se v kuchyni; (MM; JD; BDE). • (4) [Š: *calabacín*] (Arg, Urug): cuketa; ■ Syn.: *zapallo italiano* (Chil), *calabacita*, *calabacita italiana* (Mex), *calabacín* (Ven); (EEA). • (5) adj/subst. (Arg): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (6) (Per): druh dýně; ► 12cm dlouhá tmavězelená; ■ Syn.: *güicoy*; (7) ~ **amargo**¹ (střArg, zápArg): tykev (*Cucurbita andreana*), viz též: *chancara*; (8) ~ **italiano**¹ (Chil): tykev obecná, viz též *zapallito largo*; (9) ~ **italiano**² (Arg, Urug): cuketa; (10) ~ **largo** (Arg): tykev obecná (*Cucurbita pepo*); ► rostlina i plod; ■ Syn.: *güicoy*, *zapallito*, *zapallito italiano*, *zapallo italiano*; (DA).

zapallo,-lla, adj/subst. (← keč. *sapallu*, „druh tykvovitě plodiny“) (1) adj., *hovor.* (Arg, Urug): hloupý, prostoduchý, tupý; př.: *vos sos medio zapallo. ¿no ves que colgaste ese cuadro al revés?*; ► slang; (2) m. (JižAm): strom, viz: *güira*; (3) m., *hovor.* (Arg, Urug): gól ► ve fotbale; (4) m., *hovor.* (Chil, Urug): nečekaný úspěch dosažený náhodou; (5) m. (Urug): lidská hlava (palice); (RAE). • (6) (JižAm, StřAm): tykev velkoplodá (*Cucurbita maxima*); ► plazivá; jedlý plod; dlouhé, duté, hrubé výhonky; velké laločnaté listy; žluté květy; ■ Syn.: *ayama*, *pipián*, *tamalayote*, *zapallito*; (7) (JižAm, StřAm): dýně; ► obvykle podélná; zelená se skvrnami; ■ Syn.: *ayama*, *pipián*, *zapallito*; (8) m., přenes.; (Arg, Chil, Urug): šťastná náhoda, klika; (9) (Kol, StřAm): nudný člověk; (10) m. [Š: *bofetada*, *golpe*] (Per): facka, pohlavek, úder; př.: *me sentía como si me huberan dado un zapallo en la cabeza*; (11) (JižAm): jakákoliv jedlá bylinka bez chuti; (12) (Kol, StřAm): malý, tlustý člověk; (13) (Arg, Ekv): kalabašový strom (*Crescentia cujete*); ► až 5 m vysoký; dlouhé rozsáhlé větve; vejčité listy s ostrou špičkou; velké žluté květy; plod s tvrdou slupkou používaný na výrobu nádob; využití v tradiční medicíně; viz též: *jícaro*; (14) (Chil): lež; (15) adj. (Chil): pozdější; zadní; (16) ~ **angola**, ~ **colorado**, ~ **criollo**, ~ **del diablo** (Arg): varianty rostliny *zapallo*; (17) **andar como ~ en un carro** (LaPlat): chodit z jedné strany na druhou, kymáčet se při tom a narážet do něčeho; (18) **sembrar**¹ ~ (Arg, Per): uklouznout a spadnout; (19) **sembrar**² ~ (Per): spadnout z koně; (20) **todo guías nada ~s** (Bol): člověk, který se hodně snaží, ale udělá málo; ■ Var: *sapallo*; *zapalla*; *zapayo*; *zapulla*; (MS, DA, RR). • (21) adj. (StřAm, Kol): nudný, fádňí; (22) (Ekv): obézní; ► o člověku; • (23) (Am): makovice, palice, hlava; př.: *¡usá el zapallo, terminá los estudios antes de hacer otra cosa*; viz též: *pensadera*; (JD, DA). • (24) f. lid. (Bol): dýně (*Cucurbita moschata*); ► letnička; stonek měří až 10 m; jedlé a sladké plody jsou bílé nebo zelené s množstvím semínek a připravují se z nich mnohé tradiční pokrmy; ■ Syn.: *ayote*; ■ Var.: *zapayo*; (25) lid. (Bol): dýně byliny *Cucurbita*; ► je zelená, s masitým žlutočerveným vnitřkem a využívá se k přípravě pokrmů; ■ Syn.: *calabaza*; (26) vulg. (Bol: alt/vall): **ženské přirození**; viz též: *raca*²; (27) adj/subst., lid., hanl. (Bol: LP): mazaný, vychytralý člověk; (28) **opa** ~ (← keč. *opa*, „němý“) lid. (Bol): **prostřáček**; **mamlas**; viz též: *opa parado*; (LM). • (29) ~ **italiano** (Chil): cuketa, ► rostlina i plod; viz: *zapallito*; ■ Syn.: *zucchini*; (EEA). • (30) (Urug): chytrost, **chápání člověka**; (31) (Bol): ženské přirození; viz též: *palomita*; (32) ~ **caspi** (szArg): strom (*Pisonia zapallo*); ► dřevo je vláknité a měkké, plody jsou hnědé; jeho kořeny se využívají v medicíně, působí proti jedům a vyvolává zvracení; (33) ~ **loche** (Per): dýně; ► zelená, vrásčitá dýně; používá se především na výrobu nádob; (34) ~ **macre** (Per): dýně; ► více škrobovitá než ostatní druhy, ceněná v kuchyni; (35) adj. i subst. (Kost, Arg, Urug, Bol): hloupý, bez důvtipu; (DA).

zapallón, -na, adj/subst. (1) m/f. (Arg, Chil, Ekv, Per): tlust'och, tloušťík; (2) (Per): neomalenec; (MS). • (3) adj. (Chil, Ekv, Per; Am): obézní; tlust'oučký, baculatý; ► o člověku; př.: *es blanca y un poco zapallona como la madre*; (AM).

zapalote, adj/subst. (← nah. *tzápalotl* ← *tzapatl*, „strom“ + *papálotl*, „motýl“) (← nah.) (1) m., *hovor.* (Mex): agáve; (2) (Mex): dlouhý banán; (3) (Salv): druh stromu s fialovými květy; (4) (Hond): tmavá barva; (MS). • (5) adj/subst. (jvMex, Hond, Salv): **vícebarevný**; ► o klasu kukuřice; (6) (Hond): **vícebarevný**; ► o srsti dobytku; (DA).

zapán, m/f., (← *panza*) (1) f. (Arg): velké břicho, pupek; (NET). (2) m. *hovor.* (Arg): **velké, mohutné břicho**; viz. *sapán*; (DA).

zapaneco, -ca, adj. (← nah. *zapatl*, „trpaslík“) (1) (Hond): malý a tlustý, baculatý; ► o člověku; ■ Var.: *chapaneco*; *sapaneco*; (RAE, MS; DA).

zapapico, m. (1) (Kub, Mex): koliha velká; ► pták; z čeledi slukovitých; (2) (Mex): dvojšpic (dvojnos); ► vulg.; na obou stranách zúžený; nástroj kameníků podobný kladívku; (MM).

zapar, intr. (1) (LaPla): tvrdě pracovat, viz též: *fatigar*; (NET).

zápara, m. (1) (Ekv aj.): ind. kmen a jazyk; (EA).

zaparapanda, f., lid. (1) (Ven): bitka, rvačka, zápas; viz též: *encontrón*; (2) (Ven): rány, bití, výprask; viz též: *golpeadura*; ■ Var.: *saparapanda*; (DA).

zaparruco, -ca, adj. (1) (Nik): malý, nízký; ► o člověku; (RAE).

zapata, f. (1) (Chil): příčka pluhu; (2) (Kub, Port, sevKol): zděná podezdívka, o kterou se opírá zeď nebo příčka; (RAE). • (3) (Kol, Kub, Portor): dřevěná lišta; ► u zdi; (4) (Chil): železná traverza na pluhu; ► pro hlubší orbu; (AM, MM). • (5) (Hond): dřevo zakrývající otvor dveří nebo oken; (6) (Guat): ryba (*Orthopristis chalceus*), viz též: *corcovado*; (7) (Hond): mango; (DA).

zapatación, m. (← *zapato*, „bota“ + *tación*, „podpatek“) (1) (Dom, Port): boty s vysokou podrážkou; (DA).

zapatazo, m. (1) (Kub): infarkt; př.: *el tuvo un zapatazo —lo mató instantáneamente*; (DMC).

zapateado, -da, m/f. (1) m. (Arg): dupání, dupot, podupávání; (2) (Mex, Pan): lidový tanec; (MM). • (3) f. (Per, sevBol, Par): podupávání do rytmu hudby a tance; (DA).

zapatear(se), tr/intr/zvrat. (1) intr. (Kub, Mex, Pan): tančit dupáka; (MM). • (2) (Kub): sehnat; (JD). • (3) tr. (Kub): pracovat na ulici (těžce); př.: *he zapateado de mala manera*; (DMC). • (3) intr. (Per, Bol, Par, Urug): dupat, podupávat; ► vyjádření nesouhlasu; (4) (Per, sev a výchBol, Par): protestovat s vervou; (5) (Per, Bol, Chil): vydávat hřmot, přerušovaný zvuk; ► stroj, auto; (6) intr/zvrat. (Dom, Port): vymluvit se ze svých závazků, povinností; (7) intr. (Kub): vyřizovat, zařizovat; (8) (zápBol): trpět, mít smůlu, neštěstí; (9) tr. (Bol): mrhat prostředky; (10) (Dom): způsobit nevolnost; ► jídlo; (11) ~ **en dos fondas** (Chil): mít ženu i milenku; (12) ~ **en la nuca** (Chil): být nevěrný manželovi/-ce; (13) ~ **le el tuerto** (Per): být homosexuál; (DA).

zapateo, m. (1) (Arg): dupání, dupot, podupávání; (2) (Kub, Mex, Pan): dupák; ► lidový tanec; (MM; JD). • (3) ~ **buscavidico** (Kub): hledat práci; př.: *mi zapateo buscavidico es coma muy seria*; (DMC). • (4) (Per, Bol, Chil): hřmot, přerušovaný zvuk; ► stroje, auta; (DA).

zapatera, f. (1) (Mex): skříňka na boty; (JD). • (2) (Chil): velká ostrá zbraň; ► vyrobená z kovových obručí postelí; (DA).

zapatería, f. (1) **ponerle, a alguien, una ~ en el culo** (Kub): nakopat do zadku; př.: *le puso, al primo, una zapatería en el culo —me enojé y le puse una zapatería en el culo*; (2) **recoge la ~ que el mundo se quedó en La Habana** (US/Kub): o někom: mít rozházené boty; př.: *oye, recoge la zapatería que el Mundo se quedó en La Habana*; viz: *culo*; (DMC). • (3) (Chil): situace ve sportu; ► kdy se některému ze soupeřů, protihráčů, protihrajícímu týmu nepodaří dát ani jeden bod; ■ Syn.: *zapatiza*; (DA).

zapatero, -ra, m/f. (1) m. (Ven): druh stromu se vzácným velmi tvrdým žlutým dřevem; př.: *asido a las ramas de flacos zapateros que aguardaban al leñador, bajé al fondo del barranco*; (RR). • (2) **quedarse ~** (Am): být neúspěšný; ani jednou se netrefit; ► hráč, který nevyhrává zápasy; lovec bez úlovků; př.: *jugué a billar y quedé zapatero* (MM; JD). • (3) (Urug): poražený, prohrávající hráč; ► slang; (RF). • (4) m. (Kol): ryba, viz též: *cucho*; (5) m. (Kub, Ven, Urug): situace ve hře domino; ► hra, kdy jeden pár hráčů nezíská ani jeden bod; (6) m. (Par): rychlá a živá melodie *mejorana*; (7) (Par): strom, viz též: *palo curtidor*; (8) m/f. (Ekv): hráč, který nezíská minimum deseti bodů; ► ve hře *cuarenta*; (DA).

zapatico, m. (1) (Dom): bylina, travina, viz: *chinchín*; (DA).

zapatilla(s), f., (pl.) (1) (Ekv, Kol, Bol): dětská hra; ► hraje se s drobnými předměty, např. kuličkami, vybitými bateriemi apod.; př.: *juego con las pilas gastadas (...) visto a las muñecas de caucho y abro el baúl de hojalata pintada, repleto de bolas que traje del pueblo para jugar a la zapatilla*; (RR). (2) (Chil; Ven): dřevěné prkénko se třemi dírami; ► dírami jsou provlečeny provázky, ke kterým jsou přivázáni kohouti, aby se nezamotali do sebe; při kohoutích zápasech; (3) (Ven): kožené řemínky na nohách ptáků; ► slouží k přivázání kohoutů; (4) (Bol; Kol): dětská hra; ► obrácená verze hry chodí pešek okolo; děti jsou v kruhu a předávají si peška; jedno dítě je uprostřed a snaží se peška vzít; děti zpívají *zapatilla rueda, rueda...*; v Kolumbii existuje podobná hra se stejným názvem; ■ Var.: *zunzún (de la carabela)*; (AM; MM). • (5) (Kub): těsnění u vodovodu; (6) **tener ~ floja** (Kub): mít čurání na krajíčku; (JD). • (7) **irsele a alguien la ~** (Kub): zbláznit se; př.: *a él se fue, de pronto, la zapatilla, y lo recluyeron*; (DMC). • (8) pl.: sportovní obuv, viz: *tenis*; (9) ~s (**de levantarse**): domácí obuv, papuče, viz: *chinelas*; (EEA). • (10) (Mex, Dom): boty na vysokém

podpatku, lodičky; **(11)** (Par): sandál; ► s držením mezi prsty; **(12)** (Chil, Par, Arg, Urug): xxx; **(13)** (Chil): policejní auto; ► sloužící k přesunu zadržovaných; **(14)** (Salv): panák alkoholu; viz též: *copetín*; **(15)** ~ **de clave**¹ (Chil): kopačky, sportovní boty; ► s ocelovými kolíky na podrážce; ■ Var.: *zapato de clavo*; **(16)** ~ **de clave**², přenes. (Chil): ten, co odchází z práce přesně na čas; **(17)** **hasta la** ~¹ (Dom): nasycený; **(18)** **hasta la** ~² (Pan): opilý, namazaný; viz též: *enchichado*; **(19)** **tener la** ~ **floja** (Kub): neustále běhat na malou; (DA).

zapatismo, m. **(1)** (Mex): venkovské hnutí během mexické revoluce; ► (1910 – 1919); v čele stál Emiliano Zapata; chtěli znovu nabít ztracenou zemědělskou půdu; **(2)** partyzánské hnutí; ► vzniklo roku 1994 v Chiapas, Mexiku; také neozapatismo; dožadovalo se větší sociální spravedlnosti pro venkovany; odkazovali se na Emiliana Zapatu; př.: *el «zapatismo» llevó a la superficie el problema indígena como nadie lo había llevado*; viz též: EZLN; (BDE).

zapatista (neozapatista), adj/subst. **(1)** (Mex): člen venkovského hnutí *zapatismo*; (BDE, RR).

zapatito(s), m., (pl.) **(1)** ~ **de la virgen**, (Arg): dekorační bylinná rostlina; ► čeledi krtičníkovité ve velikosti 30 až 70 cm, květy dle druhu nažloutlé až purpurové; viz též: *topatopa*; (RAE). • **(2)** ~ **s de bebé** dětské botičky, viz: *escarpines*; (EEA). • **(3)** (Mex): popínavá rostlina, viz též: *farolito*; **(4)** (Arg): rostlina, viz též: *conejito*; **(5)** (Per): orchidej; ► z rodu *Phragmipedium*; ■ Var.: *zapatito de la reina*; **(6)** ~ **de charol** (Arg, Urug): dětská hra; ► jeden hráč chodí před ostatními a říká říkanku, během které, ostatní lehce kope nohou do bot; ten, kdo je kopnut při posledním verši říkanky, se stává tím, kdo recituje; (DA).

zapatiza, f. **(1)** (Mex): situace ve sportu; ► kdy se některému ze soupeřů, protihráčů, protihrajícímu týmu nepodaří dát ani jeden bod; viz též: *zapteria*; (DA).

zapato(s), m., (pl.) **(1)** ~ **s de pico** (Kub): špičaté boty; **(2)** ~ **s con ruedas** (Kub): kolečkové brusle; **(3)** ~ **contra el suelo** (Kub): střevíc bez podpatku; **(4)** ~ **de velveta** (Kub): semiška; **(5)** (Kub): brzda; (JD). • **(6)** (Chil): slávka jedlá; ► střední velikosti; př.: *al maico y al zapato les entierro ávido el diente*; (BDE). • **(7)** **cagarse en los** ~, **alguien** (Kub): být velmi starý; př.: *sigue aspirando y se caga en los zapatos*; **(8)** **estar como los** ~ (Kub): být starý, zestárnout; př.: *Juan no lo parece, pero está como los zapatos*; **(9)** **tener más** ~ **que un ciempiés** (Kub): mít velké množství bot; př.: *Juan tiene más zapatos que un ciempiés*; **(10)** **tener puestos los** ~ **del Niño de los Peines** (Kub): klapat podpatky; př.: *tú tienes puestos los zapatos del Niño de los Peines —deben haber cogido agua*; **(11)** ~ **de vaquetetumbo** (Kub): vesnické boty; př.: *siempre usa zapatos de vaquetetumbo*; **(12)** ~ **matacarachas** (Kub): pánské boty na platformě ve velké velikosti; př.: *yo no me pongo, aunque me paguen, zapatos matacarachas*; **(13)** ~ **para ponerse de noche** (Kub): špinavé, onošené boty; př.: *esos zapatos son para ponerse de noche*; viz: *chicle, cordón*; (DMC). • **(14)** **no embetunar los** ~ **(a alguien)** (Kost): nesahat po paty (komu); př.: *este maestro nuevo no le embetuna los zapatos al del año pasado. / Mirna no te embetuna los zapatos en matemáticas*; ► slang; (RF). • **(15)** ~ **de gamuza** [Š: *zapatos de ante*] (Arg, Chil, Urug, Ven): semišové boty; ■ Syn.: ~ *de ante* (Mex); **(16)** ~ **de goma** [Š: *zapatillas (deportivas)*] sportovní obuv, viz: *tenis*; (EEA). • **(17)** ~ **s casuales** (← angl. *casual shoes*) (Ekv): levná obuv; (EA). • **(18)** (Mex): situace ve hře domino; ► po sobě jdoucí partie, kdy jeden pár získá sto bodů, zatímco ten druhý pár nezíská bod žádný; **(19)** ~ **burro** (Hond, Nik): boty z tlusté kůže a gumové podrážky; **(20)** ~ **chino**¹ (Chil): podmínky omezující schopnost, cokoli dělat, jednat; **(21)** ~ **chino**² (Chil): zapeklitá situace; téměř bezvýchodná situace; **(22)** ~ **de balatá** (Ven): bota s podrážkou vyrobenou z pryskyřice *balatá*; **(23)** ~ **de clavo** (Chil): kopačky, viz též: *zapatilla de clavo*; **(24)** ~ **de mico** (Salv): strom, viz též: *chalaquíite*; **(25)** ~ **del diablo** (Mex): rostlina (*Pedilanthus macrocarpus*); ► vysoká cca 1,5m, větvící se od země, květy jsou červené vyrůstají na koncích větví a podobají se ptačím hlavám; **(26)** ~ **reina** (Chil): dámská obuv s kulatou špičkou; **(27)** **no ver ni la punta del** ~ (Bol): přestat někoho vídat na delší (neurčitou) dobu; **(28)** **sacarse los** ~ **s** (Chil): chovat se nadšeně a plně odevzdaně; **(29)** **ser la arena en su** ~ (Hond): neustále někoho obtěžovat; **(30)** **ser piedra en el** ~ (Portor): neustále někoho obtěžovat; (DA).

zapatón, -na, adj/subst. **(1)** m. (Kub; Dom): ostruha; ► připevňuje se kohoutům při kohoutích zápasech; př.: *en el registro verificado en el bohío de la vieja (...) encontraron (...) zapatones*; (RR). • **(2)** m. (Bol, Kol, Chil, Ekv, Guat): gumová bota (holínka); **(3)** m., pl. (Kub, Dom): ohnuté železné ostruhy; ► imitují ostruhy kohoutů pro kohoutí zápasy; používají je jezdci na koních; (AM). • **(4)** (Mex; Kub): kožené pouzdro; ► chrání ostruhy ptáků; při kohoutích zápasech; (MM). • **(5)** adj. (Mex): tvrdý, houževnatý, tuhý; ► o mase; (JD). • **(6)** m. (Mex): korkový pantofel; ► na kopyta jízdním zvířatům, pro ochranu; **(7)** (Bol, Par): kotníková bota; ► zateplená; **(8)** adj. (Salv): podnapilý; (DA).

zapatudo, -da, adj. (1) (Kub, Portor; Par): šřavnatý, měkký; ► o rychle usmaženém jídle; španělský archaismus; v Paraguayi používají jen bilingvní mluvčí, kteří hovoří guaraní; (AM; MM). • (2) (Am): tvrdý; ► o pokrmech; (JD). • (2) (Kub): gumový; ► o pečivu; (3) bez chuti, nezralý; ► o ovoci; (4) (Salv): podnapilý; (DA).

zapayero, -ra, adj. (1) rozházený, viz též: *enquilombado*; (NET).

zapayo, m. (1) (LaPla, Am): hlava, viz též: *cráneo*; (NET). • (2) (Hond, Nik, jzKol): tykev pižmová/muškatová (*Cucurbita moschata*), viz též: *zapallo*; (MS).

zapayol, m. (1) (Hond, Nik): aratinga oranžovočelý (*Aratinga canicularis*), viz též: *zapayolo*; (DA).

zapayolito, m. (1) (Hond): obecné jméno dvou druhů ptáků řádu papoušci, kteří jsou střední velikosti a mají jemně oranžovou barvu; (RAE).

zapayolo, m. (← nah. *tzápatl*, „trpaslík“ a *yolotli*, „srdce“) (1) (Hond): aratinga oranžovočelý (*Aratinga canicularis*); ► druh papouška, má až 22,5cm, dlouhý chvost, na těle má zeleně zbarvené peří, křídla jsou modrá, čelo oranžové; ■ Var.: *sapayolo*; *zapayol*; *zapoyol*; (MS, DA).

zape, m. (1) **dar (echar) un ~ a** (Ekv, Per; Am): (po)kárát, mluvit do duše; vynadat; (2) ~ **zapito** (Kol): dětská hra; ► děti v dřepu skákají a odřikávají říkanku; kdo se nejdříve unaví, prohrává; (3) **nadie diga ~ hasta que no escape** (Ekv, sevPer; Mex): neříkej hop, dokuds nepřeskočil; (AM; MM, JD). • (4) (Mex): úder do hlavy; problém; (5) ~ **mirringo** (Hond): dětská hra; ► v kroužku děvčat je chlapec, který musí uhádnout děvčaty zvolený druh ovoce; (DA).

zape;!, citosl., lid. (1) (Hond, Dom, Ven): no nazdar!; ale kdepak!; to zrovna!; viz též: *jmiércole(s)!*; (2) (Hond, Nik, Ven, Urug): kšcl!; ven!; pryč!; (DA).

zapear, tr. (1) (Pan, Per; Am): špehovat; (AM, MM; JD). • (2) (Bol): pozorně se dívat, sledovat, pozorovat; (DA).

zapecado, m. (1) (svArg): sušení, pražení; ► listů *yerba maté* pomocí tepla ohně, viz též: *zapeco*; (DA).

zapecar, tr. (1) (svArg): sušit, pražit; ► listy *yerba maté* pomocí tepla ohně; (DA).

zapeco, m. (1) (svArg): sušení, pražení; ► listů *yerba maté* pomocí tepla ohně; ■ Syn.: *zapecado*; (DA).

zaperá, f. (1) (Ven): nora, pelech; (2) povyk, pozdvižení; mumraj, virvál; (AM; JD).

zaperoco, m., hovor. (1) (Hond, Ven): povyk, nepokoj, pobouření, srocení davu, holomoz, halas, kravál, hlučnost, hřmot, výtržnost; ■ Var.: *saperoco*; (2) [Š: *desorden, caos, alboroto*] (Ven): chaos, nepořádek, zmatek, motanice; př.: *en medio de todo el zaperoco por la cañería rota que inundaba la calle, uno en moto resbaló y se estrelló contra un poste*; ■ Var.: *quilombo*; *saperoco*; (RAE, DA, RF). • (3) m. (Ven): mumraj, klubko, chuchvalec; (AM). • (4) (Ven): povyk, křik, kravál; virvál; př.: *¿Qué zaperoco es ese? ¿Quién me grita?*; (MM; JD; BDE).

zapi, f. (1) (← *pizza*) (Arg): pizza, placka; ► přehození slabik, viz: *vesre* (← *al revés*); viz též: *sapi*; (NET).

zapie, f. (← *pieza*) (1) (Arg): místnost, pokoj; ► přehození slabik, viz: *vesre* (← *al revés*); (NET).

zapingo, -a, adj/sust.; (1) (Kub): nepřijemný, našťvaný; př.: *esta lluvia zapinga me tiene molesto*; (2) (Kub): bezecenný člověk; př.: *ese hombre es un zapingo*; (3) (Kub): hlupák; ■ Syn.: *zacateca, zanaco*; př.: *tú eres un zapingo*; (DMC).

zapo, adj/subst. (1) adj. (Pan, Per; Am): mazaný, vychytralý, lišácký; ► nemá ženský rod; (AM). • (2) m. (Mex): člověk, který má silné tělo a krátké nohy; tlustřoch; (3) (Pan, Per; Am): darebák, šibal, liška mazaná; taškář; (MM; JD). • (4) m. (Chil): *gota*; (DA).

zaporro, -rra, adj/subst. (1) adj. (Kol, Ven; Am): trpasličí, zakrslý, drobný; (AM). • (2) m.: trpaslík, prcek; (MM; JD).

zapotáceo, -ea, adj/subst. (← nah. *zapotl*) (1) adj. (Mex): rostliny s podobnými znaky čeledi zapotovitých; ► *Sapotaceae*; (2) f. (Mex): čeleď těchto rostlin; ► *Sapotaceae*; (MM).

zapotal, m. (1) (Am): území oplývající stromy *zapote*; (MM).

zapotazo, m. (← *zapote*) (1) (Hond, Mex, Guat, Nik): náraz, úder, rána, plácnutí, bouchnutí; ■ Var.: *sapotazo*; (RAE, DA). • (2) m. (Mex, Hond, Salv): spadnutí, upadnutí, pád; př.: *bajaba yo la escalera a gran prisa, perdí pie, y me di un zapotazo*; viz též: *derribada*; (3) (Hond, Nik): náraz (AHM, DA).

zapote, subst. i adj. (← nah. *tzapotl*); (1) m. (Am; StřAm, Mex, Ven): strom (*Calocarpum sapota*); ► vysoký 10 m; s hladkým rovným kmenem, tmavou kůrou a bílým málo odolným dřevem, hustou kulatou korunou, střídavými načervenalými listy rostoucími v trsech; př.: *abriéndole, como a un zapote maduro*; ■ Syn.: *chicozapote, sapote, tezonzapote*; (2) plodem stromu (*Calocarpum sapota*);

► ve tvaru jablka s tmavožlutou, vodnatou dužinou sladké chuti a silným, černým, lesklým jádrem; zdomácněl ve středomořských provinciích Španělska; (3) plod tohoto stromu; (4) ~ **blanco**¹ (Salv, Mex): strom čeledi *Rutaceae*; ► vysoký 12 m; má střídavé dlanité listy, nazelenalé květy v květenství lata s koncovými okolíky, pěti korunními plátky a šesti tyčinkami; viz též: *matasano*; (5) (Salv, Hond): plod strom *zapote blanco*; ► zelený nebo světležlutý plod podobný jablku, který se obvykle jí v polévce; odvar z listů a plodů se užívá v medicíně; (6) ~ **blanco**² (Salv, Mex): mastičkář, felčar; (7) ~ **chico** (Mex): viz: *chico zapote*; (8) **chico**~ (Mex, Guat, Hond) strom čeledi *Sapotaceae*; ► vysoký 20 m; se silným rovným kmenem, šedozelelou kůrou a bělavým dřevem, korunou ve tvaru pyramidy, oválnými neopadávými na rubu plstnatými listy, bílými květy v okolíku; viz též: *nispero*; (9) plod stromu *chico zapote*; ► oválný, peckovitý plod o průměru asi 7 cm s tmavošedou tvrdou a nerovnou slupkou a načervenalou dužinou, jež je velmi sladká, má černá lesklá semena s bílou hořkou peckou, filtruje mléčnou šťávu, která se snadno sráží; (RAE, BDE, MM). • (10) (Mex): rodové jméno rostlin z čeledi *Sapotaceae*; ■ Syn.: *mamey*; (11) (Per): rostlina; ► z rodu *Bombácea*; (MM). • (12) **al mejor mono (mico) se le cae el** ~ (Am): i mistr tesář se utne; (JD; BDE). • (13) (Guat, Hond, Salv, Nik, Kub, Dom, Kol, Ven): strom (*Pouteria sapota*); ► vysoký 30m, má hnědočervenou drsnou kůru, kopinaté lisy, bílé květy, používá se v tradiční medicíně; ■ Syn.: *mamey*, *mamey colorado*; (14) (Guat, Salv, Nik, Kub, Kol, Ven): plod stromu (*Pouteria sapota*); ► kulatý plod se světle hnědou tvrdou slupkou; dužina je žlutá a jedlá, sladké chuti, pecka je jedovatá; (15) (Kol, Per): strom (*Quararibea cordata*); ► 15m vysoký strom, má hladkou kůru, srdčitý tvar listů, žlutobílé květy rostoucí z kmene; ■ Var.: *sapote*; (16) (Kol): plod stromu (*Quararibea cordata*); ► velký o průměru až 18cm, má silnou slupku; nažloutlá nebo naoranžovělá dužina je sladká; obsahuje dvě černé pecky; ■ Var.: *sapote*; (17) (výchKub, Per): sapodila obecná (*Manilkara zapota*); ► strom vysoký až 20m, hustě listnatý, má drobné bílé a narůžovělé květy, hnědočervené dřevo je velmi tvrdé; (18) (výchKub): plod stromu sapodila obecná; ► kulatý hnědý plod s nerovnou slupkou, žlutá dužina je jedlá; (19) (výchKub): strom (*Colacarpum sapota*); ► vysoký až 15m, má velké kopinaté listy a bíložluté květy; (20) (výchKub): plod stromu (*Colacarpum sapota*); ► polodlouhý velký plod hnědé barvy, načervenalá dužina je velmi chuťově dobrá; (21) (Kost): strom (*Achras sapota*); ► vysoký až 10m, má měkké bílé dřevo, hustou korunu a načervenalé květy; (22) (Kost): plod stromu (*Achras sapota*); ► kulatý plod, má naoranžovělou vodnatou dužinu sladké chuti a lesklou černou pecku; (23) adj/subst. (Hond, Kol): jasná naoranžovělá barva s příměsí žluté; (24) ~ **amarillo** (Mex, Hond): strom (*Pouteria campechiana*), viz též: *atzapote*; (25) ~ **bobo** (Guat): strom (*Pachira aquatica*); viz též: *zapatón*; (26) ~ **bolo** (Salv): strom (*Pouteria campechiana*), viz též: *atzapote*; (27) ~ **calenturiento** (Salv, Hond): strom (*Pouteria campechiana*), viz též: *atzapote*; (28) ~ **de agua**¹ (Mex): strom (*Pachira macrocarpa*); ► vysoký až 20m, má lesklé listy, velké bílé květy s mnoha okvětními lístky, plod ukrývá jedlá semínka v dužině; (29) ~ **de agua**² (Guat): strom (*Pachira aquatica*); viz též: *zapatón*; (30) ~ **macho** (Guat): strom (*Manilkara achras*), viz též: *nispero*; (30) ~ **negro** (Mex): velký keř nebo hustě zarostlý strom (*Diospyros digyna*); ► vysoký až 15m s černou kůrou a malými květy, které mají pět okvětních lístků žlutavé, bílé nebo nazelenalé barvy, plodem je bobule, která obsahuje tmavou až černou dužinu, která je jemná, sladká; má velmi kvalitní dřevo; (31) **anda pa'l** ~ (Portor): nekecej!; ► vyjadřuje překvapení; (DA).

zapoteado, -da, adj. (1) (Hond): naoranžovělý; ► stejné barvy jako *zapote*; (DA).

zapotecuate, m. (← nah. *zapotl*, „strom“ + *coatí* „dvojitý“) (1) (Mex): strom, viz též: *islaúl*; (DA).

zapoteca, m/f. (1) (Am; Mex): národ Zapotekové; ► sídlil v okolí Oaxaca; centrem město Monte Albán; žili zde od roku 200 n. l.; stejný původ jako u olméků nebo mayů; věnovali se keramice, duchovní architektuře; měli hieroglyfické písmo a kalendář; v 10. století se spojili s národem miztéků proti Aztékům; př.: *los zapotecas aparecieron primero en la región Oaxaca, alrededor del 300 a.C.*; (MM; BDE).

zapoteco, -ca, adj/subst. (1) m/f. (Mex): obyvatel Oaxaky, příslušník ind. kmene Zapotéků; ► z národu *zapoteca*; (2) adj. (Mex): zapotecký; (3) m. (Mex): jazyk zapotéků; (MM).

zapotera, f. (1) (Mex): sklad ovoce *zapote*; ► dozrává zde; (2) prodavačka ovoce *zapote*; (MM).

zapotero, m. (← nah.) (1) (Mex): strom *zapote*; ► z rodu *ebenaceae* (ebenovité); (2) **tigre** ~: tygr, který pojídá ovoce *zapote*; (MM).

zapotil, m. (1) (Kost, Hond, Nik): jádro nebo pecka plodu stromu *zapote*; (RAE).

zapotillo, m. (1) (StřAm, Mex): společný název pro rostliny, jejichž ovoce je podobné ovoci *zapote*; (2) (Kub, Mex): strom a ovoce *zapote*; ► *Achras sapota*; viz též: *chicozapote*, *zapote*; (MM; BDE).

• (3) (Mex): keř (*Garrya laurifolia*); ► má tmavěčervenou kůru a nepříjemný zápach, květy rostou v hustých trsech, plod je oválný s černými semínky; používá se v tradiční medicíně; ■ Syn.: *guachichi*; *ovitano*; ■ Var.: *sapotillo*; (4) (Guat): jochovec mexický (*Clethra mexicana*); ► strom vysoký až 20m, má silný kmen, listy mají výrazné žilkování a pilovité okraje, kvete v květenství hroznu malými kvítky; dřevo se používá ve stavitelství, stolařství; (5) ~ **calenturiento** (Hond, Salv): strom (*Pouteria campechiana*), viz též: *atzapote*; (DA).

zapotitlán, m. (1) ind. jazyk, viz: *tlapaneco*; (S01).

zapotolongo, m. (1) (Kol): strom, viz též: *zapotón*, *apompo*; (DA).

zapotón, m. (1) (Guat, Hond): strom (*Pachira aquatica*); ► až 12m vysoký strom s dlanitě rozdělenými listy, velkými výraznými načervenalými květy; ■ Syn.: *apompo*; *pumpujuche*, *salero*, *sapotolongo*, *zapote bobo*, *zapote de agua*, *zapotolongo*; (DA).

zapoyol, m. (← nah. *tzapotl*, „zapote“ + *yolotli*, „srdce“) (1) (Hond, Kost, Mex, StřAm): semínko, pecka stromu *zapote*; ■ Var: *sapoyol*; *sapuyulo*; *zapayolo*; *zapoyolo*; *zapuyul*; *zapuyulo*; *zapuyulu*; (MS, AM, DA).

zapoyolear, tr. (1) (Hond, Kost, Mex, StřAm): přidávat do nápojů rozemletá semínka z plodu stromu *zapote*; (MS).

zapoyolero, m. (1) (Mex): vztahující se k *zapoyol*; (MS).

zapoyolito, m. (1) (StřAm): obecné jméno dvou druhů ptáků (*Aratinga canicularis*, *Brotolaris jugularis*); ► papoušci dosahující až 22cm na délku, zelené peří; na břicho žluté a světlé barvy; hrudník olivové barvy; konce křídel modré; ocas a přední část hlavy barvy oranžové; (RAE, MS, DA).

zapoyolo, m. (1) (Hond): semínko, pecka stromu *zapote*, viz též: *zapoyol*; (MS).

zapuara, f. (1) (Ven): prochilodus širokohlavý (*Semaprochilodus laticeps*); ► sladkovodní ryba velká cca 50cm, je stříbřitě barvy, na ploutvích má oranžovočerné proužky; (DA).

zapupe, m. (1) (Mex): společný název pro rostliny; ► čeledi *Agave*; využívají se jejich vlákna; (MM, JD). • (2) m. (Mex): rostlina agáve, viz též: *maguey*; (DA).

zapuyul, m. (1) (Hond): semínko, pecka stromu *zapote*, viz též: *zapoyol*; (MS).

zapuyulu, m. (1) (Hond): semínko, pecka stromu *zapote*, viz též: *zapoyol*; (MS).

zapuyulo, m. (1) (Hond): semínko, pecka stromu *zapote*, viz též: *zapoyol*; (DA).

zara, f., málo užív. (1) (Per): jiné pojmenování pro kukuřici; ■ Var.: *sara*, *sarra*; (MM).

zarabanda, f. (1) (Mex): nářez, nakládačka; výprask; viz též: *golpeadura*; (2) (Guat): tanec nebo veřejná zábava indiánů a černochů; (AM, MM; JD). • (3) (Ven, Urug): křik, povyk, zmatek; (4) (Hond): zvědavost; intrika; (DA).

zarabandero, -ra, adj/subst. (1) (Guat): mající zálibu v *zarabanda*; (DA).

zaracundé, m. (1) (Pan): tanec; ► příslušící ke kultuře africké menšiny v Panamě; (DA).

zaracutear, intr. (1) (Par): kvapně poskakovat, vrtět se; ► pouze o dětech; (MM).

zarafáte, m., málo užív. (1) m. (StřAm): závřenihodná osoba; (2) m., málo užív. (Mex): nezbeda, uličník, neklidný chlapec; (RAE).

zaragata, f. (1) spíše pl. (Kub, Portor): pochlebování, lichocení; podkuřování; (AM, MM; JD).

zaragate, m/f. (1) (StřAm, Kol, Kub, Mex, Ven; Per; Am): podvodník, liška mazaná, ničema, darebák, šejdíf; (2) (Kub): pochlebovač, lichotník; šmajchlíř; (AM; MM). • (3) (Kol): hňup; (JD). • (4) m. (Mex): nezbeda, neposeda; (5) m., lid. (Hond, Salv, Nik, Pan): odporný člověk, zmetek; viz též: *hijueputa*; (DA).

zaragoza, f. (1) (Kol): rostlina, viz též: *farolito*; (DA).

zaraguate, m. (1) (Guat): opice, viz též: *zaraguato*; (DA).

zaraguato, m. (1) (Mex): vřešťan pláštěkový (*Alaouatta palliata*); ■ Var.: *saraguato*, *araguato*, *zarahuato*, *zaraguate*; (MM, DA).

zaraguateado, -da, adj. (1) (Salv): otočený, přeházený, osahaný; (DA).

zaragutear, intr. (1) (Salv): prohrabat, přehrabovat; (2) (Salv): píchat, bodat; (RAE). • (2) (Mex, Ven): potulovat se, toulat se; (MM).

zaraguüey, adv. (1) (Kub): hele, hodně dobře, dobře; (DMC).

zarahuato, m. (1) (Mex): opice, viz též: *zaraguato*; (DA).

zaramagullón, m. (1) (Dom): potápka americká (*Podilymbus podiceps*), viz též: *zambullidor*; (DA).

zarambote, m. (1) (Ven): kupa, hromada; mumraj; (AM). • (2) kravál, randál; (MM; JD).

zarambutear, tr. (1) (Kub): hýbat, hnout; (AM, MM).

zaramullada, f. (1) (Am): legrace; (JD).

zaramullo, -lla, adj/subst. (1) m. (Hond, Ven): dotěra, drzoun, vlezlý člověk, protiva; (RAE). • (2) (Guat, Ven; Am): podvodník, liška mazaná, ničema, intrikán; (3) (Bol): hloupost, nesmysl, pošetilost; (4) adj. (Kol, Kub, Hond): domýšlivý, vybíravý, nafoukaný, nafučený; (AM). • (5) m. (Per, Ven): hlupák, blbec, tupec; (6) (Dom, Ekv): vtipálek, srandista; (MM; JD). • (7) (Mex): strom, viz též: *saramuyo*; (DA).

zaramuyo, m. (1) (Mex): strom, viz též: *saramuyo*; (DA).

zaranda, f. (1) (Ven): káča, vlk; ► hračky; (RAE). • (2) lesní roh; trubka, trumpeta; (3) (Ven: Trujillo): druh nosítek; ► z neotesaných hůlek a nevyčiněné kůže; pro přepravu stavebního materiálu; (4) **llevar a uno en ~s** (Ven: Trujillo): zacházet s někým hrubě (jak s onucí); (AM). • (5) (Mex): nosítka; ► pro přepravu nemocných, zraněných a mrtvol; (MM; JD). • (6) **hovor.** (Arg): výprask; viz též: *golpeadura, felpeada*; (7) (Hond, Nik): síťka; ► do oken proti hmyzu; (8) (Hond): porovnávací deska; ► se dvěma otvory na zobáky, díky které se rozhodne o vítězi v nerozhodném kohoutí zápase; (9) **hacer ~** (Salv): zastřelit někoho; (DA).

zarandago, m. (1) (Ekv): káča; ► během otáčení se kolem své osy skáče a nepředvídatelně se hýbe; ■ Var.: *zarandango*; (DA).

zarandajo, -ja, adj/subst. (1) (Can., Kol, Hond, Ven): závrženíhodný, zanedbatelný, bezcenný, bezvýznamný; ► o člověku; viz též: *hijueputa*; (2) m. (Nik): výstřední oblečení, extravagantní oděv; (RAE, DA). • (3) adj. (Ven): ničemný, hanebný; (4) f. (Kol): ničemnice, hanebnice; (AM). • (5) děvka, šlapka; (MM). • (6) m. (Am): obejda; (7) (Chil): haraburdí, harampádí; (JD). • (8) (jižHond, Salv): strašák; ► na odhánění ptáků z polí; (9) (Nik): otrhané oblečení, hadry; (10) adj. (Hond): otravný, vyrušující, obtěžující; ► o člověku; (11) f. (svPer): fazole *frijol*; (DA).

zarandango, m. (1) (Ekv): káča, viz též: *zarandango*; (DA).

zarandeado, -da, adj/subst. (1) f. (Arg): trápení, sužování; (2) (Arg, Guat, Mex): veřejné slovní napadení; (MM). • (3) f. (Mex, Guat, Kost, Kol, Per, Bol, Par, Urug): zatřesení ramen; (4) (Hond, Salv, Par): výprask; viz též: *golpiza*; (5) přenes. (Hond, Salv): zdrcující porážka; (6) adj. (Mex): plněný zeleninou a pečený na roštu; ► o rybě; (DA).

zarandear(se), tr/intr/zvrat. (1) intr/zvrat. (And., Kub, Per, Portor): kolébat se, klátit se, natřásat se, kroutit se, houpat se, batolit se, mít klátivou chůzi; (RAE). • (2) tr. (Ekv): trápit, sužovat; (3) **al zarandeo** (Dom): lovit ptáky pomocí vábničky; (AM). • (4) tr. (Arg, Guat, Mex, Nik): veřejně slovně napadnout (urazit); (5) (roz)houpat, kolébat; (MM). • (6) tr. (Am): vynadat; (JD). • (7) tr. (Kub): jít se bavit (někam); př.: *vayan a zarandear por la ciudad*; (DMC). • (8) tr., lid. (Nik, Chil, Par): vyčítat, kárat, zjebat; viz též: *joder*; (9) (Nik, Chil, Par): vážně domlouvat, promlouvat do duše; (10) (Hond, Salv, Nik): trást s někým; ► aby ožil; (11) (Hond, Salv): udeřit někoho; (12) (Hond, Bol): porazit někoho v soutěži; (13) (Nik, Kost): prosit suchý materiál; ► např. písek; (DA).

zarandeo, m. (1) (Am): nakrucování; (JD). • (2) (Arg, Urug): figura v tanci; ► žena drží lemy sukne nataženými pažemi a houpavými kroky provede dokola otočku; (DA).

zarando, -da, adj/subst. (1) adj. (Ven): nerozvážný, lehkomyšlný; (2) (Kol): opilý, opitý; stříknutý; (3) m. (Kol, Ekv): káča, která se špatně točí; (AM). • (4) (Ven): zavěšená tkanina v kuchyni; ► uchovává se zde jídlo; na venkově; (MM). • (5) adj. (Ven): ztřeštěný, potrhlý; (JD).

zarandunga, f. (1) (Dom): oslava, večírek, flám; brajgl; ■ Var.: *zaranga - musinga*; (AM; JD). • (2) tanec; viz též *sarandunga*; (DA).

zarangamusinga, f. (1) (zápVen): zmatek, nepořádek; (DA).

zarapastroso, -sa, adj/subst. (1) (Par, Kub, Per): otrhaný, zanedbaný, špinavý; ■ Var.: *zalapastroso*; (DA).

zarapatera, f. (1) (výchPer): dušený pokrm; ► z vnitřnosti želvy *charapa*, mouky a banánu; vaří se v krunýři; (DA).

zarape, m. (← nah.) (1) (Guat, Mex): pončo; ■ Var.: *sarape*; (AM). • (2) (Am): pláštěnka; (JD).

zarapear, tr.; (1) (US/Kub): uklízet; př.: *Juan está zarapeando el rifle*; (DMC).

zarapico, m. (1) (Mex): koliha velká; ► pták; z čeledi slukovitých; ■ Var.: *sarapico, zapapico*; (MM).

zarapito, m. (1) (Mex): koliha velká; ► pták; z čeledi slukovitých; ■ Var.: *sarapico, zapapico*, *zarapico*; (MM).

zarapullo, m. (1) (Ven): škrobová placka z yuky; (AM, MM).

zarataco, -ca, adj/subst. (1) lid. (Ven): podnapilý, namazaný; viz též: *enchichado*; (2) adj. (Ven): nerozumný, nezkušený; (JD, DA).

zaratán, m. (1) (Guat; Hond): trichinóza; ► nemoc některých savců; mají v sobě parazita z rodu *Trichinella*; (AM, DA). • (2) (Mex): larva červa; ► napadá cukrovou třtinu aj.; (MM; JD).

zaratana, f., adj. (Ekv): slepice; ► s peřím zbarveným žilkovaně či mramorovitě, připomínajícím jaspis; př.: *optó por plantear el asunto a la madrina, mientras ésta tocaba huevo con el dedo en una gallina zaratana*; (RR). • (2) (Hond): trichinóza, parazitní onemocnění; (DA).

zarataniento, -ta, adj. (1) (Guat): mající svrab; ► o osobě; (AM, MM).

zarate, m. (1) (Hond): kožní zanícení, svrab, prašivina; ■ Var.: *carate*; (RAE, MM).

zaratoso, -sa, adj. (1) (Hond): prašivý, svrabovitý; ► o zvířeti, zejména o psovi; (RAE). • (2) přen. (Hond): bezcenný, opovrženímhodný; (DA).

zarayuyu, m. (← kič.) (1) (Mex): jedlé cibulky; (MM).

zaraza, f. (1) (Mex, Hond, Pan, Kol, Ven, Ekv): vzorovaná bavlněná látka; (2) (jižBol): hrubá bavlněná látka; (3) (výchHond): zbytek, ústřížek látky; (DA).

zarazo, -za, adj/subst. (1) adj. (Am): dozrávající; ► o ovoci; nepoužívá se v Chile a v Peru; (AM). (2) (Antil, Guat, Mex, Nik, Per): opitý, opilý, podnapilý; ■ Syn.: *enchichado*; ■ Var.: *sarazo*; (3) f. (Kol, Ven): obyčejná hrubá tkanina; ► potištěná; (MM; BDE). • (4) **estar el pene ~o** (Kub): o penisu: být částečně ztopořený; (DMC).

zarazón, -na, adj/subst. (1) adj. (Guat; Am): dozrávající; nachmelený; ► o ovoci; (AM). • (2) m. (Guat, Mex, Nik): dozrávající ovoce; (MM; JD).

zarcear, intr. (1) (Hond): vytáhnout kořen rostliny *zarzaparrilla*; (DA).

zarceo, m. (1) (Kub, Portor): diskuze, chaotická a útočná debata; (RAE). • (2) ■ Syn.: *dime que te diré; escarceo, jelengue, rollo, titingó*; (DA).

zarcerero, m. (1) (Guat): pták (*Pipilo erythrophthalmus*); ► dosahující až 22cm na délku, s výraznými oranžovými boky; sameček má hlavičku, horní část hrudi a křídla zbarvené dočerna, samička do tmavě kávova; (DA).

zarcetero, -ra, adj/subst. (1) (Nik): lovec kachen *zarcetas*; (DA).

zarcil, m. (1) (Hond): hrozínek, hrozniček, malý hrozen; (2) (Hond): obecné jméno 4 druhů keřů, ► mnohdy stromů, čeledi Odulovité, které obvykle mají bílé květy na tukových polštářcích, plody zrnité nebo kulaté, šťavnaté a jedlé, zrnka mají barvy červené nebo namodralé; (RAE). • (3) (Hond): rostlina (*Ardisia escallonioides*), viz též: *uvilla*; (4) (Hond): keř, viz též: *sirín*; (DA).

zarcillejo, m. (1) (Kol): zvonek; ► popínavá rostlina z čeledě zvonkovitých, rodu *Syphocampylus*; je pokryta načervenalými chloupky, má jasně zelené pilovité listy, fialové, smetanové, žlutavé, zelenkavé zvonkové květy rostou v hroznech; (DA).

zarcillo, m. (1) (Arg, Mex, Ven): značení dobytka; ► na uchu; (2) (Chil; Arg, Mex): jemné zkadeřené peří; ► u určitého druhu slepic; na hlavě; (3) **de ~** (Chil): vést se podpaží; (AM; MM). • (4) (Mex): rostlina (*Escobedia linearis*), viz též: *acasúchil*; (5) (Per): rybák inka (*Larosterna inca*); ► mořský modrošedý pták s bílými pírkami připomínající knírek, má červené nohy a červený zobák se žlutými koutky; (DA).

zarco, -ca, adj/subst. (1) adj. (Arg): mající albínské oči; ► o zvířeti; (2) (Bol): mající každé oko jiné barvy; (3) (Chil: Chiloé): krátkozraký; (4) (Guat): europoidní; ► rasa; o člověku; (5) mající světle modré nebo zelené oči; (AM). • (6) (Mex): mající šedý zákal; ► o zvířeti; (MM). • (7) m. (Guat): běloch; (JD). • (8) (Hond, Kost): modravý, modrý; ► o vodě; (DA).

zardo, -da, adj/subst. (1) (Nik, Dom): strakatá kráva, stračena; (DA).

zarigüeya, f. (← guar. *zarigüé*) (1) (Am): vačice; ■ Syn.: *maritacaca, micuré, muca, rabopelado, sariga, tacuacín, tlacuache; tacuacín*; (RAE, MM, DA).

zarpa, f. (1) (Ekv): kapky rosy na rostlinách; krůpěje; (AM, MM). • (2) (Kub): bahno, bláto, špína; (JD).

zarpado, -da, adj/subst. (1) (Chil, Arg, Urug): drzý, troufalý, nevhodně se chovající; (DA).

zarpar, intr. (1) (Chil, Arg, Urug): chovat se drze, troufale, nevhodně; (2) (Bol): vyrazit, vyjít; (DA).

zarpe, m. (1) (Am): špína, bláto; ► na oděvu; (JD). • (2) (Nik, Kost, Kol, Chil): vyplutí lodě z místa zakotvení; (3) (Chil): povolení k odplutí z přístavu; (4) (Kost): poslední panák/runda; ► než se odchází z baru; (DA).

zarpeado, -da, adj. (1) (Hond): žlutý s tmavými skvrnami; ► o banánu; (2) (Hond): mající srst jedné barvy se skvrnami jiné barvy; ► o zvířeti; (3) (Hond): postříkaný vodou nebo bahnem; ► o věci; (DA).

zarpear(se), tr/zvrat. (1) tr., venk. (Hond): zabahnit, postříkat bláten, naplnit blátem, zaplnit blátem; (RAE). • (2) tr/zvrat. (StřAm, Mex): znečistit (se) blátem; př.: *los automóviles zarpean a los*

peatones; (3) tr. (Mex): postříkat, pošpinit; př.: *no me sarpiés de leche; zarpear de agua* (postříkat vodou); (AM; MM; JD).

zarro, m. (1) (Kol): kapradina, viz též: *sarro*; (DA).

zarza, f. (1) (Am): rodový název pro akácie a další trnité rostliny; bugenvilie; ► vytvářejí spletné keře; spíše pl.; (2) (Mex): červený rybíz; přestup; (MM; JD). • (2) f. (Dom): popínavá rostlina (*Byttneria microphylla*); ► vysoká až 3m, s oválnými listy, malými trny a bílými květy; (4) (Portor): keř (*Acacia riparia*); ► vysoký až 10m, má hákovité trny, žluté a bílé květy, plody jsou ploché, hnědé fazole; (5) (Bol): salát; ► ze drobno nakrájené cibule, rajčete, *locoto, quilquiña*; se solí, olejem a octem; (6) (Kost): perlivý nápoj; ► s výtažkem z rostliny *zarzaparrilla*; (7) **pasar la ~ y el guayacán** (Portor): mít špatné období, procházet si těžkým obdobím; (DA).

zarzabacoa, f. (1) (Mex): stužkovec (*Desmodium*); ► rod rostlin z čeledi bobovitých, plody jsou ve tvary lusků, zachytávají se na kůži a oblečení; ■ Syn.: *alacrán, pega-pega*; (DA).

zarzaganeta, f., lid. (1) (Per): déšť, liják; ► drobný deštík; viz též: *llovida*; (DA).

zarzamora, f. (1) [Š: *mora*] (Mex): ostružiník; ■ Syn.: *mora* (Arg, Chil, Urug, Ven); (EEA).

zarzaparrilla, f. (1) (Am): společný název pro rostliny rodu *Smilax*; ► mají hlíznaté kořeny hliněné barvy; kořeny jsou léčivé; (2) kořen rostlin rodu *Smilax*; (3) lék; ► z kořene rostlin rodu *Smilax*; (MM).

zarzear, x. (1) **andar ~** (Kub: Oriente): hledat si manžela; př.: *todas las hijas de esa familian andan zarzeando*; (DMC).

zarzo, m. (1) (Kol): podkroví, půda, mansarda; (RAE). • (2) [Š: *pendiente, zarcillo*] (Arg): náušnice; př.: *le refalé el anillo que él solía llevar con un zarzo*; (RR). • (3) (Ekv): dechový hudební nástroj; píšťala; ► jehož zvuk je velmi podobný mužskému hlasu barytonu; (AM, MM; JD). • (4) (Salv, Par): kulatý kus látky; ► zavěšuje se pod střechem, chrání potraviny; (5) (výchHond): vavřínový prut; ► z něj jde několik větviček, na kterých visí různé kuchyňské nádoby, např. šálek, miska; (6) (Par): most přes řeku; (7) **caído del ~** (Kol, Bol): hloupý, padlý na hlavu; viz též: *caído de la hamaca*; (DA).

zas, m., hovor. (1) (Chil): homosexuál, gay, teplouš, **transvestita**; viz též: *culero*; ■ Syn.: *zas pirulín; zas pirulín guau guau*; (DA).

zas!, citosl. (1) (Mex): buch, bum; př.: *juntó muchas piedras y ¡zas!, ¡zas!, que le da sus buenas pedradas*; (2) (Mex): v okamžiku, na lusknutí prsty; ► vyjádření rychlosti; př.: *yo no supe ni cuántos, pero ¡zas!, que los meten a la cárcel*; ► mex. argot *caliche*; (DEUM). • (3) (Bol, Chil, Per): a pozor!; ► zdůraznění nečekaného, napínavého okamžiku ve vyprávění; (DA).

zataco, m. (1) (Mex): mrňous; (JD).

zaurí, f. (1) (Guat): žena se skrytým nadáním; viz též: *zaurina*; (MM).

zaurina, f. (← *zahorí*) (1) (Guat, Mex): žena se skrytými dovednostmi, s nadáním; (MM).

závila, f. (1) (Hond, Par): aloe (*Aloe barbadensis*), viz též: *zábila*; (DA).

zayoliscán, m. (1) (Mex): keř, viz též: *mispacle*; (DA).

zayolizán, m. (1) (Mex): keř, viz též: *mispacle*; (DA).

zayolizcán, m. (1) (Mex): keř, viz též: *mispacle*; (DA).

zayul, m. (← nah. *zayulín*, „moucha“) (1) (Mex): divoká včela; ► černá; (2) plástev medu; ► černé divoké včely; viz též: *sayole*; (MM, JD, MS). • (2) (Mex, Nik): pakomár kouřový (*Chironomus plumosus*); ■ Var.: *chayul*; (DA).

zayulpacle, m. (← nah. *zayolin*, „moucha“ + *patli*, „lék“) (1) (Mex): keř, viz též: *mispacle*; (DA).

zazal, m. (← nah. *zazalic*, „lepkavý“) (1) (výchHond): jídlo, viz též: *sasal*; (2) (Mex): rostlina, viz též: *zazale*; (DA).

zazale, m. (← nah. *zazalic*, „lepkavý“) (1) (Mex): rostlina (*Mentzelia hispida*); ► dosahuje výšky až 1,5m, má žluté nebo naoranžovělé květy; užívá se v tradiční medicíně především jako diuretikum; (DA).

zazamil, m. (← nah. *zazalic*, „lepkavý“ + *mili*, „setba, osetí“) (1) (jižMex): strom, viz též: *masú*; ■ Var.: *zazamil*; (DA).

zazamil, m. (1) (Mex): strom, viz též: *zazamil*; (DA).

zazasperes, x.; (1) **no me ~** (Kub): neštví mě, nedráždí mě; př.: *oye no me zazasperes con tu conducta*; (DMC).

zemba, f. (možná ← kimbundu *semba*, „pupe k“ nebo „náraz pupkem“) (1) (Bol: Yungas): tradiční a dnes už téměř zapomenutý afro-bolivijský tanec původem z oblasti Angoly a Konga; do Bolívie se

dostal spolu s otroky; tanečníci do sebe naráželi pupkem; viz též slovo *samba*; ► dialekt *afro-yungueño*; (ABS).

zempasúchil, m. (← nah. *zempoalli* „dvacet“ + *xochitl* „květina“) (1) (Mex): bylinná rostlina, aksamitník, měsíček, (*Tagetes erecta*); ► čeledi Hvězdicovité, původem z Mexika, se žlutými nebo oranžovými silně aromatickými květy, používá se v lékařství; ■ Var.: *cempasúchil*; *zempazuchil cempoalxochitl*, *flor de muerto*, *rosa de muerto*, *flor de cementerio*; (2) (Mex): květ této rostliny; (RAE, MM, AHM).

zempoal, m. (1) (Mex): aksamitník; ■ Var.: *cempoal*; (2) indián; ► z národu *cempoal*; byl to první národ, s kterým Cortés uzavřel spojenectví; (MM).

zenate, x. (1) **doler las de ~** (Hond): bolet někoho nohy; (DA).

zencolote, m. (← nah. *centli*, „kukuřičný klas“ + *colotl*, „skoro uzavřená nádoba“) (1) (Mex): venkovská nádoba sloužící jako sýpka; ► pro uskladnění kukuřice; (MM).

zendeché, m. (1) (zápMex): alkoholický nápoj; ► vyrobená z kvašené kukuřice; (DA).

zéner, m. (← angl. *thinner*, „ředidlo“) (1) (Nik): ředidlo, viz též: *thinner*; (DA).

zenú, adj/subst. (1) (Kol): příslušník ind. kmene Zenú; (2) příslušné adjektivum (zenúský); (3) jazyk kmene Zenú; nedochoval se; ► kmen žije především v kolumbijském departamentu Córdoba; počet příslušníků tohoto etnika se odhaduje na 33.910, pohybují se na území 16.796 ha; (S03).

zenzonte, m. (1) (Salv): drozdec mnohohlasý, viz též: *cenzontle*; (DA).

zenzontepec, m. (1) ind. jazyk, viz: *chatino*; (S01).

zenzontle, m. (← nah. *zenzontlatolli* „400 zvuků“) (1) (Hond, Mex, Guat, Salv, Nik, Kol): drozdec mnohohlasý (*Mimus polyglottos*); ► s hnědým peřím a s bílým ocasem, hrudí, a břichem, bílým okrajem křídel, mají pestrý a libozvučný zpěv; ■ Var.: *cenzontle*; *sinsonte*; *zinzontle*; (RAE, DA, AHM, MM).

zepelín, m. (1) **cabeza de ~** (Kub): o dítěti: mít velkou hlavu; ■ Syn.: *cabeza de chirimoya*, *cabeza de papaya*, *cabeza de yuca*; př.: *eres un cabeza de zepelín*; (2) **meter un ~** (Kub): dát facku; ► do zátylku, klouby prstů; ■ Syn.: *meterle un yiti*; př.: *el cura me metió un zepelín*; (3) **ser el ~ de la Gud Yiar** (Kub): být tvrdohlavý; ► *Gud Yiar* je španělsky vyslovená značka pneumatik *Goodyear*; př.: *él es el zepelín de la Gud Yiar*; (4) **tener el ~ desinflado** (Kub): nemít ani poněti; ■ Syn.: *tener el zepelín sin helio*; př.: *este individuo tiene el zepelín desinflado*; (DMC). • (5) lid. (Chil): cigareta z marihuany, joint; viz též: *join(t)*; ■ Var.: *zépelín*; (6) (Guat, Arg): sladký polodlouhý chléb s máslem; (7) m. pl. (Chil): dámské kalhotky; (DA).

zepol, m. (← Zepol®) (1) (Nik): léčivá mast; ► na dýchací onemocnění; (DA).

zeque, m. (1) (Bol): vyprchaný alkohol; (AM).

Zeque, m., lid. (US, Nik): hovor. tvar jména *Ezequiel*; (DA).

zerote, m. (1) **ser más prieto que un ~** (Kub): být černoch; př.: *tu primo es más prieto que un zerote*; (DMC).

zeta, f. (1) (Chil): zdřímnutí, lehký spánek; (DA).

zetazo, m., málo užív. (1) (Chil): dlouhý, hluboký spánek; (DA).

zetear, intr., lid. (1) (Chil): spát, zdřímnout si, dát si šlofika; viz též: *siestear*; (DA).

zibito, m. (1) ind. jazyk, viz: *jibito*; (NET)

zicote, m. (1) (Kub, Dom, Port): smrad nohou; (DA).

ziguapate, f. (1) (Mex): keč, viz též: *ciguapate*; (DA).

ziguaraya, f. (1) **el país de la ~** (Kub): Kuba; ► ve smyslu nic se zde nebere vážně; př.: *vivimos en el país de la ziguaraya*; (DMC).

zigzagueante, m/f. (1) (Am): klikatý, vlnící se; nerovný; ► o věci; (MM; JD).

zik, m. (1) **~ de venado** (jvMex): pokrm; ► z rozdrobeného masa jelena, pomerančů a dalšího koření; (DA).

zilacayotitlán, m. (1) ind. jazyk, viz: *tlapaneco*; (S01).

zimbombazo, m. (1) (Kub): silná rána, úder; ► zasazený člověku, viz též: *simbombazo*; (DA).

zinc, m. (1) (Nik, Kost, Par): zinková plechová střecha; (DA).

zincar, tr. (1) (Kol): pozinkovat; (JD).

zincuate, m. (← nah. *zencuate*) (1) (Mex): jedovatý had (*Pituophis deppei*); ► více než 1 m dlouhý a velmi pestře zbarvený; vydává chřestivý zvuk, viz též: *cencuate*; (RAE, MM, DA).

zinguizarra, f. (1) (Ven): hádka, křik; randál, pranice; (AM, MM; JD).

zinnia, f. (1) (Am): květina cínie; ► pocházejí z Mexika; rozšířily se do celého světa; název podle botanika z 18. stol. J. G. Zinna; ■ Syn.: *mal de ojo*; (MM, DA).

zintule, f. (1) (Mex, StřAm): citronová tráva; viz: *zontol*; (MS).

zinzontle, m. (1) (Mex): jedovatý had; ► více než 1 m dlouhý a velmi pestře zbarvený; (RAE). • (2) (Mex): drozdec mnohohlasý (*Mimus polyglottos*); viz též: *zenzontle*; (MM).

zinzontli, m. (1) (Mex): drozdec mnohohlasý (*Mimus polyglottos*); viz též: *zenzontle*; (DA).

zipe, m. (← nah. *tzipitl*) (1) (Hond, výchSalv): skřítek, trpaslík; ► s pupkem, špičatou čepicí, zjevuje se malým holčičkám, aby se jim dvořil; (2) (← angl. *zipper*) (Dom): zip, viz též: *zíper*; (DA).

zíper, m. (← angl. *zipper*) (1) [Š: *cremallera*] (Antil, Kub, Mex, Pan, Ven): zip, zapínání oděvu, patentní uzávěr, zařízení kovového uzávěru; př.: *¡súbete el zíper del pantalón, bróder, que estás dando show!*; ■ Syn: *riqui*; ■ Var: *cíper, síper, zipe, zipper*; (MS). • (2) **poner un ~** (Hond): zavřít někomu pusku na zámek; ► nedovolit někomu mluvit; (3) eufem. (Hond): panenská blána; (4) přenes. (Port): poklopec; (DA).

zipitín, m. (1) (Salv): skřítek, viz též: *zipe*; (DA).

zipitío, m. (1) (Hond, Salv): skřítek, viz též: *zipe*; (DA).

zipizapi, m. (1) (Kub): troška; př.: *dame u zipizapi*; (DMC).

zipote, -ta, adj/subst. (1) (Nik, Ven): málo hodný úcty, uznání, povšimnutí; viz též: *cipote*; (DA).

zipper, m. (1) zip, viz: *cierre, zíper*; (EEA).

zipper, m. (1) zip, viz: *zíper*; (MS).

zípper, m. (1) zip, viz: *zíper*; (MS).

ziranda, f. (← *tabasco*) (1) (Mex): fík, fíkovník; (RAE, MM).

zisca, f. (1) (Urug): kocovina; př.: *estar de zisca* (mít kocovinu); (JD).

zizimite, m. (← nah. *tzizimitl*, „démon, obyvatel vzduchu“) (1) (Salv): mýtická postava, viz též: *sisimite*; (DA).

zoalli, m. (1) (Mex: Jalisco): sladkost v podobě kuliček; ► z kukuřičného těsta, cukru a kaka; (MM).

zaopacle, f. (1) (Mex): keř. viz též: *ciguapate*; (DA).

zoca, f. (1) (Kol): obnova kmene kávovníku; (2) (Guat): opilá žena, žena opojená alkoholem; (RAE). • (3) (Mex): výhonek; ► cukrové třtiny; ■ Var.: *soca*; (JD). • (4) (Salv): bitka, rvačka, zápas; viz též: *encontrón*; (5) (Guat, Hon, Kost): flám, opice; viz též: *juerga*; (DA).

zocabón, m. (1) (Pan): kytara; ► tenší a větší než *mejorana*; (AM).

zocado, -da, adj/subst. (1) adj. (Kost, Guat, Hond, Nik): opilý, opojený, ožralý; př.: *a Manolo no le importa andar zoca' o a media calle*; viz též: *enchichado*; (RAE, DA). • (2) (Salv): těžký, obtížný; př.: *el partido se puso bien zocado después de que nos empataran*; ► slang; (3) adj/subst. (Hond): pyšný, namyšlený, nafoukaný; nadutec, náfuca; př.: *Carmen es una zocada; no quiere salir conmigo*; ► slang; viz též: *alzado*; (RF, DA). • (4) **estar ~** (Guat): být nalitý, namol; (5) adj. (Hond, Salv, Nik): nacpaný, přecpaný; ► o věci; (6) (Hond, Nik, Kost): příliš upravený, úzký; ► o oblečení; (7) (Hond, Nik, Kos): přísný, netolerantní; (8) (Salv, Kost): chudý, bez peněz; (10) (Salv): skoupý, lakomý; (11) (Salv): vychytralý, mazaný; viz též: *tacañún*; (12) m. (Salv): řiť, zadek; viz též: *cagón*; (13) f. (Salv): kočka, kost; ► o ženě, která je ve věku aktivní sexuality a má krásné tělo; (14) (Hond): nervozita, strach; (DA).

zocadón, -a, adj., lid. (1) (Salv): opilý, namazaný; viz též: *enchichado*; (DA).

zocador, m. (1) (Kost): nářadí; ► používá se k natahování drátu u ohrad; (DA).

zocalar, tr. (1) (Hond): poprvé vyčistit dosud nepoužívaný terén ve svahu; (2) (Hond): ostříhat, otrhat; ► nové listy z cukrové třtiny, kávy, apod.; (DA).

zócalo, m. (1) (Mex): hlavní městské náměstí; (RAE). • (2) (Arg, Par, Urug): dřevěná lišta; ► na podlaze; v Mexiku *zoclo*; (3) (Mex): esplanáda; (MM, JD).

zocar(se), tr/intr/zvrat. (1) tr. (Guat, Hond, Nik): tisknout, tlačit, mačkat, svírat; (2) intr. (Nik, Hon, Kost): více se snažit, více usilovat; ■ Var.: *socar*; (3) zvrat. (Kost, Guat, Nik, Salv): opít se, ožrat se; viz též: *enchivar(se)*; (RAE, DA). • (4) tr. (Guat): opít, ožrat; př.: *sí, los vi tratando de hacer zocar a unas turistas en un bar el sábado*; ► slang; (5) [Š: *apretar*] (Guat, Hond, Kost, Salv): mačkat, tlačit; ► adj. *zocado*; př.: *traigo los pies hinchados; los zapatos me quedan zocados*; (RF). • (6) tr/zvrat. (Hon, Salv, Nik): mačkat se, tisknout se; (7) tr. (Ekv): zastrkávat konce od peří; ► při výrobě kloubků; (8) intr., přenes. (Hond, Salv, Nik): mít strach; ■ Var.: *socar*; (9) (Salv, Nik): svírat svěrač; (10) přenes. (Hond): úpěnlivě si přát, aby se stalo to, co si přeji; ■ Var.: *socar*; (11) (Salv): hluboce spát; (12) (Kost, Pan): zrychlit tempo; ► u konce nějaké aktivity; (13) tr. (Hond): zrychlit auto na maximum; (14) tr. (Guat): dostat se do těžké ekonomické situace; (15) (Hond): zastavit, pokutovat; ■ Syn.: *topar*; (16) (Kost): mít nad někým kontrolu; ► aby řídil, korigoval to, jak vykoná určitý úkol; (17) tr. (Hond): obklíčit, zaútočit; ■ Var.: *socar*; (18) intr/zvrat., lid. (Hond,

Nik, Kost): pracovat, makat, dřít (se); viz též: *negrear(se)*; **(19) ~ la línea** (Kost): zrychlit tempo; ► u konce nějaké aktivity; **(20) ~se la faja** (Hond, Salv, Nik, Kost): snížit výdaje pro nedostatek prostředků; (DA).

zocas, adj., i subst. **(1)** (Guat): alkoholický, trpící alkoholismem; (RAE).

zocatearse, zvrat. **(1)** (Ven): suchý, seschlý; ► o ovoci; (AM).

zocatico, m. **(1)** (Kub): o osobě: dopadnout špatně, skazit se; př.: *Ramoncito salió zocatico*; (DMC).

zocato, -ta, adj/subst. (← mex. *zocatl*) **(1)** (Ven; Portor, Kub): zralý, vodnatý, nabobtnalý; ► o ovoci apod. s přebytným obsahem vody; př.: *yo siembro las yuquitas, y cuando están buenas de comerse, vienen del hato y se las llevan todas, que gracias a Dios nos dejan las zacatas*; (RR). • **(2)** (Mex: Veracruz; Am): nedozrálý; ► o ovoci; **(3)** (Kol: Riohacha): nedopečený; **(4)** navlhlý (gumový); ► o pečivu; **(5)** (Mex: Nochistlán): malý, maličký; ► pouze o dětech; (AM). • **(6)** (Mex: Zacatecas): nezbedný, zlobivý, rošťácký; ► o dítěti; **(7)** silný, vyspělý; (MM). • **(8)** m. (Mex): mrň; (JD). • **(9) m.** (Port): rostlina; ovoce, viz též: *curuba*; (DA).

zocazón, f. **(1)** (Hond, Salv): nervozita, strach, neklidné vyčkávání; ■ Var.: *socazón*; (DA).

zochori, m. (← *chorizo*) **(1)** (Arg): zloděj, kapsář; **(2)** (Arg): španělská papriková uzenka; ► přehození slabik, viz: *vesre* (← *al revés*); (NET).

zoclo, m. **(1)** (Mex): dřevěná lišta; viz též: *zócalo*; (MM). • **(2)** (Mex): obložení kachličkami, dlaždicemi; (DA).

zoco, -ca, adj/subst. **(1)** (Pan): jednoruký, bezruký; ► o osobě; (RAE). • **(2) m.** [Š: *pilote*] (Portor): pilot, pl. *piloty*; ► používají se ve stavebnictví ke zpevnění základů, jako kůly pod domy na březích řek apod.; př.: *la casa que como tú tendrás que acordarte está trepada en zocos*; viz též: *soco*; pilot v dopravních prostředcích je ve Šp. i v Lat. Americe *piloto*; (RR). **(3)** adj. (Kol, Portor): bezprstý; ► o osobě; **(4)** m. (Mex; Kol, Portor): základy budovy; ► dřevěné nebo betonové; **(5)** (Salv): kašel, odkáslání si; (AM). • **(6)** (Chil, Par): rána pěstí; **(7)** (Salv): škrábání, dráždění; ► v krku; ■ Var.: *soco*; (MM). • **(8)** adj. (Am): jednonohý; **(9)** m. (Am): podpěra; **(10) ¡un ~ de hombre!** (Ven): to je kus chlapa!; (JD). • **(11) ir al ~**, lid. (zápKol): rychle se přesunout; **(12) salir al ~** (zápKol): jít, utíkat nebo odejít velmi rychle; **(13)** (Kol): kupa, hromada; ► hodně, mnoho; ■ Var.: *ñoco*; **(14) al ~** (Kol): hodně, mnoho; (DA).

zocola, f. **(1)** (Hond): vypletí, vyčištění; (RAE).

zocolar, tr. **(1)** (Hond): mýtit, vykácet, vykácet stromy; (RAE). • **(2)** (Ekv): snížit terén; (AM). • **(3)** (Am): vyplet, vyčistit; ► půdu; (JD).

zocouca, f. **(1)** (Salv): velká a nadýchaná pečivo *cemita*; (DA).

zocotroco, adj/subst. **(1)** m. (Arg, Bol, Kol): velká věc (kus); př.: *un zocotroco de pan*; **(2)** velký a hodně vážící člověk; př.: *un zocotroco de hombre*; ■ Var.: *socotroco, zocotrollo*; (AM; MM). • **(3)** (Am): nemehlo; (JD). • **(4) adj/subst.** (Kub, Arg): hlupák; hloupý, nechytřý, **(5) m.** (Arg, Urug): rána pěstí; (DA)

zocotrollo, m. **(1)** (Bol): velká věc; viz též: *zocotroco*; (AM, MM).

zocuco, m. **(1)** (jvMex): pokrm *tamal*; ► ze zbytků těsta na *tamal*; přidává se k masu; ■ Syn.: *zumuque*; (DA).

zocucho, m. **(1)** (Ven): komůrka, kumbál, kutloch; (JD).

zodape, m. (← *pedazo*) **(1)** (Arg): kus, kousek; **(2)** (Arg, Mex): hlupák, trouba, pitomec; ► přehození slabik, viz: *vesre* (← *al revés*); ■ Syn.: *zopeda*; (NET).

zodiaco, m. **(1) romper el ~** (Kub): být hyperaktivní; př.: *ese hombre rompió el zodiaco*; (DMC).

zoilo, -la, adj/subst., lid. **(1)** (zápKol): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (DA).

zolcillonca(s), m., i v pl. **(1)** (Arg): spodky, kalhotky; ► přehození slabik, viz: *vesre* (← *al revés*); viz též: *solsiyonca*; (NET).

zolcuate, m. (← nah. *zolin*, „křepelka“ + *coatl*, „užovka, had“) **(1)** (Mex): ploskolebec americký, viz též: *cantil*; ■ Var.: *solcuate*; (DA).

zoleta, f. **(1)** (Dom): žabka, vietnamka; ► pantofel, jejíž podrážka je z kusu pneumatiky; ■ Var.: *soleta*; (DA).

zollenco, -ca, adj. **(1)** (Mex: Guerrero): silný, urostlý, vyspělý; pořádný, chlapácký; (AM, MM; JD).

zombia, f. **(1)** (Dom): palma, viz též: *guaney*; (DA).

zomo, m. (← *lenca*) **(1)** (Hond): rodové jméno epifytních rostlin čeledi bromeliovitě *Bromeliaceae*; ► bez stonku, s listy, které vytvářejí vějíř; listy jsou na okrajích hladké u některých druhů zubaté, jejich barva přechází od zelenobílé po tmavě zelenou, rub listů je u mnoha druhů bílý; svrchní listy

mohou být někdy růžové až sytě červené; kvete bílé, žlutě nebo narůžověle; ■ Syn.: *gallito*; ■ Var.: *somo*; (RAE, DA).

zompacle, m. (1) (Mex): mexický korálový strom (*Erythrina coralloides*), viz též: *zompancle*; (DA).

zompancle, m. (← nah. *tzontli*, „vlasy, ohon“ + *pantli*, „vlajka“) (1) (Mex): mexický korálový strom (*Erythrina coralloides*), viz též: *inquimite*, ■ Var.: *sompantle*, *sompancle*, *zompacle*, *zompantle*, *zumpantle*; (DA).

zompantle, m. (1) (Mex): mexický korálový strom (*Erythrina coralloides*); ► výška až 10 m; trnitý kmen i větve; trojčetné listy; květenství hrozen; červené květy; (2) (Mex): plod této rostliny; ► jasně červený luskový plod s černou skvrnou; využití v tradiční medicíně; ■ Var.: *sompancle*; *sompantle*; *sompantli*; *zompancle*; *zompantli*; *zumpantle*; *zumpantle*; (MS, DA).

zompantli, m. (← nah. *tzompantli*, „řada skalpů“) (1) (Mex): místo v aztéckých kláštřech, kde se ukládaly v řadách lebky obětí; (RAE). • (2) (Mex): mexický korálový strom, viz též: *zompantle*; (MS).

zompopa, f. (1) (Mex, Kost): červený mravenec, viz též: *zompopo*; (RAE, DA).

zompopear, intr. (1) (Guat, Salv, Nik): hledat mraveniště; ► za účelem zničit ho; (DA).

zompopero, -ra, m/f. (1) (Salv, Hond, Nik): mraveniště červených mravenců; (2) (Salv, Hond): velké množství červených mravenců; ■ Var.: *sompopera*; (RAE, DA). • (3) f. (Salv): řiť, zadek; viz též: *cagón*; (3) **alborotar el** ~ (Guat): způsobit zmatek, neklid; ► ve skupině lidí; (DA).

zompopina, m. (1) (Hon): jed na mravence; (DA).

zompopo, -pa, adj/subst. (← may. *zom*, „mravenec“ + *popo*, „velký“) (1) m. (StřAm): rodové jméno různých druhů mravenců kávové a rezavé barvy; ► jejich tělo se skládá ze dvou částí; na hřbetě hrudníku jsou umístěny tři nebo čtyři páry bodlin; pouze královna a trubci mají křídla; žijí v tisícových až milionových koloniích v mraveništích ve tvaru vulkánu s různými přístupy a labiryntem tunelů vedoucích až do jejich komůrek; živí se listím různých rostlin; (2) (Hond): *hovor*. tulák, ■ Syn.: *bachaco*, *chicatana*, *coquis*, *curuhuinsi*, *hormiga arriera*, *jibijoa*, *jibilla*, *nacasmá*, *nucú*, *talata*, *vivijagua*; ■ Var.: *sompopo*, *zompopa*; (RAE, DA). • (3) **¡qué de a zompopo!** [Š: *¡qué bueno!*] (Guat): to je dobré!; př.: *ese coronel que decían que mataba una mosca de un tiro a cien pasos... se lo volaron sin revólver ni fierro, con sólo apretarle el pescuezo como gallina... qué de a zompopo (...)* *que se lo soplaron*; (RR). • (4) (Mex): dušený pokrm; (5) (Salv): druh rostliny; (6) (StřAm): prostáček, hlupák; (MS). • (7) adj. (StřAm; Kost): hloupý, opožděný, prostý, naivní; (AM). • (8) m/f., přen. (Hond): rychlonožka, zdatný chodec; (9) m. (Salv): voják; (10) (Nik): folklórický tanec kmene Ometepe; (11) **de a ~o** (Guat): úžasný, nádherný; úžasně; (DA).

zona, f. (1) ~ **conurbana** (Mex), ~ **suburbana** (Urug), ~(s) **periféricas** (Chil): předměstí, periférie; viz též: *afueras*; (NET) • (2) (3) (Kol): správní obvod Distrito Especial de Bogotá; (4) (Nik): nevěstinec; (5) (Nik): sklípek, obchod s alkoholem; (6) (Kost): přímořské plantáže banánů; ► na pobřeží Kostariky; (7) **la** ~ (Pan): místo Panamského průplavu; (8) ~ **de exclusión** (Urug): uzavřené místo; ► zákaz pohybu v autech nebo pěšky z důvodu konání nějaké akce; (9) ~ **de silencio** (Kub): tiché místo; ► místo bez signálu rádia a televize; (10) ~ **de tolerancia** (Mex, Kol, Ven, Per): část města, kde se soustředí nevěstince; (11) ~ **libre** (Pan, Par): bezcelní zóna; (12) ~ **roja** (Mex, Hond, Nik, Kost, Ven, Ekv, Bol, Par, Urug): část města, kde se soustředí nevěstince; (Urug): čtvrt' s velkou kriminalitou; (13) ~ **rosa** (Hond, Salv, Nik): čtvrt', blok, ulice s velkým výskytem barů, diskoték a podobných podniků; (14) **cantar la** ~ (Ven): dávat pozor na to, co se děje, a být připraven o tom informovat; (15) **hacer** ~ (zápEkv): být někde bez určitého cíle; (DA).

zonal, m. (1) (Kub): krajský výbor; (JD).

zoncear(se), intr/zvrat. (1) (Arg, Chil, Guat, Kub, Mex, Urug): dělat nebo mluvit hlouposti, dovádět, chovat se jako blbeček; ► mex. argot *caliche*; (RAE, DBM). • (2) intr/zvrat. (Bol): zabíjet čas, dělat nesmysly; (3) intr. (Kub): snažit se navázat milostný vztah, laškovat; (4) (Urug): skrývat své úmysly; (5) (Kub, Bol): chovat se bezelstně, prostoduše; ■ Var.: *sonsear*; (DA).

zoncera, f. (1) (Am): hloupost, nesmysl; viz též: *pendejada*; ■ Var.: *sonsera*; (2) (Arg, Bol, Kub, Nik, Par, Urug): pakatel, hloupost, maličkost; (3) (Kub): znepokojenost, desorientace zabraňující jasně myslet; (4) (Kub): ospalost, spavost, lenost; (RAE). • (5) (Arg, Bol, Kol, Kub, Chil, Guat, Mex, Per, Portor, Urug, Ven): fádnost, nijakost; ■ Var.: *sonsera*; (AM). • (6) (Arg, Chil, Par, Urug; Am): pakatel, babka; ► věc, která nestojí moc peněz; př.: *este reloj me costó una zoncera*; *esta casa se vendió por una zoncera*; (7) malichernost, drobnost; př.: *comeremos una zoncera (o zoncerita) antes de salir*; (MM; JD; BDE). • (8) **qué ~!** citosl. (Bol): ale nesmysl! hloupost! bože!; ► vyjadřuje nesouhlas, otrávení, nechuf'; (DA).

zoncería, f., hovor. (1) (Arg, Urug): cetka; (DA).

zoncha, f. [Š: *cabeza*] (← mex. *tzontli*, „hlava“) (1) (Kost): hlava, kebulé; př.: *oh barbaridad, de estar en guerra ya nos hubieran apeado la zoncha con un militar tan noladejescaer como usted*; viz též: *pensadera*; (RR, DA). • (2) (StřAm): hlava ostříhaná dohola; (MS, JD). • (3) (Kost): marihuana; viz též: *juana*; (DA).

zonchiche, m. (← nah. *tzontli chichiltic*, „barevná hlava“) (1) (StřAm, Mex): kondor krocanovitý (*Cathartes aura*); ► denní americký dravec, který se živí mršinami, na délku měří kolem 70 cm a jeho rozpětí křídel má až 180 cm, hlavu má červenou a bez peří, jinak je černé barvy, jen na břišní části má barvu zelenostříbrnou; ■ Syn.: *aura*², *zope*; (RAE, MM, JD). • (2) (Kost, Hond, Nik): kondor havranovitý (*Coragyps atratus*); ► mrchožravý; velký až 60 cm; ■ Var.: *zunchiche*; (3) (Hond, Nik): dravý pták, viz též: *guala*; *sonchiche*; (MS, DA).

zoncho, m. (1) [Š: *zopilote, gallinazo; aura*] (Kost): sup; americký jestřáb; př.: *la ciudad está limpia, los tarros de la basura en su lugar, un par de atrevidos zonchos están sobre la glorieta*; (RR). • (2) (Hond, Nik): pták, viz též: *zopilote, guala*; (3) (Kost): pták; viz též: *zopilote rey*; (DA).

zonco, m. (1) (szArg): vnitřnosti z hovězího; ► především srdce; (DA).

zonconeto, -ta, adj. (← nah. *tzontli*, „hlava“ + *conetl*, „dítě“) (1) (Hond): hloupý, tupý, jednoduchý, prostoduchý, zpozdilý, pošetilý; viz též: *güevón*; (RAE, DA).

zoncuán, adj/subst. (← nah. *tzontli*, „hlava“ + *cuahuítl*, „palo“) (1) adj. (Hond): hloupý, tupý, jednoduchý, prostoduchý, zpozdilý, pošetilý; (RAE). • (2) m. (Kost): včela a plástev medu, viz též: *zuncuán*; (DA).

zonda, m. (1) (Arg): silný teplý vítr; ► proudí z *precordillera cuyana* (argentinské pohoří na území provincií La Rioja, Mendoza a San Juan), působí škodlivě na živé bytosti, neboť vzbuzuje neklid a podráždění; (RAE, DUB).

zoneíta, adj/subst. (1) (Pan): obyvatel žijící v oblasti Panamského průplavu; ■ Syn.: *zonian*; (DA).

zonero, adj/subst. (1) (Kost): člověk pracující v *zona*; (DA).

zongo, -ga, adj., málo užív. (1) (Mex): chladný, nepřístupný; ► o člověku; (DA).

zongolica, f. (1) (jižMex): strom (*Astronium graveolens*); ► dosahuje až 36m na výšku, má střídavé listy, žluté až nazelenalé drobné květy kveto v květenství lata, plod je peckovice s jednou peckou; má velmi tvrdé dřevo, které se využívá ve stavitelství a truhlářství; ■ Syn.: *diomate; quebracho*; ■ Var.: *sangolica, sangualico*; (2) (Mex): strom, viz též: *cuajote*; (DA).

zongón, m. (1) (výchMex): rákos, viz též: *picuaremo*; (DA).

zonian, adj. (1) (Pan): týkající se oblasti Panamského průplavu; (2) obyvatel žijící v oblasti Panamského průplavu, viz též: *zoneíta*; (DA).

zonistac, m. (1) (Mex): hyrare, kuna brazilská, viz též: *zamhool*; (DA).

zononeco, -ca, adj. (1) (Nik): hloupý, zpozdilý, pošetilý; (RAE).

zonote, m. (1) (Mex): vodní nádrž s pramenitou vodou; viz též: *cenote*; (AM, MM).

zonte, m. (← nah. *centzontli*, „20x20“) (1) (Guat, Mex): jednotka míry; ► 400 dílů kukuřice, ovoce, dřeva aj.; ■ Var.: *soncle, sonte, zontle; sontle*; (MM, DA).

zontear, tr. (1) (Hond): uříznout uši; ► člověku nebo zvířeti; (2) (Hond): utrhnout uši nějaké nádoby, věci; ■ Var.: *sontear*; (RAE, DA). • (3) (Mex): řezat kukuřici na části; (4) (StřAm): uřezat uši nějakému zvířeti; (MS). • (5) (Mex): počítat kukuřici; ► pomocí jednotky míry *zonte*; (MM).

zontle, m. (← mex. *zontli*, „400“) (1) (Mex): jednotka míry; viz též: *zonte*; (AM, MM).

zonto, -ta, adj. (← nah. *cuatezontic*, „oholená hlava“) (1) (Hond, Salv, Nik, Guat, Kost): bez jednoho nebo obou uší; ► o osobě nebo o zvířeti; (2) (Hond, Salv, Nik, Kost): nemající ucha; ► o předmětu; (RAE). • (3) *ser uno más caliente que un jarro* ~ (Kost): být velmi temperamentní, sangvinický; (4) *la ~ de tu abuela* (StřAm): slovní potyčky mezi lidmi na vesnici; (AM; MM; JD). • (5) přenes. (Guat, Hond, Kost): nemající svou pravou ruku; ► o osobě, která je bez svého obvyklého doprovodu; (6) (Hond, Salv): nemající roh, paroh; ► o zvířeti; (7) přenes. (Kost): postrádající koherenci, plynulost; ► o psaném textu; (DA).

zontol, m. (← nah.); (1) (Mex, StřAm): citronová tráva (*Cymbopogon nardus*); ► úzké šedo zelené listy; výška až 150 cm; silná citronová vůně; dochucování jídel, nápojů; i jako přísada do parfémů a kosmetických produktů; ■ Var.: *sontol; zintule; zuntule*; (MS, NET).

zonzaina, adj. (1) (Guat): hloupý, blbý; pitomý; (AM, MM; JD).

zonzapote, m. (← nah. *tezontzapotl*) (1) (Hond, Mex, Kost): strom, viz: *mamey*; (RAE). (2) (Mex, StřAm): sonzapot (*Licania platypus*); ► rostlina vysoká až 30 m; jednoduché listy; vonné květy

hnědozelené barvy; květenství hrozen; plodem je jedlá peckovice; žlutá dužina; chlupatá semínka; ■ **Syn.:** *mezonzapote*; ■ **Var:** *zunzapote, sonzapote, sunzapote*; (MS, DA).

zonzo, -za, adj/subst. (1) (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Kub, Dom, Portor, Ven, Per, Bol, Par, Arg, Urug): hloupý, jednoduchý; př.: *calla, mamá, no seas zonza*; viz též: *güevón, sonso*; (2) adj. (Mex): otupělý; ► únavou, přebytkem tepla; (MM, DA). • (3) **hacerse el ~** (Arg): dělat hloupého; (4) **no seas ~** (Kub): *neblbni!, nebud' blbej!*; (JD; BDE).

zonzón, -na, adj/subst., lid. (1) (Par, Per, Bol): **velmi** hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (DA).

zonzoneco, -ca, adj/subst., lid. (1) (Kost): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (DA).

zonzoreco, -ca, adj/subst. (1) (Hond): hloupý, zpozdilý, pošetilý, jednoduchý; viz též: *güevón*; (RAE, DA).

zonzoreno, -na, adj. (1) (StřAm; Am): jednoduchý, hloupý; pitomý; (AM, MM; JD).

zonzoriano, -na, adj. (1) (Salv): nerozumný, hloupý; (AM).

zonzorrio, -rria, adj. (1) (Arg): nijaký, jednoduchý; pitomý; (AM, MM; JD).

zonzorrión, -na, adj. (1) (Arg): trochu hloupý, natvrdlý; (AM).

zoológico, m. (1) **se alborotó el ~** (Kub): o někom: být oblečen jako hastroš; př.: *¡mira, se alborotó el zoológico*; viz: *mono*; (DMC).

zope, adj/subst. (1) m. (StřAm, Kol): **kondor krocánovitý** (*Cathartes aura*); viz též: *zonchiche*; (2) (Salv): zvracení, vrhnutí, dávení; (3) **amarrar el ~**, fr. (Hond, Guat, Salv): zvracet, vrhnout, dávit, zvrátit; viz též: *deponer*; (4) **amarrar ~**, fr. (Guat): zvracet, vrhnout, dávit, zvrátit, (RAE). • (5) m. (Mex): malá a tlustá kukuřičná placka (tortila); (AM). • (6) (Hond, Salv, Nik): kondor; o velikosti 1,5m; (7) (Hond, Salv, Nik): dravý pták, viz též: *guala*; (8) (Guat, Salv): zvratky; (9) přenes. (Salv): rozhodčí; (10) přenes. (Salv): kněz; (11) adj/subst. (Mex): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (12) **caer como ~** (Guat, Pan, Hond): vrhnout se na něco hladově; ■ **Syn.:** *caer como zopilote* (Guat, Nik, Hond); (13) **estar con el ~ al anca**, lid. (Salv): mít na kahanuku; mít smrt na jazyku; (14) **baño de ~** (Hond): zběžné, rychlé umytí těla; (15) **ojo de ~**: řiť, zadek, viz též: *cagón*; (16) **andar con el ~ al anca** (Salv): být blízko smrti, mít na kahanuku; (17) **caer como ~** (Guat, Pan, Hond): vrhnout se nedočkavě, nenasytně do něčeho; (18) **comer de lo que come el ~** (Guat): být frustrovaný, (19) **comer las del ~** (Hond): hrubě a naštvane někoho vyhodit; (20) **pasar de ~ a gavilán** (Guat): prosperovat, dařit se, dělat pokroky; (DA).

zope!; citosl. (1) (Salv): *ať máš smůlu!, ať se ti smůla lepí na paty!*; (DA).

zopeado, -da, adj. (1) (Salv): pozvracený; (DA).

zoppear, intr. (1) (Salv): zvracet; (DA).

zopeda, m. (1) (Arg, Mex): hlupák, trouba, pitomec; viz: *zodape*; (NET).

zopetas, adj/subst. hovor. (1) (Kost): šišlající; (2) (Kost): hloupý, jednoduchý; (DA).

zopeti, adj/subst. (1) (Arg, Urug): malý; ► nízké, malé postavy; (DA).

zopico, -ca, adj. (1) (Mex): pozvracený, chtějící zvracet; (DA).

zópilo, -la, adj. (← *zopilote*) (1) (Mex): hloupý, pitomý; viz též: *güevón*; (MS, DA).

zopilocahuite, m. (1) (Mex): strom, viz též: *venadillo*; (DA).

zopilocuano, m. (1) (Salv): strom (*Piscidia grandifolia*), viz též: *zopilocua*; (DA).

zopilocua, m. (1) (Hond, Salv, Nik): strom (*Piscidia grandifolia*); ► vysoký až 15m, má růžové a bílé květy, dřevo se využívá jako jed na ryby, na dříví, na pražce u kolejí; ■ **Var.:** *zopilocuano*; (DA).

zopilota, f. (1) (Kost): musurana černá (*Clelia clelia*); ► užovkovitý had dlouhý až 2 m; černá barva; mláďata mohou mít červená břicha; živí se jedovatými hady; má zadní jedovaté zuby; člověku není nebezpečná; (2) (Mex): druh divoké včely; (MS, NET).

zopilotada, f. (1) (Salv, Hond, Mex, Nik): hejno ptáků *zopilote*; viz: *zopilotera*; (2) (Hond): skupina lidí, která ostatní vykořisťuje nebo zneužívá; (RAE, MS). • (3) přenes. (Hond, Nik): skupina lidí, co se chová bez zábran; (DA).

zopilotal, m. (1) (Hond, Salv): hejno ptáků *zopilote*; (DA).

zopilote, adj/subst. (← nah. *tzopílotl*); (1) m. (StřAm, Mex): druh dravého nočního ptáka; ► o velikosti 60 cm s rozpětím křídel 145 cm; má černé peří s duhovými odlesky, hlavu a krk šedobřidlicovité barvy, krátký zakulacený ocas a šedé nohy; živí se mršinami; oblast výskytu: od východu a jihu USA až po střed Chile a Argentiny; (2) ~ **cabecirrojo**, m. (Kost, Mex): viz: *aura*²; ■ **Syn.:** *rey zopilote, rey de zopilotes*; (3) druh dravého ptáka řádu kondoři *Cathartiformes*; ► o velikosti až 1 m s rozpětím křídel 3 m; jeho peří je bílé s výjimkou ocasu a části křídel, která jsou černá, zobák, hřbínek a oči jsou červené; žije v lesích Střední a Jižní Ameriky; živí se zdechlinami,

mršinami; (RAE). ● (4) m. (Hond, Kost, Mex, StřAm, US): kondor havranovitý (*Coragyps atratus*); ► mrchožravý pták; velký až 60 cm; černé peří; vrásčitá holá hlava a krk jsou šedé barvy; krátký zaoblený ocas; šedé nohy; ■ Syn.: *aura tiños, carbonero, chicora, chulo, cuervo de cabeza negra, cute, galembó, gallinazo, gallote, golero, guaraguao, gus, gusma, laura, limpiamundo, nopo, shingo, sope, viuda, zamuro, zonchiche, zope*; ■ Var.: *sopilote*; (5) (Guat, Hond, Mex, Nik, Pan, Salv): kondor menší (*Cathartes burrovianus*); ► mrchožravý pták; velký až 1,5 m; černé peří; oranžová hlava s modrofialovou korunou; ■ Syn.: *carbonero, cute, limpiamundo, peroquí cabeza amarilla, zope*; (6) (Kol, Mex, StřAm): mahagon honduraský (*Swietenia humilis*); ► strom vysoký až 20 m; rovný silný kmen; složené listy; malé bílé visící květy; květenství lata; plodem je oválná tobolka; semena světlé kávové barvy; dřevo užívané na výrobu dveří a nábytku; viz též: *venadillo*; (7) (Pan): strom (*Hernandia didymantha*); ► výška až 25 m; jednoduché listy; zelené nebo žluté květy; plodem je černá peckovice; kůra využívána v tradiční medicíně; (8) adj. (Mex): lakomý; (9) (Mex): dychtivý, chtivý; (10) m. (Mex): zloděj; (11) ~ **de montaña** (~ **rey, rey de los ~s**) (Mex): kondor královský (*Sarcoramphus papa*); ► mrchožravý pták; velký až 80 cm; bílé peří se světle hnědým zabarvením; biskup a peří na křídlech jsou barvy černé; kolem krku šedé peří; holá hlava zbarvená do oranžova, žluta, modra a černá; zobák má tmavě oranžový; (12) **hacer uno las del ~ (lo del ~, el viaje, el correo del ~)** (Mex): odejít s výmluvou a více už se nevrátit; ■ Var.: *chupillote*; (MS, DA). ● (13) (Am): dravec, viz: *oripopo*; ■ Syn.: *guale, jote, mayaco, samuro, viuda, zope*; (MM). ● (14) (Am; StřAm, Mex): kondor krocanovitý (*Cathartes aura*); ► holá hlava; zahnutý zobák; obývá tropické části Ameriky; př.: *los zopilotes, que por cierto sobrevuelan los basureros, son gordos, de plumas negras y lustrosas*; ■ Syn.: *guale, jote, mayaco, samuro, viuda, zope*; (MM). ● (15) **estar ~** (Kost): být nalitý, namazaný; (16) **hacer el (las, lo) del ~** (Mex): upláchnout; (JD; BDE). ● (17) [Š: *buitre*] (Mex): sup; ■ Syn.: *buitre* (Arg, Chil, Urug), *jote* (Chil), *carancho* (Urug), *zamuro* (Ven); (EEA). ● (18) m., sup antilský; viz též: *aura*; ■ Syn.: *aura común, aura, aura cabecirroja, aura tiñosa, jote cabeza roja, gallinazo cabecirrojo, jote de cabeza colorada, oripopo, sucha, gallinazo de cabeza roja, zamuro cabeza roja, gallinazo de cabeza roja, guala cabecirroja, zopilote aura y zopilote cabecirrojo, cuervo, aura tiñosa, Maura*; (MM, NET). ● (19) m/f. (Mex): soudní lékař, patolog; (20) m. (Salv): ošklivka; (21) m/f. (Hond): míšenec, ► s téměř černou kůží; (22) m. (Hond): vesnický tanec; ► napodobující pohyby dravce *zopilote*; (23) (Nik): nikaragujská folklórní píseň; (24) (Hond): dětská hra; ► každý hráč si vybere jméno ptáka a to řekne nahlas; hráč, který představuje *zopilote*, je pak musí zopakovat ve stejném pořadí; pokud se splete, musí se zbavit kusu oblečení, to potom sudí hry přikáže spálit, jiný hráč však navrhne místo toho jiný trest, např. běh, tanec; pokud *zopilote* tento náhradní trest nesplní, o oblečení přijde; (25) (Kost): zábava; ► kdy dvě osoby vezmou za paže tu třetí a běží s ní krátkou vzdálenost; (26) (Hond): pečená sladkost; ► z medu, mouky, tuku (smetany), jedlé sody, anýzu, vajec a soli; (27) ~ **de mar** (Hond): mořský pták; viz též: *fragata*; (28) ~ **rey** (Mex, Guat, Hond, Nik, Kost): pták, viz též: *rey zopilote*; (29) **caer como ~** (Guat, Nik, Hond): vrhnout se na něco hladově; (30) **estar como ~ apaleado** (Hond, Nik): být sklíčený, smutný; (31) **estar hasta el ~** (Guat): mít až po krk čeho; (DA).

zopiloteada, f. (1) (Mex): lov dravých ptáků; (MS).

zopilotear, tr. (1) (Guat): lovit dravé ptáky; (2) (Mex): hltat; (3) přenes. (Mex): vysmívat se; (4) (Mex): krást; (MS). ● (5) (Am): oddělat, odpravit; (JD). ● (6) (Mex): čekat na příchod soudního lékaře k mrtvole; ► aby ji ohledal; (7) (Guat): hlídat umírajícího, mrtvolu; (DA).

zopilotera, f., hovor. (1) f. (Salv, Hond, Nik): početné hejno dravých ptáků *zopilote*; ► kondorů krocanovitých nebo supů antilských; ■ Syn.: *zopiloterío*; (2) f., hovor. (Hond): zápach, puch, smrad; (3) f., hovor. (Nik): shromáždění věřitelů; (4) f., hovor. (Nik): skupina chtivých příbuzných, kteří jsou připraveni si rozdělit dědictví; (RAE). ● (5) (Mex, StřAm): společenství, které tito ptáci vytvářejí v období snášení vajec; (6) (Mex, StřAm): skupina chamtivých lidí; (MS). ● (7) (Hond): hromada mrtvých lidí; (8) **caerle la ~** (Nik): hromadně někoho slovně, fyzicky napadnout; (DA).

zopiloterío, m. (1) (Guat): hejno ptáků *zopilote*; viz též: *zopilotera*; (DA).

zopilotero, m. (1) (Guat, Hond): hejno ptáků *zopilote*; viz též: *zopilotera*; (DA).

zopilotillo, m. (1) (Mex, StřAm): kukačka rýhozobá (*Crotophaga sulcirostris*); ► pták velký až 30 cm; peří černé barvy; na hlavě a hrudníku se šupinkami; krátká zaoblená křídla; dlouhý, visící ocas; silný, zakřivený zobák; ■ Syn.: *tijo; pijuy*; (MS, MM, DA).

zopotocientos, -as, adj. (1) (Pan): hodně, mnoho; ■ Var.: *sopotocientos*; (DA).

zoque, m. (1) (Guat): dlouhodobý kašel; ► trpí ním určitá zvířata; (AM, MM).

zoquetada, f. [Š: *tontería, simpleza*] (1) (Arg, Mex, Ven): hloupost, blbost, pitomost, naivnost, prostoduchost; př.: *zoquetadas, ¿oíste? bravucón y faramallero que es él*; viz též: *pendejada*; (RR).
 • (2) (Kub): nafoukanost, drzost, opovážlivost; ■ Syn.: *cachorrada, zoquetería*; (JD, DA).

zoquetazo, m. (1) (Arg, Bol, Mex, Urug): rána, úder, facka, plácnutí, plesknutí, bouchnutí; (RAE, MM).

zoquete, -ta, adj/subst. (← kelt.: *tsucca*) (1) (Kub): povýšený, hrdý, zpupný, pyšný, nadutý; (2) m. (Par): velký kus hovězího masa; (3) m. (Par): státní úřad, veřejná obžaloba, státní funkce; (RAE).
 • (4) m. (Arg): kus nekvalitního masa; (5) (pl.) (Arg): ponožky; př.: *casi no me dirigiste la palabra, claro, pensaste que era una nena con mis zapatos sin taco y mis zoquetes blancos*; ■ Var.: *soquete*; (RR).
 • (6) m. (Antil, StřAm, Mex): páchnoucí lidské tělo; (7) (Arg, Par, Urug): kousek povařeného masa; ► dává se vojákům každý den do jídla; (8) hlupák, blbec; ■ Syn.: *tumba*; (MM).
 • (9) (← nah. *zoquitl*) (Am): špína, mastnota, bláto, bahno; viz: *zoquite*; (10) (Am): bouchnutí, rána, úder; (11) (Kub): nafoukanec, otrava chlap; (12) (pl.) (Chil, LaPla): kotníková ponožka; př.: *claro, pensaste que era una nena, con mis zapatos sin taco y mis zoquetes blancos*; (BDE, AHM).
 • (13) **no seas** ~ (Kub): neblbni, nekecej; (JD).
 • (14) m. (Chil): objímka; (15) (Chil, Par, Arg, Urug): ponožka; (16) (Guat): krk; (17) (Hond): podepírací lišta u zdi; (18) adj/subst. (Dom, Portor): ten, kdo se nechá využívat ostatními; (19) (Kub): povýšený, arogantní; viz též: *hociendo* (20) **cho** ~ (Hond): jaký to hlupák, blbeček!; (DA).

zoquetear, tr/intr. [Š: *zapatear, maltratar, dar una paliza*] (1) intr. (Am): jednat nebo chovat se potěšile, hloupě; (2) (Kub, Par): zabývat se průzkumem neoprávněně obsazených veřejných funkcí; (RAE).
 • (3) tr/intr. (Hond.; Portor, Kol): mlátit, pleskat, týrat, dát výprask; př.: *nadie que sea hombre de verdá se deja zoquetear*; (RR).
 • (4) (Kol, Portor): využívat, špatně s někým nakládat, chovat se k někomu jako k hlupákovi; chovat se hulvátsky; (5) intr. (Kub, Pan; Am): dělat ze sebe hlupáka, mluvit hlouposti (blbosti, nesmysly); žvanit, kecat; (AM, MM).
 • (6) (Arg): natáhnout bačkory (brka); ► zemřít; (JD).

zoquetería, f. (1) (Kub): nafoukanost; viz též: *zoquetada*; (JD, DA).

zoqueterismo, m. (1) (Par): rozdělení veřejných funkcí za účelem získání podpory a přízně; (RAE).

zoquetero, -ra, adj. (1) (Par): o člověku: zastávající veřenou funkci za účelem získání výhod a osobního bohatství; (RAE).

zoquetoso, -sa, adj. (1) (US): bahnitý, blátivý; (MS).

zoquitál, m. (1) (Mex): bažina, bahniště; ■ Syn.: *zoquitera*; ■ Var: *soquitál*; (MS, DA).

zoquite, m. (← nah.); (1) (Mex, US): bahno, bláto; (2) (Antil, Mex, StřAm): odporný, špinavý, zapáchající člověk; (3) (Mex, US): stěžovatel, reptal; ■ Var: *soquite*; *zoquete*; (MS).

zoquitera, f. (1) (Mex): bažina, bahniště, viz též: *zoquitál*; (MS, DA).

Zora, f., lid. (1) hovor. tvar jmen *Zoila* (Kub), *Zoraida* (Nik, Kol, Bol); (DA).

zoraida, f., (1) **por la gran zoraida** [Š: *por la gran perra*] (Guat): doprčic!; př.: *¡qué negro, por la gran zoraida!*; (RR).

zorailón, -na, adj/subst. (1) (Hond): hloupý, zpozdilý, pošetilý; viz též: *güevón*; (RAE, DA).

zoreco, -ca, adj., lid. (1) (Nik): nešikovný, těžkopádný, nemotorný, tupý; viz též: *ignoratón*; (DA).

zorenc, -ca, adj/subst. (1) (Hond, Kost, Salv, Guat): hloupý, zpozdilý, pošetilý; viz též: *zonzoreno*; *güevón*; (RAE, AM, DA).

zorimbo, -ba, adj. (1) (Mex): hloupý, zpozdilý, pošetilý, viz též: *güevón*; (2) (Mex): opilý, opojen; (RAE, DA).
 • (3) (Mex: Tabasco): nijaký, jednoduchý; (AM).
 • (4) (Mex): užaslý, ohromený; (2) **estar** ~ (Mex): být přiopilý, vláčný; ► mex. argot *caliche*; (MV).

zornarse, intr/zvrat., lid. (1) (Nik): spát, zdřímnout si, dát si šlofíka; viz též: *siestear*; *sornearse*; (DA).

zorocho, adj. (← *zorollo*) (1) (Kol, Ven): napůl uvařený, nedovařený; (2) (Kol, Ven): nezralý, nedozralý; ► o ovoci; viz též: *soroch*; (RAE, AM).
 • (3) (Ven): nachmelený; (4) podsečený; ► o obilí; (JD).
 • (5) (Ven): nezkušený, ► v práci; (DA).

zorocollo, m. (1) (Kub): surovec, blbec hňup; př.: *tú eres un zorocollo*; (DMC).

zorongo, m. (1) (Arg): paruka, přičesek; (RAE).
 • (2) (Arg): výkal, exkrement; (3) (szArg): drdol, ► z copu, na šíji; (4) **un** ~, přísl. (Arg): nic, ■ Var.: *un sorongo*; (DA).

zoropeta, adj/subst. (1) (Nik): pyskatý; ► o člověku; (RAE, DA).

zoropeto, -ta, adj., lid. (1) (Hond): hloupý, přiblblý; viz též: *güevón*; (DA).

zorra, f. (1) (Ekv): nevráživost, zášť; (2) (Urug): nákladní přívěs se čtyřmi či více gumovými koly; (RAE).
 • (3) [Š: *remolque*] (Kol; Urug): vlek, vlečný vůz, přívěs; př.: *llegó entonces el tractor*

remolcando la zorra y dos hombres pasaron los bultos del deslizador a la zorra del tractor; (RR). • (4) opilost, podnapilost; (5) **sin** ~ (Guat): sebevědomě, vyrovnaně; (AM). • (6) (Am; Kol, Pan): masožravý savec; vačice; ► rodu *Canis*; loví drůbež na dvorcích; viz též: *tacuacín*; (MM). • (7) (Kub; LaPla): vůz na pražce; př.: *un motonetaista perdió la vida... al volcar un camión que arrastraba una zorra cargada de mercadería*; (8) ~ **hedionda** (Am): smrad'och, skunk; (JD; BDE). • (9) f., pes, viz: *abora*; (NET). • (10) (Chil): povyk, pozdvižení, chaos; př.: *quedó la media zorra cuando se descubrió quién era el verdadero padre del niño*; (12) (Guat): záletnice, záletná žena, coura, běhna; př.: *supe que también a Wilson seguido va a buscar a esa zorra*; ► slang; (13) (Kost): prohnáný, vychytralý, mazaný člověk; ► slang; (RF). • (14) **siempre la ~ deja su pestecita**¹ (Kub): o zločinu: žádný není dokonalý; př.: *lo agarraron —el lo mató —no sabía que la zorra siempre deja su pestecita*; (15) **siempre la ~ deja su pestecita**² (Kub): o něčem: nemůže se podvádět, šidit; př.: *creo que no lo sé, pero siempre la zorra deja su pestecita*; (DMC). • (15) (Chil, Arg, Urug): vozík se čtyřmi koly; ► řízený pomocí páky, používá se železničáři k rychlému přesunu mezi místy; (16) (Per, Bol, Chil, Arg): ženské přirození; ► tabů; viz též: *palomita*; (17) (Kub): vozík; ► k přepravě knih v knihovně; (18) vulgar., málo užív. (Bol, Chil): osud, štěstí; (19) **pasarse por la ~** (Chil): nevíšmat si, ignorovat; ► většinou žena; (DA).

zorra!; citosl. (1) (Ekv): fujtajbl, blé, pah; ► vyj. odpor; (AM). • (2) (Ekv): hergot!; (JD).

zorrada, f. (1) (Arg, Mex; Am): mazanost, vychytralost; (MM; JD).

zorral, adj. (1) (StřAm, Kol): nevhodný, nemístný; (2) (Ekv; Am): tvrdohlavý, umíněný; dotěrný, drzý; (3) nepřijemný, nevrlý; (AM, MM; JD).

zorreada, f. (1) (Chil): hon na lišku; ■ Var.: *zorreadura*; (JD).

zorreadura, f. (1) (Chil): hon na lišku, viz též: *zorreada*; (DA).

zorrear(se), intr/tr/zvrat. (1) intr. (Chil, Urug): konat hon na liščí smečku s pomocí psů; ► především na *zorro chilla* a *zorro culpeo*; (RAE, DA). • (2) (Chil): frkat, funět, supět; (JD). • (3) (Mex): flirtovat, koketovat; ► mex. argot *caliche*; (INFO). • (3) intr. (Mex): sledovat, špehovat, sstežit; (4) (Kost, Kub): lovit lišky; (5) tr/zvrat. (US): flákat se; ► nebýt přítomen, chybět, neplnit svou povinnost; (DA).

zorrero, -ra, adj/subst. (1) f. (Hond): třes nohou; ► ze strachu; (2) (Hond): dým; ► z dopravních prostředků; (3) m/f. (Kol): řidič vozidla *zorra*; (4) adj/subst. (US): neplní své závazky a sliby; (DA).

zorriillo, -lla, adj/subst. (1) m. [Š: *mofeta*] (Salv, Guat, Hond, Mex, Nik, Urug): skunk; ► z rodu *Mephitis*, *Conepatus*; ■ Syn.: *añas*; *chingue*; *chiñe*; *yaguané*; ■ Var.: *zorriino*; (RAE). • (2) adj. (Mex): bázlivý, bojácny; (3) hloupý, blbý; přihloupilý; (4) m.: sladký pokrm; ► svažené mléko s cukrem a citronem; ■ Var.: *leche de zorra*; (AM). • (5) adj. (Mex): lajdácký; (6) m. (Am; StřAm, Mex): smrad'och, skunk smradlavý; př.: *úntase grasa de zorriillo aquí mero*; (7) (Mex): špindíra; (8) **hacer el ~** (Mex): být úplně (celý) vedle; (JD; BDE). • (9) **hacerse alguien el ~** (Mex): dělat ze sebe hloupého; (10) **oler a ~** (Mex): velmi zapáchat; ► mex. argot *caliche*; (DBM). • (11) m. přenes. (Chil): pořádkové policejní auto; ► vybavené na pouštění plynů proti protestujícím; (12) (Salv): prášek; ► z pražených dýňových semínek; (13) (Hond): pochoutka z chilli papričky a dýně; (14) ~ **real** (Hond, Salv): keř, viz též: *xkaná*; (DA).

zorriino, m. (1) [Š: *mofeta*] (Arg): skunk; ■ Syn.: *anatuya*, *añatuya*, *añaz*, *mofeta*, *zorriillo*; (RAE, MM, DA).

zorro, m. (1) ~ **culpeo** (← map. *culpeu*) (Chil): druh lišky *Pseudolapex culpaeus*; ► až 1 m dlouhá; má šedý hřbet; nohy, hlava a krk jsou načervenalé; ■ Syn.: *culpeo*, *zorro colorado*; (RAE). • (2) (Chil): pražená kukuřičná mouka s medem nebo sirupem; (3) (Kol: Costa Atlántica): vozík na přepravu těžkých věcí; (AM). • (4) (Am): masožravý savec; viz též: *zorra*; (5) (Arg, Par, Urug): liška (*Canis jubatus*), viz: *aguará*.(MM). • (6) ~ **hediondo** (Am): smrad'och, skunk smradlavý; (5) (Kol): valník; (JD). • (7) ~ **gris**¹ (LaPla): dopravní policajt, dopravák; př.: *pasé un semáforo en colorado y justo me vio un zorro gris, así que me hizo la boleta*; (BDE, RF). • (8) **dejar la marca del ~** (Kub): o někom: nechat po sobě nepořádek, památku; ► kubanismus vzniklý z populárního kubánského filmu *La Marca del Zorro*; př.: *el dejó la marca del Zorro hace dos horas, aquí*; (DMC). • (9) liška *Canis brasiliensis*; viz: *aguará chaí*. (10) ~ **de la Pampa**, liška *Canis brasiliensis*; viz: *aguará chaí*; (11) ~ **del Brasil**, liška *Canis brasiliensis*; viz: *aguará chaí*; (12) ~ **gatuno**, liška *Canis brasiliensis*; viz: *aguará chaí*; (13) ~ **perruno**, liška *Canis brasiliensis*; viz: *aguará chaí*; (NET). • (14) ~ **(andino)** liška patagonská; viz též: *camaque*; (LM). • (15) (jvMex, Kost, Ekv): vačice; viz též: *zarigüeya*; (16) (Kol): rod psovitých šelem *Urocyon*; ► tmavě šedou

srst, na bocích a tlapách má barvu narezavělou; (17) (Pan): strom, viz též: *cucaracho*; (18) vulg. (Nik): ženské přirození, vulva; viz též: *palomita*; (19) ~ **de agua** (szArg): pták, viz též: *guaco*; (20) ~ **de monte** (Arg, Urug): maikong (*Cerdocyon thous*); ► šelma; dosahuje délky až 1m včetně ocasu; srsti je šedohnědá, ale hlavu, uši a přední tlapy má rudohnědé. (21) ~ **gatuno** (Kol): liška šedá (*Urocyon cinereoargenteus*); ■ Syn.: *micho de zerro*; (22) ~ **gris**² (Arg, Urug): pes pampový (*Pseudalopex gymnocercus*); (23) ~ **gris**³ (jzArg, zápArg, jižArg): pes argentinský (*Pseudalopex griseus*); ■ Syn.: *chilla, zorro chilla*; (24) ~ **guache** (Kol): nosál červený (*Nasua nasua*), viz též: *coatí*; (25) ~ **pelón** (Kost): vačice, viz též: *tacuacín*; (26) **ser ~ del mismo piñal** (Nik): vzájemně se krýt, chránit; (27) **ser ~ meón** (Nik): být učůraný; často močit; (DA).

zorro, -rra, adj., hovor. (1) (Mex): vychytralý; šikovný nachystat léčku, podvod nebo někoho oklamat; př.: *ser alguien un zorro en los negocios*; ► mex. argot *caliche*; (DEUM).

zorrongo, -ga, adj/subst. (1) (Kol): brblavý, breptavý; (RAE). • (2) (Kol): mazaný, vychytralý; ► klame, podvádí, aby dosáhl svých cílů; (DA).

zorrudo, -da, adj/subst., lid. (1) (Arg): špatný, zlý, mizerný; viz též: *condenado, conchudo*; (2) (Chil): mající štěstí; (DA).

zorullo, m. (1) (Portor): kukuřičná placka; (AM). • (2) (Kub): buňka včelího plástu; ► kam včely ukládají med; viz též: *sorullo*; (3) (Kub): špatně ubalený tabák; viz též: *sorullo*; (DA).

zorzal, adj/subst. (1) m/f. (Chil): naivka, hlupáček, ťulpas, nekňuba, trouba, nemehlo; (RAE). • (2) adj. (Bol, Chil): hloupý, naivní; (2) (Portor): neklidný, neposedný; ► o dítěti; (AM). • (3) m. (Am): pták; ► s líbezným cvrlikáním; může se podobat španělskému stejnojmennému ptáku; ■ Syn.: *sabiá*; (4) **cantar como un ~** (Arg, Urug): zpívat sladce a příjemně; (5) adj. (Bol, Chil): nevinný; (MM). • (6) m. (Am): obětní beránek; (7) (Portor): neposeda, uličník; (JD). • (8) m. (Hond, Nik): drozd; ► z rodu *Turdus*; (9) ~ **colorado** (Par): drozd (*Turdus refiventris*); ► velký až 25cm, je zabarven do hněda, okolí břicha do červeno oranžova; (10) ~ **de la Selle** (Dom): drozd (*Turdus swalesi*); ► velký až 25cm, s výrazně oranžovým zobákem; má černé peří, které se barví do modra v okolí hřbetu a hlavy, okolí břicha je zabarveno do oranžova a bíla; (11) ~ **pinto** (Guat): drozd (*Catharus dryas*); ► má černou hlavu a hnědozeleně zabarvené křídla a hřbet, na břichu je zabarven do žluta s tmavými skvrnami; okolí očí, zobák a nohy jsou zabarveny do oranžova; (DA).

zorzalada, f. (1) (Chil): žert; (2) hloupost, nesmysl; (AM, MM).

zorzalear, intr. (1) (Chil): žít na cizí účet; přizívat se; (AM, MM; JD).

zorzalero, -ra, adj/subst. (1) adj. (Chil): příživnický; (AM, MM). • (2) m. (Chil): příživník, vyžírka; (JD).

zorzalino, -na, adj. (1) (Chil): příjemný, pohodový, slastný; př.: *vida zorzalina* (pohodový život); (AM, MM, JD).

zosquil, x. (1) (jvMex): rostlinné vlákno, viz též: *sosquil*; (DA).

zota, f. (1) (Chil): pětka; ► desetipeso; (JD).

zotaco, -ca, adj/sust. (1) adj/sust. (Mex): malý a buclatý; (DA).

zotehuela, f. (1) (Mex): dvůr domu, viz též: *azotehuela*; (DA).

zotera, f. (1) (Arg, Urug): důtky; (AM). • (2) (Am): bič; (JD).

zotinga, f. (1) (Mex): našlehání; (JD).

zotol, m. (1) (Mex): liliovitá rostlina; ► vyrábí se z ní alkoholický nápoj; (2) (Mex): likér z této rostliny; viz též: *sotol*; (RAE, MS).

zoyacal, x. (1) (Mex): rostlina; viz též: *soyacal*; (2) (Guat): plášť vyroben z listů palmy; ► proti dešti; viz též: *suyacal*; (DA).

zoyatanate, m. (← nah. *zoyatl*, „palma“ + *tanatli*, „rajče“) (1) (Mex): pytel, koš; ► vyrobený z palmového listí *zoyate*; (DA).

zoyate, m. (1) **hasta que largue el ~** (Kub): o něčem: až do konce života; př.: *vas a trabajar hasta que largues el zoyate*; (DMC). • (2) (Mex): palma, viz též: *isuate*; (3) rostlinné vlákno; ► ze *zoyate*, vyrábí se z něj provazy a lana; ■ Var.: *sollate, soyate*; (DA).

zozopaste, m., lid. (1) (Mex): rostlina; viz též: *pita*; (RAE). (2) (Mex): tyč; ► k napínání právě tkané látky; ■ Var.: *xoxopascle; poste*; (DA).

zozote, m. (1) (Mex): strom (*Ipomoea intrapilosa*); ► dosahuje až 12m, má bílé květy, tmavě načervenalé plody; kůra se využívá v tradiční medicíně; ■ Var.: *sosote*; (DA).

zuaca, f. (1) (Kost): posměch, výsměch, urážlivý (špatný) vtip; (2) (Mex): výprask; (3) **hacer la ~** (Kost): vzbudit lásku; namlouvat si; (AM, MM; JD).

zuácate, m., hovor. (1) (Chil): rána pěstí, bouchnutí, plácnutí; (RAE). • (2) **de un ~**, přísl. (Chil): znenadání, náraz; (DA).

zuácate!, citosl., lid. (1) (Per, Chil, Kol): ty blaho!; to je co říct!; viz též: *¡miércoles!*; (DA).

zuampal, m. (1) (Hond, Nik): místo trvale zaplavené vodou, viz též: *suampal*; (DA).

zuampo, m. (1) (Hond, Nik): močál, bažina, místo trvale zaplavené vodou; viz též: *suampo*; (DA).

zuapatle, f. (1) (Mex): keř, viz též: *ciguapate*; (DA).

zuas!, citosl., lid. (1) (Kol): ty blaho!; to je co říct!; viz též: *¡miércoles!*; (DA).

zuato, -ta, adj/subst., lid. (1) adj. (Mex): hloupý, blbý, pitomý; viz též: *güevón*; (2) m. (Mex): hloupost, pitomost, blbost; viz též: *pendejada*; (DA).

zubil, m. (1) (jvMex): strom, viz též: *jaboncillo*; (DA).

zubín, m. (1) (jvMex): keř, viz též: *subín*; (DA).

zubinché, m. (1) (jvMex): keř, viz též: *ixcanal*; (DA).

zucaritas, m/f. (1) (Mex, Nik, Port, Bol, Arg): cereálie; ► z kukuřice, obalené v cukru; (DA).

zucchini, m. (1) (Port, Par, Chil): cuketa, viz též: *zapallo italiano*; (DA).

zuches, m., pl. (1) (Per, Bol): ryby; (MM).

zuco, -ca, (zuquito, -ta), adj/subst. [Š: *rubio*] (1) (Ekv): světlavý, plavý; blondák, blondýna; př.: *esta foto muestra cómo era yo zuquita de niña*; ► slang; (RF). • (2) adj. (Ekv): plavý, světlý; ► o vlasech; (DA).

zuccho, m. (1) (Kub): komůrka, kutloch, díra; (JD).

zucunán, m. (1) (Hond): keř, viz též: *sucunán*; (DA).

zucunango, m. (1) (Hond): keř, viz též: *sucunango*; (DA).

zueco, -ca, adj/subst. (1) adj. (Kol): kulhavý, křivonohý; (2) f. (Chil): vysoké boty; ► pro kočího aj.; aby se neumazali; (AM, MM).

zuelear, tr. (1) (StřAm): otesávat dřevo sekerou; (AM, MM).

zuindá, m. (1) (Arg, Par): pták; ► z řádu sovy, asi 38 cm velký, má velkou hlavu, krátký, zakřivený a ostrý zobák, hřbetní peří má hnědo-okrové barvy s bělavými skvrnkami, přední část hlavy má bílou, ale okolí očí má tmavé, svá hnízda si vytváří v zemi; ■ Var.: *suindá*; (RAE, DA).

zuiza, f. (1) (StřAm): vyčínění kůže; (AM).

zukia, m. (1) (Hond, Nik): šaman etnické skupiny *misquito*, viz též: *sukia*; (DA).

zulia, f. (1) (Kol): rostlina z druhu *Lobelia*; ► vyroste až 50cm, květy má červené, modré, růžové; je využívána v tradiční medicíně; (DA).

zulú, citosl. (1) **¡bravo ~!** (Chil): bravo!, výborně!, skvělé!, skvělý úspěch!; (DA).

zumaca, f. (1) (Mex): malá loďka; ► pouze na pobřežní plavbu; ■ Var.: *sumaca*; (MM).

zumagal, m. (1) (Mex): keř; ► z čeledi *Anacardiáceas*; ■ Var.: *zumaque*; (MM).

zumaque, m. (1) (Bol): kůra stromu; ► *Anadenanthera*; používá se v koželužské dílně; (2) (Kol): rostlina, z které se získává barvivo; (3) (Mex): rostlina; ► z čeledi *Anacardiáceas*; získávají se z ní taniny (třísloviny); (MM).

zumba, f. (1) (Am): výprask, nářez, viz též: *golpeadura*; (2) (Salv): alkoholička; (RAE, DA). • (2) (StřAm, Kol, Kub, Chil, Mex, Per, Portor): vyčínění kůže; (3) (Mex; Am): opilost; opice; (4) (Guat, Mex): proužek papíru; ► lepí se na vrchní část šnůry papírového draka; (5) **poner ~ al papalote** (Mex): zapojit se do diskuze; poštítvat v hádce; ► za účelem provokace jedné strany; (6) **salir sin ~** (Mex): rychle (kvapně) odejít; vypadnout jak cukrář; (AM). • (7) (Mex): bzučení; (8) (Kub): kolibřík; viz též: *colibrí*; (MM). • (9) **sin ~** (Mex): jedním letem, co nejrychleji; (JD). • (10) **agarrar una ~** (Mex): pít až do opilosti; ► mex. argot *caliche*; viz: *pasarseles a alguien las cucharadas*; (DBM). • (11) **tener a ~** (Hond): být omráčený; (12) (Guat, Hon, Salv, Bol): nepřetržitý flám, opice; viz též: *juerga*; (12) (Bol, Chil): drtivá porážka soupeře; (13) **venk.** (Per): bič; (14) **a la ~ marumba**, přísl. (Hond, Salv): halabala; ► nepečlivě; (DA).

zumba!, citosl. (1) (Kol): jedeš!, fuj!; ► vyj. zahánění psů; (MM, JD).

zumbaburro(s), m., (pl.) (1) (Ekv): nárazník; (DA).

zumbado, -da, adj., hovor. (1) (Ven): o člověku: útočný, agresivní, výbojný, bojovný; (RAE). • (2) [Š: *rápido*] (Salv; Guat): rychlý, rychle; př.: *nada más pasan zumbados en sus carros, en sus yipes*; (RR). • (3) (Ven): odvážný, nebojácný; (DA).

zumbador, -ra, m/f., (1) m. hovor. (Mex, Port): kolibřík; viz též: *chupaflor*; ■ Syn.: *joya del jardín*; (2) f. (Salv, Hond): had; ► pro člověka nejedovatý, dlouhý asi 1 m, jednobarevný, zářivě modrofialově zbarvený na hřbetě a bíle na břichu, je velmi agresivní a vydává hlasité syčení svým ocasem; (3) f., hovor. (Hond): prostitutka; viz též: *callejera*; (RAE, DA). • (4) m. (Kol, Guat, Mex,

Portor, Dom): žert, legrace, fraška; (AM). • (5) (Kol, Dom, Guat, Mex, Portor): hračka; ► malé dřívko s kouskem provázku; chlapci s ním točí; (MM). • (7) f. (Ven): smetiště; kompost (JD). • (8) m/f., lid. (Hond): lichotník, pochlebník; viz též: *chupahuevos*; (9) m. (Dom): pták (*Chlorostilbon swainsonii*); ► velký asi 10 cm, zelenomodře zbarvený, s černou skvrnou na břichu, zobák dlouhý a štíhlý; (10) f. (Hond, Salv): musurana černá (*Clelia clelia*); ► had dlouhý až 2m, černě zbarvený na hřbetu, šedě na břiše; má malou hlavu a vypouklé oči; ■ Syn.: *mica, musurana, silbadora*; (11) f. (Guat): užovka indigová (*Drymarchon corais*); ► had dosahující až 3m, šupiny jsou zbarveny tmavě hnědě, krk je černý a na bocích bílý; ■ Syn.: *yugalán*; (DA).

zumbadorcito, m. (1) (Dom): kolibřík jemný (*Mellisuga minima*); ► pouze 6cm velký ptáček se zeleným peřím a se zlatavými odlesky na hlavě a zádech, oblast břicha a krku je bílá, zobák a chvost černí; (DA)

zumbambico, m. (1) (Kol, Ekv): žert, legrace, fraška; (AM). • (2) (Kol, Ekv): hračka; ► malé dřívko s kouskem provázku; chlapci s ním točí; (MM). • (3) (Am): bzučák; ► hračka; (JD).

zumbanacuy, m. (1) (střPer): svátek; ► tradice, která se slaví poslední čtvrtek v lednu, kdy se proti sobě postaví bohatí a chudí s bičem nebo karabáčem v ruce; (DA).

zubar(se), tr/intr/zvrat. (1) tr. (Kub): odjet, odejít, odebrat se, jít pryč; (2) (Nik): tlačit, strkat, pohánět, dohnat, hrnout, sunout; (3) hovor. (Ven): svrhnout, vyhazovat; (RAE). • (4) intr. (Per; Antil., Kol): odejít, odjet, vydat se na cestu, zmizet; př.: *sin decir una palabra, sin comunicarse ocn nadie, zubaron*; (5) tr. (Per): mlátit, fackovat, řezat, tlouct; př.: *me arden las manos de tanto zubar a este rosquete*; (6) [Š: *arrojar, lanzar, echar*] (Ven; Portor, Kub, Kol, Ekv): hodit, vrhnout; př.: *me zubaron al río para que me ahogara*; (7) intr., i zvrat. (Ven): pouštět se, plést se do něčeho; př.: *no nos zumbemos en lo oscuro*; (8) zvrat. [Š: *atreverse, arriesgarse*] (Ven): odvážit se, osmělit se, riskovat; př.: *un peine que queremos ponerle para que se envalentone y se zumba contra nosotros*; (RR). • (9) tr., lid. (Kol, Ekv, Per, Portor, Ven; Am): mrštit, vyhodit, vykopnout; př.: *zumba el fusil y Laurencio lo toma en el aire*; (10) intr. (Antil, Kol; Am): zmizet, vypařit se; ztratit se; (11) zvrat. (Portor): vrhnout se; (12) (Kub): neovládnout se; přehnat to, překročit míru; (13) ~le el mango a (Kub, Mex): ocenit statečnost (hrdinství); (AM). • (14) ~le una bofetada o trompada (Arg): dát facku (ránu); (MM). • (15) tr. (Am): praštit, nařezat; (16) ¡le ~ba la berenjena (la malanga, el mango, el merequetén)! (Kub): to je hrůza!; (17) le ~ba el mango (Kub): nemůžu ho ani vystát; (JD; BDE). • (18) zvrat. drogovat, viz též: *cascarse*; (NET). • (19) ¡cómo zumba y suena! (Kub): tak jak ti to říkám!; př.: *la cosa es como zumba y suena*; (20) ~ con alguien (Kub): naštvat se na někoho; př.: *anoche me zumbé con ella*; (21) le ~a el aparato (Kub): to je ale věc!; ■ Syn.: *le zumba el mango, le zumba la malanga, le zumba el merequetén*; př.: *le zumba el aparato lo que el muchacho ha hecho —huir de casa*; (22) ¡qué le zumba! (Kub): o něčem: být vyhlášené, proslulé; př.: *tiene unos senos que le zumba*; (DMC). • (23) lid., vulg. (Salv): souložit; šukat; viz též: *jinetear*; (24) zvrat., lid. [Š: *marcharse*] (Hond, Kub): odejít, odjet, zmizet, vypařit se; ■ Syn.: *alzar(se), aventar(se), barajar(se), cortar(se), destorrentar(se), emplumar(se), empolvarse, fletar(se), jalar(se), marchitarse, pitar(se), virar(se), zafar(se), zampar(se), zubar(se)*; (25) tr., i zvrat., lid. (Kol): obtěžovat, otravovat; viz též: *mariquear*; (26) intr. (Urug): minout; ► předmět ve vzduchu; (27) (Guat): pospíšit si; (28) tr. (Kub): dostat někoho od někud; (29) ~ el mango¹ (Kub): překvapit; ► někoho něco; (30) ~ el mango² (Kub): odsuzovat chování nebo věc; (31) mandarse y ~ (Kub): reagovat často prudce nebo vznětlivě, výbušně; (32) ~ el merequetén¹ (Kub): překvapit; ► někoho něco; (33) ~ el merequetén² (Kub): odsuzovat chování nebo věc; (34) ~le (Hond, Nik): být těžko realizovatelný, uskutečnitelný; (35) ~le el mango¹ (Par): být fyzicky přitažlivý; (36) ~le el mango² (Par): být dobrý; ► o věci; (37) ~le las maracas (Par): být fyzicky přitažlivý; (DA).

zumbático, -ca, adj. (1) (Per): posměvačný, posmívající se; (DA).

zumbequear, tr. (1) (Mex): povalit, shodit někoho na zem; (DA).

zumbera, f. (1) (Mex): hučení v uších; (JD).

zumbero, -ra, adj., lid. (1) (Salv): opilý, namazaný; viz též: *enchichado*; (DA).

zumbeta, f. (1) (Salv): dlouhý flám; viz též: *juerga*; (2) dlouhá opice; (DA).

zumbete, m. (1) (Kub): kolibřík; (JD).

zumbetero, -ra, adj., lid. (1) (Salv): opilý, namazaný; viz též: *enchichado*; (DA).

zumbido, m. (1) (Mex): flám; (2) (Salv): maso z dobyka; ► které zemřelo kvůli nehodě; (DA).

zumbo, -ba, adj/subst. (1) m. (StřAm, Kol): dýňová lampa, lampa vyrobená ze slupky dýně; (RAE). • (2) adj. (Mex): opilý, opitý; viz též: *enchichado*; (3) m. (StřAm, Kol; Am): dýně, tykev; (4) nádoba; viz též: *porongo*; (AM, MM, DA). • (5) (Mex): mazavka, ožrala; (JD).

zumbón, -na, adj/subst., lid. (1) (Salv): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; • (2) páchnoucí, zapáchající; (DA).

zumel, m. (1) (Arg, Chil): podkova; ► mezi araukanci; (MM).

zumeles, m., pl. (1) (Chil): jezdecké kalhoty; (JD).

zumo, m. (1) (Arg, StřAm, Mex): ovocná šťáva; ► většinou z citrusů; (MM).

zumpancle, m. (1) (Mex): mexický korálový strom (*Erythrina coralloides*); viz: *zompantle*; (MS).

zompantle, m. (1) (Mex): mexický korálový strom (*Erythrina coralloides*); viz: *zompantle*; (MS).

zumuque, x. (1) (jvMex): pokrm *tamal*, viz též: *zocuco*; (DA).

zunchar, tr. (1) (Arg, Kol, Chil, Mex, Par): upevnit obručí bednu, truhlu, sud aj.; (MM).

zunchiche, m. (1) (Guat, Salv): kondor havranovitý, viz též: *zonchiche*; (DA).

zuncho, m. (1) (Ekv): pásek, opasek, obruč; (RAE). • (2) (Kol): xxx; (3) (stř a zápBol, Chil): kus kovového plátu; ► tvoří kovový rošt postele; (4) (Kub): podvazkový tah; ► připevňuje k sobě spodní prádlo a punčochu; (5) (Kub): pneumatika; (DA).

zunco, -ca, adj/subst. (1) (Chil): jednoruký, bezruký; (DA).

zuncuán, m. (← nah. *tzontli* „vlasy, hlava“ + *cuani* „ten co jí“) (1) (Hond): divoká včela; ► je červená, vytváří svá obydlí pod zemí; údajně se zamotává do vlasů; viz též: *magua*; (2) plást těchto včel; (3) hovor. (xxx): hlupák, tupec, blbec, pošetilec; viz též: *güevón*; (RAE, DA).

zuncunango, m. (1) (Hond): strom; ► rostoucí od Mexika až po Kostariku, má 6 m na výšku, střídavě oválné listy, květy rourové v barvě bílé nebo růžové a položené na velké tukové tkáni, žlutý plod, patří mezi rostliny pohlavně dospívající, listy používají rolníci jako organické hnojivo, a také mají využití v lidové medicíně; viz též: *sucunango*; (RAE, DA).

zungo, -ga, adj/subst. (1) adj. (Kol): černý, tmavý; (AM, MM). • (2) m/f. (Kol): negr, negerka; (JD). • (3) ~a m. (Urug): tanga (pánské), viz: *tanga*; (EEA). • (4) adj/subst. (Kol): žena bez zábran; ► povolná žena; (5) (Chil): mužské plavky; ► přilehlé, bez nohaviček; (DA).

zúngaro, x. (1) (svPer): anténovec marañonský; viz též: *manguruyú*; ■ Var.: *súngaro*; (DA).

zuniacá, f. (1) (Bol): vařená kukuřice; ► s mandlemi nebo s praženými buráky; (AM).

zunteco, -ca, m/f. (← *tzontli* „hlava“ + *ecatl* „vzduch“) (1) (Hond): druh černé včely (*Trigona nigerrima*), viz též: *sunsún*; (RAE, DA). • (2) plástev od *zunteco*; (3) med od *zunteco*; (DA).

zuntul, m. (1) (Hond, Salv): rostlina (*Lippia dulcis*), viz: *suntul*; (DA)

zuntule, m. (1) (Hond, Salv): citronová tráva, viz: *zontol*; ■ Var.: *suntul*; (MS, DA).

zunzapote, m. (1) (Guat, Hond, Salv): rostlina sonzapot, viz též: *zonzapote*; (MS, DA).

zunzudo, -da, adj. (1) (Salv): lehce opilý, přio opilý; (DA).

zunzapotillo, m. (1) (Mex): keř (*Garrya laurifolia*); ► rozvětvený; tmavě načervenalá kůra; zapáchající; oválné nebo kopinaté listy tmavě zelené barvy; husté květenství; vejčitý plod s černými semeny; využití v tradiční medicíně; (2) (Guat): jochovec mexický (*Clethra mexicana*); ► strom vysoký až 20 m; silný kmen; chlupaté větve; listy s výrazným žilkováním; drobné květy; květenství hrozen; využití dřeva v truhlářství; (MS, DA).

zunzún, m. (1) ~ **de la carabela** (Kub, Dom): dětská hra (chodí pešek okolo); ► děti sedí v kruhu s rukama za zády; jedno dítě chodí za nimi se šátkem a říká říkanku: *zunzún de la carabela, al que se duerma le doy una pela...*; stejná nebo podobná hra jako *zapatilla* (Bol, Kol) a *pañuelito por detrás* (Chil); (AM, MM). • (2) (Kub): kolibrík; viz též: *colibrí*; (JD, DA).

zupay, m. (1) (szArg): démon; př.: *el demonio, que llaman zupay*; ► malý, tlustý s velkým břichem; (MM, DA).

zupe, m., lid. (1) (Guat): zvracení; viz též: *voltura*; (DA).

zupia, f. (1) (Bol, Ven): pálenka nízké kvality; ■ Var.: *supia*; (AM, JD).

zunque, m. (1) (Kol): rána, úder; (2) **estar** ~ (Mex): být švorc; být na suchu, nemít ani vindru; ► bez peněz; ■ Var.: *suque*; (AM; MM; JD).

zural, m. (1) (Kol): obrovská síť přírodních zavlažovacích kanálů; (AM, MM, JD).

zurcida, f. (1) (Arg, Mex; Am): (za)látání; (MM; JD).

zurcidera, f. (1) (Nik): zašívání, spravování, látání; (DA).

zurdida, f. (1) (Guat): ponoření, potopení; (DA).

zurdido, -da, adj. (1) (Salv): přehlížený, opomenutý; (2) daleko žijící, žijící na samotě; (DA).

zurcido, m. (1) ~ **japonés** (Chil): pečlivé zašívání nebo spravování díry v oblečení; (DA).

zurcidor, m. (1) ~ **japonés** (Chil): krejčí; ► zašívá, spravuje jakýkoli kaz na oblečení (DA).

zurdamente, adv. [Š: *torpemente*] (Arg): těžkopádně, neohrabaně; př.: *moros y cristianos confundidos, turcos, condes y pastoras en amoroso consorcio, silenciosa y gravemente y zuramente se zarandeaban, hamacaban el cuerpo al compás de las mazurcas y habaneras*; (RR).

zurdar, intr.; (1) (Kub): spát; ► *lenguaje chuchero*; př.: *él ya se fue a zurdar*; viz: *chuchero*; (DMC).

zurdazo, m. (1) (Am): levačka; ► rána levou rukou; (MM). • (2) **dar un ~** (Bol): porazit někoho šikovností, zručností, znalostmi; (DA).

zurdear, tr. (1) (Arg, Kol, Mex, Nik; Am): být levák, psát (pracovat) levou rukou; (MM; JD). • (2) (Bol): ošidit, oklamat, podvést (ve vztahu); viz též: *empaquetar*; (DA).

zurdir(se), tr/intr/zvrat. (1) (Guat): zaplést se, vetřít se, vecpat se; (AM, MM, JD). • (2) **intr/zvrat.** (Guat): *potopit se*; (3) **tr.** (Salv): *opomíjet, nevyšmat si někoho*; (DA)

zurdo, -da, adj/subst. (1) **el pitcher es ~ y se vira**, adj. (Kub): upravený; ► kubanismus pocházející z hry baseball; př.: *cuando vayas, recuerda que el pitcher es zurdo y se vira*; (2) **llegar ~** (Kub): dopadnout špatně; př.: *la información me llegó zurda*; (3) **ser ~ a algo** (Kub): neumět (něco); př.: *tu hermano es zurdo al baile*; viz: *descuadrado, pitcher*; (DMC). • (4) **batear con la zurda** (xxx): *být homosexuál*; viz: *ser alguien del otro lado*; (DEUM). • (5) **adj/subst.** (Nik, Pan, Dom): homosexuál, gay, teplouš; viz též: *culer*; (6) **por la ~** (Kub): nelegálně; př.: *su trabajo por la zurda le rinde más que el salario que gana en su trabajo normal*; ► slang; (RF). • (7) **batear de ~**, lid. (Mex, Portor): *být homosexuál*; viz též: *culero*; (8) **batear por la ~** (Portor): *udělat něco nepatřičného, nesprávného, nedovoleného*; (9) **patear con la ~da**, lid.: *utéct, zdrhnout; prchat*; viz též: *envelar*; (10) **m.** (Bol, Urug): lidské srdce, viz též: *cuore*; (11) **adj/subst.** (Guat, Nik, Dom, Bol, Chil, Par, Arg, Urug): *pravičák*; (12) (Kub): *nemehlo, dřevo*; ► *ten, co tančí špatně*; ■ *Syn.: patón*; (DA).

zurí, m. (1) (Arg): *nandu*, viz: *suri*; (MS).

zuripanta, f., vulg. (1) (zápKol): *šlapka, kurva; morálně uvolněná žena*; (DA).

zurimbo, -ba, adj. (1) (Mex): *opilý*; ► *o člověku*; ■ *Var.: surimbo*; (MM).

zurna, f. (1) ~ *espesa* (Kub): *chrnění*; (JD).

zurnar, intr. (1) (Kub): *chrnět, hnípat*; (JD).

zuro (suro), m. (Ekv): *druh bambusu (Chusquea scandens)*; ► *roste divoce na pustinách a používá se k výrobě košíků a dalších proutěných předmětů*; př.: *los aborígenes dedicados al comercio de la producción manufacturera de cestería y objetos de zuro, vienen demostrando una inteligencia práctica admirable*; viz též: *kurcur*; (RR, DA). • (2) (Kol): *holub domácí (Columba livia)*; ■ *Syn.: paloma de Castilla, paloma real*; (DA).

zurra, f., vulg. (1) (Ven): *hovno*; (DA).

zuradero, m. (1) (Pan): *skluzavka, tobogán*; (DA).

zurrada, f. (1) (Mex, Hond, Salv, Nik): *stolice*; (2) **přenes.** (Mex, Hond, Salv): *bota*; ► *udělat botu/chybu*; (DA).

zurrado, -da, adj/subst. (1) **adj.** (Ekv, Mex): *zahanbený, ztroskotaný*; (MM, JD). • (2) **adj/subst.** (Mex, Hond, Nik): *podělaný, vyprázdněný*; (3) **adj. přenes.** (Hond): *podělaný strachy*; (DA).

zurrapa, f. (1) (Pan, Kub, Dom): *zbytky jídla, připálenina*; ► *zbytky jídla, co se drží na dně hrnců*; (DA).

zurrapear, tr. (1) (Pan): *vyškrábat zbytky z hrnce*; (DA).

zurrar(se), tr/intr/zvrat. (1) **intr.** [Š: *cagar, dar de vientre*] (Per): *kadit, srát*; př.: *tu seguramente hubieras zurrado de miedo*; ■ *Var.: surrar; zurriar*; (RR, DA). • (2) ~ **la badana (el bálago) a** (Am): *nařezat komu, vyprášit kožich komu*; (3) ~ **la vaqueta a** (Am): *nařezat komu, vyprášit kožich komu*; (4) **zvrat.** (Pan): *uklouznout, smeknout se*; (JD; BDE). • (3) **intr/zvrat., lid.** (Pan): *pracovat, makat, dřít (se)*; viz též: *negrear(se)*; (4) **tr.** (Hond): *zničit něco, ublížit někomu*; ■ *Var.: zurriar*; (5) **intr., přenes.** (Hond): *splést se, zmylit se*; (6) (jižPer): *ignorovat zákony, pravidla*; (7) **zvrat.** (Hond, Salv, Nik, Mex): *pokadit se, posrat se*; ■ *Var.: surrarse; zurriarse*; (8) **zvrat. přenes.** (Hond, Salv, Nik): *podělat se strachy*; (DA).

zurraspa, f., přenes. (1) (Dom): *nejmladší člen rodiny*; (DA).

zurraspita, f. (1) (Dom): *ironie, posměšný tón*; (DA).

zurria, f. (1) (StřAm, Kol): *vyčinění kůže*; (2) (Kol): *hodně, mnoho, spousta; hromada, fůra*; (AM, MM). • (3) (Hond, Salv, Nik, Pan): *nářez, výprask, bití*; viz též: *golpeadura*; (JD, DA).

zurriago, -ga, adj. (1) (Mex): *pitomý*; (JD).

zurriar(se), tr/intr/zvrat. (1) **intr.** (StřAm; Am): *kadit*; (2) **zvrat.** (Hond, Nik, Kost): *podělat se, pokadit se*; (MM; JD). • (3) **tr.** (Hond, Salv): *zničit, pokazit*; (DA).

zurro, m. (1) (Pan): *hlína a pot na kůži*; (DA).

zurrón, m. (1) **nacer en ~** (Kub): mít štěstí; př.: *¡cuando te digo que has nacido en zurrón!*; (DMC). • (2) **ser ~** (Nik): být sobec, egoista; (3) (Nik): fušeřina; ► špatně odvedená práce, oprava; (4) pokrok, postrčení; (DA).

zurrón, -na, adj/subst. (1) (Bol): prdící, vydávající plyny; (DA).

zurruaca, f. (1) (Pan): pták, viz též: *tucán*; (DA).

zurullo, m. (1) (Salv): lidský výkal; (DA).

zurumbo, m. (1) (Kol): strom, viz též: *ixpepe*; (DA).

zurumbanco, -ca, adj. (1) (Am): připitomělý; (JD).

zurrupa, f. (1) **la ~** (Kub): zbytek rýže v hrnci (nalepený na dně hrnce); ■ Syn.: *la raspita*; př.: *me voy a comer la zurrupa*; (DMC).

zurupio, -pia, adj/subst. (1) **f.** (Kub): troška; př.: *me quedó una zurrupia de dinero de la venta — apenas me quedó una zurrupia de la venta*; (DMC). • (2) **adj/subst.** (Kub): nýmand, nula, ubožák; viz též: *arrastrapanza*; (3) (Pan): ze slabé sociální vrstvy, viz též: *surrupio*; (DA).

zurubí, m. (1) (Par, LaPla): ryba; ► velká s nahnědlou kůží; má žluté maso; ■ Var.: *surubí*; (MM).

zurubio, m. (1) **ryba**, viz: *suruví*; (MS).

zuruma, adj/subst., lid. (1) (Portor): hloupý, hlupák, pitomec; viz též: *güevón*; (DA).

zurumato, -ta, adj. (1) (Mex): přihloupělý, přiblblý; připitomělý; (2) ohromený, užaslý; ■ Var.: *zurumato*; (AM; JD).

zurumba, f. (1) (Guat): opilost, opice; (DA).

zurumbático, -ca, adj. (1) (Kost, Mex): poblázněný, zmatený, pomatený; (2) připitý, opitý; (MM, DA).

zurumbo, -ba, adj/subst., (1) (Guat): hloupý, přiblblý; hlupák; viz též: *güevón*; (2) adj. ohromený, užaslý; (AM, MM). • (3) (Guat, Hond, Salv, Nik): omráčený (ranou); ■ Var.: *surumbo*; (3) (Hond, Salv): mající závratě, **trpící nevolností**; ■ Var.: *surumbo*; (4) (Hond, Salv): bledý, v bezvědomí; (5) (Salv): se zacpanýma ušima; (6) (Salv, Nik): opilý, namazaný; viz též: *enchichado*; (7) (Salv, Nik): zdrogovaný; (DA).

zurungo, m. (1) (Chil): porce, kus; ► (DA).

zurupa, f. (1) (Ven): šváb; (JD).

zutanejo, -ja, m/f. (1) (Nik, Ven, Kub): neurčitá osoba; ■ Var.: *sutanejo*; (DA).

zute, adj/subst. (1) (Ven): nízký, malý, viz též: *sute*; (2) m/f. (Ven): malé dítě; (DA).

zuyate, m. (1) (Hond): rostlinné vlákno, viz: *soyate*; (MS).

zuzunga, f. (1) (Kol, StřAm, jzAm): kůra stromu totumo; ► s dírkami; užívá se jako cedník; ■ Var.: *susunga*; (MM).

4. COMENTARIO

En la última parte de mi trabajo describo el procedimiento de la organización de las lemas ya traducidas y las que traduje yo del *Diccionario de Americanismos* (DA)¹. Además en los ejemplos demuestro los cambios que hice y los problemas que tenía que enfrentar. El comentario es dividido en tres partes. En la primera parte se describe el método básico de mi trabajo, es decir, cómo se organizan las lemas y cómo se complementan las informaciones faltantes. En la segunda parte me dedico a los problemas que trae el trabajo con traducciones de fuentes diversas. En la tercera parte discuto las dificultades con el vocabulario del español americano.

4.1. EL MÉTODO

Al principio de mi trabajo, prof. Černý me dio un documento con los lemas traducidas de la letra Z. Como las traducciones las habían traducido varios estudiantes de varios diccionarios, en el documento se aparecían los mismos lemas varias veces. En la introducción de mi tesina, ya he mencionado que se trata de casi trece tipos de diccionarios más otras fuentes. Se trata de estos diccionarios: *Afro-Bolivian Spanish, Lengua y Sociedad en el Mundo Hispánico* de J. Lipski (ABS), *Así habla el mexicano, diccionario básico de mexicanismos* de J. Mejía Prieto (AHM), *Diccionario de americanismos* escrito por Augusto Malaret (AM), *Breve diccionario ejemplificado de americanismos* de Brian Steel (BDE), *Diccionario breve de mexicanismos* de G. Gómez de Silva (DBM), *Diccionario Mayor de Cubanismos* de J. Sánchez-Boudy (DMC), *El español en América, Contactos lingüísticos en Hispanoamérica* de A. Palacios (EA), *El español de España y el español de América* de A. Molero (EEA), *Diccionario del español usual en México* de L.F. Lara Ramos (EUM), *Velký španělsko-český slovník* de J. Dubský (JD), *Léxico mestizo, Diccionario de préstamos del quechua al castellano boliviano* de C. Coello Vila, *Diccionario del español de América* de Marcos A. Morínigo (MM), *El español de América* de M. Sala (MS), *El habla del México Vivaracho* de C. Macazaga Ordoño (MV), *Diccionario de la lengua española* de Real Academia Española (RAE) y como último se ha usado internet para informaciones adicionales (NET) y dos trabajos de estudiantes - *Indiánské jazyky v Peru* de Zuzana Erdösová (S01), *Indiánské jazyky v Kolubii* de Eva Kubátová (S03).

¹ ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA, *Diccionario de americanismos*, Lima, 2010.

Mi trabajo era arreglar y unir los lemas idénticos y crear una entrada única. Otra cosa que tenía que cambiar era el color de texto. Ya que cada fuente tenía su color específico, las fuentes las unifiqué con el color negro. Para que se distinga mi parte del trabajo, la señalé en el texto con color azul.

En el ejemplo (1) podemos ver la forma básica del lema *zacateca*. Lo primero que hay que hacer es reorganizar el orden de las traducciones. El proyecto *Španělsko-český slovník amerikanismů* sigue este orden de los diccionarios: 1) RAE, RR, MS; 2) AM, MM. JD, BDE; 3) otros diccionarios/fuentes; 4) DA.

(1)

zacateca, adj/subst. (1) m. (Kub): hrobník; livrejovaný funebrák; (2) adj., pl.: neklidný, neposedný; (3) dotěrný, vlezlý; (AM). • (4) (Am): původem ze Zacatecas; ► kromě Mexika; (5) (Mex): původem ze Zacatlánu; (MM; JD).

zacateca, m. (1) (Kub): pohřební zřízení; (2) (Kub): hlupák, blbec; př.: *¡qué clase de zacateca es este muchacho!*; viz: *zacamuco, zamagullón, zangaleón*; (DMC).

zacateca, m. (1) (Kub): vykonavatel pohřebních okázalostí, který je oblečen do livreje a pomáhá pohřívajícím; (RAE).

zacatecas, m., pl. (1) (Am): kmen indiánů; ► obývali dnešní Zacatecas v Mexiku a povodí řeky Navas v Durangu; jazyk patří do Yutoaztécké rodiny jazyků; (MM).

Después hay que unificar la clase de palabras. En este caso se aparecen dos opciones – m. (masculino) y adj/subst. (adjetivo y sustantivo). Elijo la opción más compleja adj/subst. porque incluye masculino. Al mismo tiempo hay que darse cuenta de la traducción del diccionario (MM), que usa la forma plural del lema *zacateca*. Por eso añadimos la letra “s” en paréntesis detrás de *zacateca* y una abreviatura pl. detrás de adj/subst. Luego enfoco los significados del lema *zacateca*. El significado “hrobník” aparece tres veces – en (RAE), (AM), (DMC), por eso borro los significados redundantes y concreto la definición en la traducción de (RAE). También uso ► para describir y especificar lo traducido. Otra marca que uso es la que señala el inicio de fuente nueva • (2).

(2)

zacateca(s), adj/subst., (pl) (1) m. (Kub): vykonavatel pohřebních okazalostí, který je oblečen do livreje a pomáhá pohřbívajícím; (RAE). • **(1) m.** (Kub): hrobník; livrejovaný funebrák; **(2) adj., pl.:** neklidný, neposedný; **(3) dotěrný, vlezlý;** (AM). • **(4) (Am):** původem ze Zacatecas; **(5) (Mex):** původem ze Zacatlánu; (MM; JD). • **(1) , m., pl. (Am):** kmen indiánů; ► obývali dnešní Zacatecas v Mexiku a povodí řeky Navas v Durangu; jazyk patří do Yutoaztécké rodiny jazyků; (MM). • **(1) m.** (Kub): pohřební zřízenec; **(2) (Kub):** hlupák, blbec; př.: *¡qué clase de zacateca es este muchacho!*; viz: *zacamuco, zamagullón, zangaleón;* (DMC).

La última parte de mi trabajo en este lema es renumerar los significados y complementar el significado del diccionario (DA). Como este diccionario no incluye el lema *zacateca*, no hay que traducir nada **(3)**.

(3)

zacateca(s), adj/subst., (pl) (1) m. (Kub): vykonavatel pohřebních okazalostí, **hrobník;** ► je oblečen do livreje a pomáhá pohřbívajícím; (RAE). • **(2) adj.:** neklidný, neposedný; **(3) dotěrný, vlezlý;** (AM). • **(4) (Am):** původem ze Zacatecas; **(5) (Mex):** původem ze Zacatlánu; (MM; JD). • **(6) m., pl. (Am):** kmen indiánů; ► obývali dnešní Zacatecas v Mexiku a povodí řeky Navas v Durangu; jazyk patří do Yutoaztécké rodiny jazyků; (MM). • **(7) m. (Kub):** hlupák, blbec; př.: *¡qué clase de zacateca es este muchacho!*; viz: *zacamuco, zamagullón, zangaleón;* (DMC).

Aunque el documento con la traducción de los lemas de la letra Z contenía muchas entradas de gran número de diccionarios, no había todos. En *Diccionario de americanismos*², que es un diccionario de buena calidad, había mucho más lemas y significados que tenía que traducir y añadir al resto. En el caso que el lema no había incluido en el documento de prof. Černý, tenía que seguir un modelo de la entrada traducida **(4)**.

(4)

xxx, x. (1) (xxx): xxx; (DA).

En la primera posición va el lema, en la segunda se pone el tipo del lema p.e. *adj., subst., m., f.*, o si se trata del verbo, se pone *tr., intr., o zvrat.*. Antes el número se también pueden añadir informaciones adicionales p.e. *lid., hanl., vulg.*, o aún el origen del lema. En el paréntesis detrás del número se escriben los países en las que se usa el lema. Después sigue una traducción y eventualmente una explicación si hay que aclarar el significado. La posición penúltima se usa

²ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA, *Diccionario de americanismos*, Lima, 2010.

para variaciones y sinónimos, la última para la abreviatura de la fuente. En mi caso se trata de la abreviatura (DA). (5)

(5)

zompancle, m. (← nah. *tzontli*, „vlasy, ohon“ + *pantli*, „vlajka“) (1) (Mex): mexický korálový strom (*Erythrina coralloides*), viz též: *inquimite*, ■ Var: *sompantle*, *sompancle*, *zompacle*, *zompantle*, *zumpantle*; (DA).

Otra parte de mi trabajo consistía de poner ejemplos a algunos de los lemas. Los ejemplos provienen del *Diccionario de americanismos no recogidos por la Real Academia* (RR)³.

(6)

zafe, m. (Bol): pohodlné řešení, oportunismus, vytáčka; př.: *xxx*; (RR).

zafe, m. (Bol, Guat, Salv): pohodlné řešení, oportunismus, vytáčka; př.: *su afición a la guerra puede ser ancestral, pero hoy es un zafe que busca el campesino para vestirse y alimentarse mejor*; (RR, DA).

4.2. LOS PROBLEMAS

El trabajo de traducir siempre trae muchos problemas y dudas y el trabajo de tan gran y único proyecto como es *Španělsko-český slovník amerikanismů*, no era ninguna excepción. América Latina es para nosotros un mundo lejano escondiendo muchas cosas interesantes y excepcionales, que no podemos encontrar en nuestro mundo europeo. La diversidad de palabras y de la lengua en general es además influida por la extensión del continente suramericano y por la influencia de las lenguas indígenas. Por todo eso, algunas veces es bastante difícil entender el significado e interpretarlo correctamente.

Según mi opinión el vocabulario más problemático para la traducción es el de gastronomía y de fauna y flora. Sin embargo, mientras el vocabulario de gastronomía y su significado es posible deducir, la denominación de fauna y flora es mucho más complicada. El

³ RICHARD, R.: *Diccionario de americanismos no recogidos por la Real Academia*, 2ª ed., Catedra, Madrid, 2000.

problema más grande es que en checo no existe mayoría de los nombres, es decir, no hay equivalentes checos a los en español.

En el caso que no existe o no se puede encontrar el nombre checo, en la posición del significado se escribe un tipo del animal o de la planta, es decir, si se trata p.e. de un árbol, un arbusto o de una ave o un mamífero. Detrás del tipo se pone el nombre latín en paréntesis que facilita el reconocimiento del animal o de la planta. En la posición penúltima se añade la explicación o la descripción (7). La traducción de la descripción del animal o de la planta puede también significar un desafío por la culpa del uso de los términos técnicos p.e. el tipo de inflorescencia: *panícula* – “lata”, *espiga* – “klas”. Para traducir este tipo de términos, tenía que buscar los equivalentes checos en las páginas dedicándose p.e. al tema de flora y fauna.

(7)

zapotón, m. (1) (Guat, Hond): strom (*Pachira aquatica*); ► až 12m vysoký strom s dlanitě rozdělenými listy, velkými výraznými načervenalými květy; ■ Syn.: *apompo*; *pumpujuče*, *salero*, *sapotolongo*, *zapote bobo*, *zapote de agua*, *zapotolongo*; (DA).

Sin embargo, hay casos cuándo el nombre checo existe y no es difícil encontrarlo. Para buscar nombres checos, en particular usaba el buscador *google.com*. En muchas de las entradas se pueden encontrar nombres en latín y por lo tanto podía usarlos para encontrar si el nombre checo existía o no. Otras páginas que también usaba eran p.e. *botany.cz*, *příroda.cz*, *latinsky-slovník.latinsky.cz*. En el caso que encontré el equivalente checo, lo puse en la posición del significado, ante del nombre latín en paréntesis. Muchas veces también complementé la descripción del animal o de la planta. (8)

(8)

zacate, m. (...) (25) ~ **cascabel** (Hond): třeslice větší (*Briza maxima*); ► travina s visícími blanými klásky; (...); (DA).

Aunque no lo parece, la parte más difícil de mi trabajo no era la traducción sino la organización de los lemas. Hay dos lemas que considero como los más problemáticos y complicados. Se trata de *zopilote* y *zapote*. Lo problemático voy a ilustrar en las dos palabras.

En caso de *zapote*, una de las cosas problemáticas es como orientarse en lo traducido. Las entradas no son organizadas muy bien y como vemos algunas fuentes son mezcladas (las partes amarillos). Además la fuente de RAE se aparece dos veces con el mismo significado. Por

eso hay que decidir que traducción de las dos borramos. El otro problema es el significado del lema *zapote*. Mientras RAE nos ofrece solamente una descripción, otras fuentes nos dan el nombre latín. Lo que muchas veces no sabemos es si la descripción corresponde con el nombre latín. En este caso podemos comparar la descripción con la descripción del árbol *Calocarpum sapota*. Vemos que la descripción es muy parecida y por eso me decidí unir las dos entradas. Sin embargo, en muchos casos no había la posibilidad de comparar los significados y por eso tenía que dejar ambas traducciones.

Para terminar la entrada hay que complementar los significados con lo del diccionario (DA)⁴. Sin embargo, en este diccionario se también aparece el árbol *Calocarpum sapota*, pero con una descripción distinta, por lo tanto en la entrada zapote es posible encontrar dos descripciones del mismo nombre latín. En la lista de las entradas ya no organizadas hay unas que dicen *sapodila obecná*. Según las páginas *latinsky-slovník.latinsky.cz*⁵ y *příroda.cz*⁶ se trata de *Manilkara sapota* que es un nombre que podemos encontrar en el diccionario (DA). El resultado de la entrada para comparar se encuentra en la página 29 de esta tesina.

(9)

zapote, (1) ~ blanco, m. (Salv, Mex): mastičkář, felčar; **(2) ~ chico, m.** (Mex): strom *zapote*; ► americký strom čeledi lukumovité či supovité, asi 20 m vysoký, má silný a rovný kmen, šedozelenou kůru, bělavé dřevo, jehlanovitou korunu, podlouhlé neopadavé listy na rubu zlehka pokryté chloupky, bílé květy na okolcích, oválný, peckovitý plod o průměru asi 7 cm s tmavošedou tvrdou a nerovnou slupkou a načervenalou dužinou, jež je velmi sladká, má černá lesklá semena s bílou hořkou peckou, filtruje mléčnou šťávu, která se snadno sráží; * (RAE).

zapote, m. (← nah. *tzapotl*, „název jakéhokoliv plodu sladké chuti, později použitý na plod zapote“); **(1)** druh amerického stromu čeledi sapodilovité *Sapotaceae*; ► vysoký 10 m; s hladkým rovným kmenem, tmavou kůrou a bílým málo odolným dřevem, hustou kulatou korunou, střídavými načervenalými listy rostoucími v trsech, jedlým plodem ve tvaru jablka s tmavožlutou, vodnatou dužinou sladké chuti a silným, černým, lesklým jádrem; zdomácněl ve středomořských provinciích Španělska; **(2)** plod tohoto stromu; **zapote blanco, m. (1)** (Salv, Mex): druh středoamerického stromu čeledi routovité *Rutaceae*; ► vysoký 12 m; má střídavé dlanité listy, nazelenalé květy v květenství lata s koncovými okolíky, pěti korunními plátky a zelený nebo světlóžlutý plod podobný jablku, který se obvykle jí v polévce; odvar z listů a plodů se užívá v medicíně; **(2)** (Salv, Hond): plod tohoto stromu; **zapote chico, m. (1)** (Mex): viz: **chico zapote; chico zapote, m. (1)** druh amerického stromu čeledi sapodilovité *Sapotaceae*; ► vysoký 20 m; se silným rovným kmenem, šedozelenou kůrou a bělavým dřevem, korunou ve tvaru pyramidy, oválnými neopadavými na rubu plstnatými listy, bílými květy v okolíku a oválným peckovitým plodem o průměru 7 cm, s nerovnou tvrdou slupkou hnědé barvy, načervenalou dužinou jemné a nasládlé chuti a černými, lesklými jádry s bílou, hořkou mandlí. Odkapávající mléčná šťáva se lehce sráží; **(2)** plod tohoto stromu; (RAE).

zapote, m. (← nah. *zapotl*) **(1)** (Am; StřAm, Mex, Ven): strom; ► *Calocarpum sapota*; vysoký cca 10 metrů; má rovný a hladký kmen; měkké bílé dřevo; listy podobné vavřínu; př.: *abriéndole, como a*

⁴ ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA, *Diccionario de americanismos*, Lima, 2010.

⁵ <http://latinsky-slovník.latinsky.cz/cesko-latinsky/manilkara%20sapota.html>

⁶ <http://www.priroda.cz/slovník.php?detail=199510>

un zapote maduro; ■ Syn.: *chicozapote, sapote, tezonzapote*; (2) ovoce tohoto stromu; ► je podobné jablku; má žlutou sladkou dužinu a černou lesklou pecku; (3) (Mex): rodové jméno rostlin z čeledi zapotovitých; ► *Sapotaceae*; ■ Syn.: *mamey*; (4) (Per): rostlina; ► z rodu *Bombácea*; (MM). • (5) **al mejor mono (mico) se le cae el ~** (Am): i mistr tesař se utne; (JD; BDE).

zapote, m. (1) ~ **chico**: strom sapodila obecná, a její plod, viz též: *níspero*; (DA).

zapote, m. (1) ~ **macho**: sapodila obecná (strom), viz též: *níspero*; (DA).

zapote; ~ **bobo**, ~ **de agua**, strom, viz: *apompo*.

Como ya he mencionado, lo difícil y lo complicado es orientarse en los nombres y descripciones sobre todo cuándo algunas fuentes no ofrecen nombres latín. Las dificultades muy parecidas se aparecen en el lema *zopilote*. En muchos casos *zopilote* significa un ave grande, en checo se trata muchas veces a un tipo de *kondor*. Sin embargo, la variedad de los aves es mucho más grande que conocemos nombrar en checo, por eso en muchos casos tenía que solamente describirlo (10).

(10)

zopilote, adj/subst. (← nah. *tzopilotl*); (1) m. (StřAm, Mex): druh dravého nočního ptáka; ► o velikosti 60 cm s rozpětím křídel 145 cm; má černé peří s duhovými odlesky, hlavu a krk šedobřidlicovité barvy, krátký zakulacený ocas a šedé nohy; živí se mršinami; oblast výskytu: od východu a jihu USA až po střed Chile a Argentiny; (...)

Organizar traducciones de casi trece diccionarios y otras fuentes no era una tarea simple, especialmente cuando algunas entradas faltaban informaciones claves como el tipo de palabra, número o el país del origen (11). Muchas veces se trató de las entradas del diccionario (MS).

(11)

zaguaipé, viz: *saguaipé*; (MS).

zurubio, viz: *suruví*; (MS).

En estos casos trabajaba con el diccionario *Diccionario de americanismos* (DA)⁷. Cuando no podía encontrar la entrada, tenía que consultar los lemas con prof. Černý quién me ayudó buscar el significado y las informaciones faltantes. Habitualmente buscábamos en las tesinas de otros estudiantes que tradujeron la parte específica de la que usamos la información necesita complementar (12).

(12)

⁷ ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA, *Diccionario de americanismos*, Lima, 2010.

zaguaipé, m. (1) (Par, Arg, Urug): červ, viz: *saguaipé*; (MS).

zurubio, m. (1) ryba, viz: *suruví*; (MS).

Además, el trabajo con tantas fuentes muchas veces trajo dudas de la exactitud del significado, es decir, en algunas entradas se aparecían significados muy similares y parecidos pero se diferenciaban p.e. en el país del origen. Muchas veces tenía que decidir si el significado o la descripción correspondían con el otro significado o si se trató de dos significados un poco diferentes. Lo problemático es que cada persona puede traducir lo mismo de otra manera que produce dos significados casi idénticos pero al mismo tiempo un poco diferente. Era difícil decidirme que significados dejar y que unificar.

Durante mi trabajo tenía que repasar, comparar y decidir que lemas hay que cambiar, modificar o borrar. En el documento que me dió el prof. Černý para que lo organizara y repasara, encontré unos significados o descripciones sin sentido **(13)**. Estos casos también consultaba con prof. Černý para evitar errores. Según otras fuentes como son diccionarios o trabajos de otros estudiantes, cambiamos el significado de estas entradas. Por causa de estos errores hay que siempre repasar todos los lemas cuidadosamente para evitar las traducciones sin sentido.

(13)

zanguaraña, f. vulg. (1) (Per): tanečnice; ► pojmenování černočů; ■ Var.: *sanguaraña*; (AM; MM).

zanguito, m. (1) (Per): grafický jev, upřednostňuje se forma *sango* nad formu *zango*; (AM). ? • **(2)**

(Per): sladkost; ► z kukuřice, *chancaca*, másla, skořice, kukuřičné mouky a cukru; ■ Var.: *zango*; (MS, DA).

zanguaraña, f., lid. (1) (Andy): lidový tanec; ► běžný v záp. části JižAm, od Kolumbie po Bolívii a Argentinu; ■ Var.: *sanguaraña*; Syn.: *cueca, marinera*; (AM; MM).

zanguito, m. (1) (Per): kukuřičná kaše; ► z kukuřice, *chancaca*, másla, skořice, kukuřičné mouky a cukru; ■ Var.: *sango, zango*; (AM, MS, DA).

Cuando comparaba las entradas con el diccionario *Diccionario de americanismos* (DA)⁸, me di cuenta de la diferencia en el origen de las palabras, es decir, el origen de (DA) no correspondía con el de otro diccionario. Aunque se trataba de diferencia pequeña p.e. del deletreo, prof. Černý me aconsejó usar el origen de la palabra del diccionario (DA) que es un diccionario de buena calidad **(14)**.

⁸ ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA, *Diccionario de americanismos*, Lima, 2010.

(14)

zonchiche, m. (← nah. *zontli*, „hlava“ + *chichi*, „červený (MM)“ (← nah. *tzontli*, „vlasy, skalp“, + *chichiltic*, „barevný, zbarvený“ (RAE) (V DA jinak) (1) (StřAm, Mex): kondor krocanovitý (*Cathartes aura*); ► denní americký dravec, který se živí mršinami, na délku měří kolem 70 cm a jeho rozpětí křídel má až 180 cm, hlavu má červenou a bez peří, jinak je černé barvy, jen na břišní části má barvu zelenostříbrnou; ■ Syn.: *aura*², *zope*; (RAE, MM, JD). • (2) (Kost, Hond, Nik): kondor havranovitý (*Coragyps atratus*); ► mrchožravý; velký až 60 cm; ■ Var.: *zunchiche*; (3) (Hond, Nik): dravý pták, viz též: *guala*; *sonchiche*; (MS, DA).

zonchiche, m. (← nah. *tzontli chichiltic*, „barevná hlava“) (1) (StřAm, Mex): kondor krocanovitý (*Cathartes aura*); ► (...) (MS, DA).

Aparte del trabajo con las palabras, los significados u otras informaciones, también tenía que corregir los errores gráficos. En algunos casos faltaba la puntuación, los números o aún la fuente, otros no seguían el modelo para la entrada traducida. Para encontrar la fuente de las entradas, otra vez tenía que visitar el prof. Černý (15).

(15)

zuncho, m. (1) (Ekv): pásek, opasek, obruč; (RAE).

zanahoria blanca, f. (x) (xxx): xxx, viz: *arracacha* (xxx).

4.3. LA TRADUCCIÓN

En la parte antecedente he mencionado la diversidad de la América Latina. Lo único de este mundo es lo que desafía al traductor. Para entender al vocabulario del español americano, hay que conocer la cultura de los países suramericanos. Como todavía no he estado en la América Latina y no sé mucho de las tradiciones o de la vida cotidiana, para mí la traducción era un trabajo muy interesante.

Durante mi trabajo encontraba con varios tipos de significados: los que eran fácil a traducir, los que eran fácil a entender pero difícil para encontrar un equivalente checo y los que eran difícil entender y traducir a la vez. En el caso cuando entendía el significado pero no podía encontrar una expresión checa, usaba el diccionario de sinónimos checos en la página *nechybujte.cz*, o lo discutía con mis hermanas o mi novio. En el otro caso cuando no era posible traducir el lema sin conocimiento de las tradiciones típicas en la América Latina o de los términos técnicos, usaba el buscador *google.com* para buscar imágenes o *youtube.com* para poder imaginar el significado.

En el ejemplo (14) hay una definición del lema *zarandeo*. Aunque el lema es descrito muy bien, para imaginar la figura la busqué en *youtube.com*⁹. Como la descripción no me parecía suficiente, me decidí añadir informaciones adicionales.

(14)

zarandeo. m. *Arg, Urug*. Figura de algunos bailes folclóricos, en la que la mujer se agarra la falda y da un giro contoneándose.¹⁰

zarandeo, m. (1) (*Am*): nakrucováni; (*JD*). • (2) (*Arg, Urug*): figura v tanci; ► žena drží lemy sukňe nataženými pažemi a houpavými kroky provede dokola otočku; (*DA*).

En la segunda parte de mi comentario ya he mencionado el tipo de vocabulario que habitualmente era más difícil para traducir. Se trataba del vocabulario de flora y fauna. A parte de los dos, se trataba del vocabulario de juegos. Puesto que los juegos de la América Latina son muy diferente de los que jugamos nosotros en la República Checa, no era posible encontrar una expresión checa. Por esa traduje solamente la descripción del juego (15).

(15)

zape, m. (1) **dar (echar) un ~ a** (*Ekv, Per; Am*): (po)kárát, mluvit do duše; vynadat; (2) ~ **zapito** (*Kol*): dětská hra; ► děti v dřepu skákají a odříkávají říkanku; kdo se nejdříve unaví, prohrává; (3) **nadie diga ~ hasta que no escape** (*Ekv, sevPer; Mex*): neříkej hop, dokuds nepřeskočil; (*AM; MM, JD*). • (4) (*Mex*): úder do hlavy; problém; (5) ~ **mirringo** (*Hond*): dětská hra; ► v kroužku děvčat je chlapec, který musí uhádnout děvčaty zvolený druh ovoce; (*DA*).

Otra cosa que me parecía bastante difícil era la traducción de las interjecciones. A pesar de la descripción del uso, muchas veces no sabía como traducirlas. Por eso me decidí a describir el uso del lema para que sea más fácil a comprenderlo.

(16)

zafo!; citosl. (1) (*Mex*): ani náhodou!, vůbec!; neúčastním se!; ► odmítnutí převzít zodpovědnost za situaci či povinnost; mex. argot *caliche*; (*DBM, DA*).

Durante mi trabajo me sorprendió la frecuencia de algunos significados. Se trataba especialmente de *volva*, *golpe*, *tonto*. En el *Diccionario de americanismos* hay una parte extensa dedicada a los sinónimos de las palabras como así. Como está claro que la lengua checa

⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=VvUxK8QdyxM>

¹⁰ ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA, *Diccionario de americanismos*, Lima, 2010, p.2210.

no tiene tan muchas expresiones como el español americano, no era posible traducir estos significados con una expresión diferente.

El trabajo de traducir lo me encantó mucho, especialmente porque tenía que pensar en las expresiones checas y también tenía que buscar y conocer mucho más del mundo latinoamericano.

5. CONCLUSIÓN

El objetivo de mi tesina ha sido arreglar, traducir y organizar los lemas que empiezan con la letra Z para el proyecto del prof. Jiří Černý. Los materiales básicos para mi trabajo consisten en un documento con las traducciones de otros estudiantes que trabajaron con varios tipos de diccionarios. En este documento se encuentran muchos lemas repitiéndose que había que reorganizar y unificar para que se pudieran usar a *Španělsko-český slovník amerikanismů*. Como en este documento la traducción de los lemas de la letra Z de *Diccionario de americanismos* no está incluida, había que traducirlos y añadir al resto. Al mismo tiempo tenía que comparar los significados y eventualmente complementarlos al documento original.

Durante mi trabajo intentaba encontrar los equivalentes checos más correctos pero algunas veces no era posible traducir el lema a checo. En estos casos tenía que usar la descripción o la definición del lema. Para la traducción más equivalente, usaba otras fuentes como p.e. *youtube.com*, *google.com* o páginas dedicadas a la problemática de la flora y fauna. Muchas veces también tenía que consultar las expresiones con el prof. Černý quién tiene mucha experiencia con el mundo latinoamericano.

La tesina consiste de tres partes. La mayor parte es el diccionario reorganizado y completado. La otra parte se dedica al comentario en el que describo el método de mi trabajo, los problemas y dudas que tenía que afrontar. La tercera contiene la Introducción, las fuentes y otras informaciones adicionales.

Para terminar, el trabajo en mi tesina era muy interesante y educativo. Me encanta mucho que tenía la oportunidad ayudar al prof. Černý con este proyecto magnífico. A mí me gusta mucho que todo el tiempo que pasé con la traducción o la organización de las entradas valía la pena. Era un trabajo útil y beneficioso no solo por el resultado sino también por lo que me ha dado. He aprendido mucho de la cultura suramericana; he conocido algunos animales o plantas de la América Latina, he ganado el conocimiento de algunas tradiciones, bailes, juegos.

6. RESUMEN

La tesina se dedica a la organización y al arreglo de las entradas de la letra Z, que ya habían traducido de varios tipos de diccionarios u otras fuentes. La parte de la tesina era traducir los lemas que no estuvieron incluido en el documento original. Además había que añadir y complementar informaciones o significados faltantes.

SHRNUTÍ

Cílem této bakalářské práce bylo zpracování již přeložených hesel začínajících písmenem Z. Tato hesla byla přeložena z několika druhů slovníků, případně jiných zdrojů např. seminárních prací studentů. Zpracování zahrnovalo i doplnění hesel ze slovníku Diccionario de americanismo, která se v zadání neobjevila, případně doplnění chybějících významů či jiných doplňujících informací.

7. BIBLIOGRAFÍA

DICCIONARIOS

LIPSKI, John: *Afro-Bolivian Spanish, Lengua y Sociedad en el Mundo Hispánico*, 20, Iberoamericana (Madrid) – Vervuert (Frankfurt am Main), 2008.

MEJÍA PRIETO, Jorge: *Así habla el mexicano, diccionario básico de mexicanismos*, 12ª ed., Mexico, D. F., 2005.

MARALET, Augusto: *Diccionario de americanismos*, 3ª ed., Buenos Aires, 1946.

STEEL, Brian: *Breve diccionario ejemplificado de americanismos*, Acro/Libros, Madrid, 1999.

ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA: *Diccionario de americanismos*, Lima, 2010.

GÓMEZ DA SILVA, Guido: *Diccionario breve de maxicanismos*. México D. F.: Academia Mexicana, 2ª ed., 2008.

SÁNCHEZ-BOUDY, José: *Diccionario Mayor de Cubanismos*, Ediciones Universal Miami, Florida, 1999.

PALACIOS, Azucena (coord.): *El español en América, Contactos lingüísticos en Hispanoamérica*, Ariel, Barcelona, 2008.

MOLERO, Antonio: *El español de España y el español de América*, Madrid, 2003.

LARA RAMOS, L.F.: *Diccionario del español usual en México*. México D.F.: El Colegio de México, 1996.

DUBSKÝ, Jozef: *Velký španělsko-český slovník*, I, II, Praha, 1999.

COELLO VILLA, C., director, VILLEGAS PINTO, E. – SOTO RODRÍGEZ, M., redactores: *Léxico mestizo. Diccionario de préstamos del quechua al castellano boliviano*, Presencia del quechua en el castellano boliviano I, Instituto Boliviano de Lexicografía y otros Estudios Lingüísticos, La Paz, 2009.

MORÍNGO, Marcos A.: *Diccionario del español de América*, Madrid, 1993, 2ª ed.: 1996.

SALA, Marius, ed., et al.: *El español de América*, I, II, Instituto Caro y Cuervo, Santafé de Bogotá, 1982.

MACAZAGA ORDOÑO, C.: *El habla del México Vivarcho*. México D. F.: Panorama Editorial, 2010.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: *Diccionario de la lengua española*, 22^a ed., Madrid, 2001, versión electrónica.

RICHARD, Renaud, ed., et al.: *Diccionario de americanismos no recogidos por la Real Academia*, 2^a ed., Catedra, Madrid, 2000.

OTRAS FUENTES

NET: informaciones adicionales obtenidas en internet.

ERDÖSOVÁ, Zuzana: *Indiánske jazyky v Peru*.

KUBÁTOVÁ, Eva: *Indiánske jazyky v Kolumbii*.

RECURSOS DE INTERNET

<https://www.youtube.com/watch?v=VvUxK8QdyxM>

<http://latinsky-slovník.latinsky.cz/cesko-latinsky/manilkara%20sapota.html>

<http://www.priroda.cz/slovník.php?detail=199510>

<http://www.google.com>

<http://www.wikipedia.org>

<http://slovník.seznam.cz>

<http://botany.cz>

8. ANOTACIÓN

Autor: Anna Niesnerová

Název katedry a fakulty: Katedra romanistiky FF UP

Název práce: Španělsko-český slovník amerikanismů, Písmeno Z

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jiří Černý, CSc.

Počet stran: 65

Počet znaků: 205 800

Počet titulů použité literatury: 20

Klíčová slova: španělsko-český, slovník, amerikanismy, překlad, písmeno Z

Charakteristika: Cílem této bakalářské práce bylo zpracování a zorganizování již přeložených hesel začínajících písmenem Z. Tento sjednocený a upravený překlad byl poté doplněn o překlad hesel ze slovníku DA. Součástí práce je i komentář k postupu zpracování hesel a seznam použitých zkratk. Zpracované písmeno Z bude součástí Španělsko-českého slovníku amerikanismů.

ANNOTATION

Author: Anna Niesnerová

Name of the faculty and department: The Department of Romanic Studies, Philosophical Faculty of Palacký University in Olomouc

Title: The Spanish-Czech dictionary of Americanisms, A Letter Z

Thesis supervisor: prof. PhDr. Jiří Černý, CSc.

Number of pages: 65

Number of characters: 205 800

Number of sources: 20

Key words: spanish-czech, dictionary, americanisms, translation, a letter Z

Abstract: The aim of the thesis was to adapt and organise already translated entries beginning with the letter Z. This rearranged and unified translation was afterwards completed with the translation of entries from the dictionary *Diccionario de americanismos*. A commentary describing the proces of my work and a list of abbreviations are included. The final and adapted version of the translation will be a part of Spanish-Czech dictionary of Americanisms.